

ชื่อวิทยานิพนธ์ พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของลูกค้านานาชาติเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
อำเภอเสนา จังหวัดกาญจนบุรี

ผู้วิจัย นายสมพล ออบเชย **ปริญญา** เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต **อาจารย์ที่ปรึกษา**

(1) รองศาสตราจารย์สมบัติ พันธวิศิษฐ์ (2) รองศาสตราจารย์อรรณย์คณา เข้มมวณ

ปีการศึกษา 2547

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. (2) ศึกษาลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ (3) ศึกษาถึงผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือลูกค้า ธ.ก.ส.สาขาเสนา อำเภอเสนา จังหวัดกาญจนบุรี ที่กู้เงินในปีบัญชี 2545 วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้แบบแบ่งกลุ่มโดยเลือกได้ตำบลที่ศึกษา 4 ตำบล จำนวนตัวอย่างทั้งสิ้น 75 ตัวอย่าง การศึกษาใช้แบบจำลองโลจิทในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

ผลการศึกษาพบว่า (1) พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. วัตถุประสงค์ในการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. คือ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตรร้อยละ 77.34 และทั้งเป็นค่าใช้จ่ายและค่าลงทุนในการเกษตรร้อยละ 13.33 แต่จากการศึกษาพฤติกรรมการใช้เงินกู้จริงของเกษตรกรพบว่า ลูกค้านำไปใช้ทั้งเป็นค่าใช้จ่ายและลงทุนในการเกษตรร้อยละ 57.33 และเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล และชำระหนี้เก่า เป็นต้น ร้อยละ 42.67 (2) จากผลการวิจัยข้างต้นมีเกษตรกรที่ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ร้อยละ 58.66 และใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ร้อยละ 41.34 การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ โดยใช้แบบจำลองโลจิทพบว่า มีหลายปัจจัย ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร รายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงานและการออมเฉลี่ย แต่จากการประมาณค่าทางสถิติพบว่า ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่มีความสำคัญทางสถิติ (3) การศึกษาผลกระทบการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของลูกค้าพบว่า จะทำให้ลูกค้ามีหนี้ค้างชำระและถ้าค้างชำระติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้ธนาคารต้องเรียกคืนเงินกู้และลูกค้าถูกดำเนินคดี ส่วนผลกระทบต่อธนาคารในกรณีที่มีหนี้ค้างชำระจะทำให้ต้นทุนในการติดตามหนี้สูงขึ้นและธนาคารต้องตั้งสำรองหนี้ตามอายุของหนี้ซึ่งจะส่งผลเสียต่อการดำเนินงานของธนาคาร

คำสำคัญ : พฤติกรรมการใช้สินเชื่อ ลูกค้าธนาคาร แบบจำลองโลจิท

Thesis title: THE LOANS BEHAVIOUR OF THE BANK FOR AGRICULTURE AND AGRICULTURAL COOPERATIVE'S CLIENTS IN LAOKHAN DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

Researcher: Mr.Sompol Obchaey ; **Degree:** Master of Economics ; **Thesis advisors:**
 (1) Sombat Pantavisid, Associate Professor ; (2) Akkana Yamnual, Associate Professor;
Academic year: 2004

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) to study the loans behaviour of the clients of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative; (2) to study the loans behaviour of the clients who used those loans for an inappropriate objective and (3) to study the impacts from the use of loans for an inappropriate objective.

The samples in this research consisted of 75 clients of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative in Laokhan District, Kanchnaburi Province who applied for the loans in 2002. Data analysis was analyzed by the logit model with Eviews Program for the study of factors affecting the behaviour of loans use for an inappropriated objective.

According to the study, it was found that (1) 77.34% of the clients of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative used the loans in their agricultural activities and 13.33% used for agricultural expenses and investment. Practically, 57.33% of the clients used the loan for both of agricultural activities and agricultural investment. And 42.67% of them also used the loans for their medical care and old debts, (2) 58.66% used the loans for the appropriate objectives and 41.34% of them used the loan inappropriately. The factors affecting the use of loans for inappropriate objectives were sizes of farms, means value for the use of fertility per rai, average age of the head of family, family properties and income from the non-agricultural activities, the ratio between income from agriculture activities and the whole income, the ratio of non-workers and the savings income. However, by using the statistical test, it was found that all of the factors mentioned had no statistical at significance. (3) It was found that factors affecting the use of loans for the inappropriate objectives were that the bank would ask for a return of loans and sue the clients who did not pay for their overdue debts for a long period of time. For the bank, these accordingly, caused a higher cost of loans investigation and the bank needed to reserve the loans in accordance with the period of debts. On the whole, these factors negatively affected the operation of the bank.

Keywords: Loans Behaviour of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative's Clients,
 Logit Model

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ สมบัติ พันธิวิศิษฐ์และรองศาสตราจารย์อรรถมย์คณา แยมนวน สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและขอขอบคุณรองศาสตราจารย์สมคิด ทักษิณาวิสุทธิ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์นี้อย่างใกล้ชิดเสมอมา นับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้เขียนขอขอบคุณ บิดา-มารดาและญาติพี่น้องทุกคนที่คอยให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา และขอบคุณธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาเลาขวัญและสำนักงานใหญ่ที่ให้ข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้และขอขอบคุณพนักงานสมาคมฌาปนกิจสงเคราะห์ลูกค้า ธ.ก.ส.สาขาเลาขวัญและพนักงานพัฒนาธุรกิจ ธ.ก.ส.สาขาเลาขวัญ ตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยดีมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอขอบคุณ วรนิติ สมุทรวนิช สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ช่วยประสานงานในการทำวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้จนประสบความสำเร็จ

ประโยชน์ที่จะได้จากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้สนใจในการศึกษาทั้งหมด

สมพล อบเชย

กรกฎาคม 2548

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	11
สมมติฐานการวิจัย.....	12
ขอบเขตการวิจัย.....	12
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	15
กรอบแนวคิดทางทฤษฎี.....	15
กระบวนการให้สินเชื่อของ ธ.ก.ส.	20
แบบจำลองโลจิส.....	29
ทบทวนวรรณกรรม.....	37
บทที่ 3 ระเบียบวิธีการวิจัย	49
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	49
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	50
การเก็บรวบรวมข้อมูล	51
การวิเคราะห์ข้อมูล	51
บทที่ 4 สภาพทางเศรษฐกิจและการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	54
ลักษณะของครัวเรือนเกษตรกร	54
โครงสร้างการผลิตทางการเกษตร.....	58
ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
รายได้รายจ่ายและความสามารถในการออมของครัวเรือนเกษตรกร	62
สภาพการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกร	64
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	71
ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร	71
ผลการประมาณค่าทางสถิติ	74
ผลกระทบของการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์	76
บทที่ 6 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	78
สรุปการวิจัย	78
อภิปรายผล	81
ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	89
ก ตัวอย่างแบบสอบถาม	90
ข ข้อมูลดิบที่สรุปจากแบบสอบถาม	101
ค วิธีประเมินราคาทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.	105
ง สภาพทั่วไปของอำเภอเลาขวัญ	107
จ สภาพทั่วไปของจังหวัดกาญจนบุรี	110
ประวัติผู้วิจัย	113

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 จำนวนและสถาบันเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ปีบัญชี 2538-2544.....	6
ตารางที่ 1.2 จำนวนเงินกู้ทั้งหมดที่ค้างชำระของเกษตรกรลูกค้ารายคนในปีบัญชี2538-2544.....	6
ตารางที่ 1.3 ต้นเงินกู้ค้างชำระต่อหนี้ปกติของจังหวัดกาญจนบุรีแยกเป็นรายอำเภอปีบัญชี 2541-2545	7
ตารางที่ 2.1 ดอกเบี้ยเงินกู้ตามข้อบังคับที่กำหนดในประกาศของธนาคาร จำแนกตาม ชั้นของลูกค้า.....	25
ตารางที่ 2.2 ค่าของฟังก์ชันความน่าจะเป็นสะสม.....	30
ตารางที่ 3.1 รายละเอียดของปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ใช้เงินกู้ของ ครัวเรือนเกษตรกรและทิศทางของความสัมพันธที่คาดว่าจะได้รับ.....	53
ตารางที่ 4.1 เพศและอายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการ ศึกษาปีการเพาะปลูก 2544/2545	55
ตารางที่ 4.2 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบล ที่ทำการศึกษาปีการเพาะปลูก 2544/2545.....	56
ตารางที่ 4.3 ขนาดของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษา ปีการเพาะปลูก 2544/2545.....	57
ตารางที่ 4.4 จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิงของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษาปีการเพาะปลูก 2544/2545.....	57
ตารางที่ 4.5 ขนาดพื้นที่เพาะปลูกของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบล ที่ทำการศึกษาปีการเพาะปลูก 2544/2545.....	59
ตารางที่ 4.6 ขนาดพื้นที่เพาะปลูกแยกตามชนิดพืชที่ปลูกของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษาปีการเพาะปลูก 2544/2545.....	59
ตารางที่ 4.7 ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีแยกตามชนิดพืชที่ปลูกของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษาปีการเพาะปลูก 2544/2545.....	60
ตารางที่ 4.8 มูลค่าทรัพย์สินของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบล ที่ทำการศึกษาปีการเพาะปลูก 2544/2545.....	61

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 4.9	เปรียบเทียบรายได้รายจ่ายเป็นเงินสดและความสามารถในการออมเฉลี่ย ต่อครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2544/2545.....	63
ตารางที่ 4.10	จำนวนครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ที่กู้เงินตามแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ แยกตาม ตำบลที่ทำการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2544/2545.....	65
ตารางที่ 4.11	ปริมาณหนี้สินของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบล ที่ทำการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2544/2545.....	65
ตารางที่ 4.12	วัตถุประสงค์ในการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2544/2545.....	66
ตารางที่ 4.13	การใช้เงินกู้ที่ได้รับจาก ธ.ก.ส. ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2544/2545.....	68
ตารางที่ 4.14	เหตุผลในการใช้เงินกู้กรณีผิดวัตถุประสงค์ของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2544/2545.....	69
ตารางที่ 5.1	การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ของตัวแปรโดยใช้โปรแกรม Eviews	77

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แสดงถึงความต้องการสินเชื่อเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร.....	15
ภาพที่ 2.2 แสดงถึงปริมาณเงินกู้ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับในระดับต่าง ๆ.....	17
ภาพที่ 2.3 เปรียบเทียบการกระจายสะสมระหว่างโลจิทกับโพรบิท.....	31

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นสถาบันสินเชื่อเพื่อการเกษตรที่ถือกำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ.2509 มีวัตถุประสงค์ในการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตร ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเมื่อปี 2542 ส่งผลให้ ธ.ก.ส.สามารถดำเนินงานได้กว้างขวางยิ่งขึ้นกล่าวคือในปัจจุบันการให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร แต่เฉพาะในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตรนั้นยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกษตรกรมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สมควรขยายขอบเขตแห่งวัตถุประสงค์ของธนาคารให้สามารถช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ในการประกอบอาชีพอื่น การพัฒนาความรู้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและครอบครัวของเกษตรกรและสำหรับการดำเนินการตาม โครงการที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการ ซึ่งจะส่งผลทำให้ขบวนการเกษตรกรรมทั้งในด้านการผลิตและการตลาดดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำให้เกิดการพัฒนาภาคเกษตรกรรมอย่างครบวงจร

กระบวนการให้สินเชื่อของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรนั้นจะให้สินเชื่อแก่บุคคล 3 กลุ่ม คือ สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกรและเกษตรกรรายคน ในการให้สินเชื่อแก่ สหกรณ์การเกษตร ธนาคารได้ให้สินเชื่อแก่สหกรณ์อยู่ 4 ประเภท ได้แก่ สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมงและกลุ่มเกษตรกรโดยมีกระบวนการให้สินเชื่ออยู่ 2 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ 1.1 หลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาให้กู้เงินแก่สหกรณ์การเกษตร 1.2 การตรวจสอบกิจการ ภาวะการเงินและการดำเนินงานของสหกรณ์ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2531) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 หลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาให้กู้เงินแก่สหกรณ์การเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ของการให้กู้ยืมอยู่ 2 วัตถุประสงค์ คือ การให้กู้เงินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สหกรณ์

การเกษตรใช้เป็นทุนสำหรับให้สมาชิกกู้ตามข้อบังคับของสหกรณ์การเกษตร ซึ่งหมายถึง สหกรณ์การเกษตรขอกู้เงินจากธนาคารแล้วนำไปให้กู้ต่อแก่สมาชิกเป็นเงินกู้ระยะสั้นหรือระยะปานกลางตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสหกรณ์การเกษตรและการให้กู้เงินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สหกรณ์การเกษตรใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินงานจัดหาวัสดุและอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนสิ่งจำเป็นอื่น ๆ มาจำหน่ายแก่สมาชิกและเกษตรกร ส่วนเงื่อนไขเพิ่มเติมที่ธนาคารกำหนดให้สหกรณ์ที่ประสงค์จะกู้เงินทั้ง 2 วัตถุประสงค์ดำเนินการ โดยแบ่งเป็น 4 กรณี คือ สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งใหม่ สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งมานานแล้วประสงค์จะกู้เงินกับธนาคารเป็นครั้งแรก สหกรณ์การเกษตรที่เคยกู้เงินจากธนาคารมาแล้วแต่ได้หยุดกู้เงินมาระยะหนึ่งและต่อมาได้ติดต่อขอทำสัญญากู้เงินกับธนาคารอีกและสหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งใหม่ประสงค์จะขอทำสัญญากู้เงินกับธนาคารจะต้องมีคุณลักษณะดังนี้ สหกรณ์ต้องมีสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่า 150 คน สหกรณ์ต้องจัดให้สมาชิกทุกคนถือหุ้นมีมูลค่าไม่น้อยกว่า 200 บาทต่อคน สหกรณ์ต้องจ้างพนักงานบัญชี 1 คนในปีที่สองหรือปีต่อ ๆ ไป ถ้าสหกรณ์มีผลการดำเนินงานดี มีสมาชิกไม่น้อยกว่า 350 คนหรือมีปริมาณธุรกิจสินเชื่อถึง 6 ล้านบาทสหกรณ์ต้องจ้างพนักงานพนักงานสินเชื่ออีก 1 คน สหกรณ์ต้องแยกการเก็บรักษาเงินสดและการทำบัญชีออกจากกันโดยมอบหมายให้พนักงานหรือกรรมการคนหนึ่งเป็นผู้รับจ่ายและเก็บรักษาเงินสดและอีกคนหนึ่งเป็นผู้จัดทำบัญชี ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ เภรชญาญิก ผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ พนักงานบัญชี พนักงานสินเชื่อและพนักงานการตลาด ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะขอทำสัญญากู้เงินเครดิตเงินสดต้องได้รับการฝึกอบรมจากสันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทยหรือศูนย์ฝึกอบรมกรมส่งเสริมสหกรณ์ หรือสถาบันอื่นที่ธนาคารเห็นชอบแล้วแต่กรณี หรือได้ผ่านการทดสอบจากธนาคารแล้ว คณะกรรมการดำเนินการและพนักงานของสหกรณ์จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความประพฤติดีมีความซื่อสัตย์และมีชื่อเสียงดี

สหกรณ์การเกษตรที่จัดตั้งมานานแล้วประสงค์จะกู้เงินกับธนาคารเป็นครั้งแรก ในกรณีที่สหกรณ์ดำเนินธุรกิจไม่ครบ 3 ปีบัญชีจะต้องมีคุณลักษณะเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในกรณีของ สหกรณ์ที่จัดตั้งใหม่ ส่วนในกรณีที่สหกรณ์ดำเนินธุรกิจครบ 3 ปีบัญชีจะมีลักษณะเช่นเดียวกับสหกรณ์ที่จัดตั้งใหม่และสหกรณ์ต้องมีฐานะมั่นคงและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานดี ไม่มีการทุจริตและไม่มีข้อบกพร่องที่สำคัญในการดำเนินงาน

สหกรณ์การเกษตรที่เคยกู้เงินจากธนาคารมาแล้วแต่ได้หยุดกู้เงินมาระยะหนึ่งและต่อมาได้ติดต่อขอทำสัญญากู้เงินกับธนาคารอีกจะต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับที่กำหนดไว้ในกรณี

สหกรณ์ที่จัดตั้งใหม่และสหกรณ์ต้องมีสถานภาพมั่นคงและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานดี ไม่มีการทุจริตและไม่มีข้อบกพร่องที่สำคัญ

สหกรณ์การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินจะต้องมีคุณลักษณะเช่นเดียวกับสหกรณ์ที่กล่าวมาข้างต้นตามแต่กรณีและจะต้องมีคุณลักษณะเพิ่มเติมดังนี้ จะต้องมีการก่อสร้างปัจจัยพื้นฐานเต็มพื้นที่ปฏิรูปที่ดิน จะต้องมีการจัดแปลงเกษตรกรรมเต็มโครงการ จะต้องมีการวางแผนงานและโครงการส่งเสริมการเกษตรที่แน่นอน ในกรณีพื้นที่การปฏิรูปที่ดินหรือโครงการปฏิรูปที่ดินที่จัดตั้งสหกรณ์ครอบคลุมท้องที่หลายอำเภอ กรมส่งเสริมสหกรณ์จะต้องกำหนดเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์ให้เป็นที่ชัดเจนแน่นอนว่าจะให้ใครเป็นผู้ดูแลสหกรณ์ดังกล่าว จะต้องมีการดำเนินงานของตนเองซึ่งอาจเป็นของสหกรณ์เองหรือเช่าก็ได้ สำนักงานดังกล่าวจะต้องมั่นคงแข็งแรงตามสมควร

1.2 การตรวจสอบกิจการ ภาวะการเงินและการดำเนินงานของสหกรณ์ เพื่อให้ทราบถึงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานตลอดจนยังรู้การใช้เงินกู้ของสหกรณ์และคู่ทางการชำระคืนแก่ธนาคารรวมทั้งพฤติการณ์ทุจริตที่อาจมีขึ้นในสหกรณ์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นแก่สหกรณ์และเงินทุนของธนาคาร โดยธนาคารกำหนดให้มีการตรวจสอบสหกรณ์อย่างน้อยปีละ 4 ครั้งหรือไตรมาสละ 1 ครั้งและในรอบปีหนึ่ง ๆ ให้ตรวจสอบให้ครบทุกเรื่องดังต่อไปนี้คือ สถานภาพโดยทั่วไป เงินสด เงินฝากธนาคารและเงินรับฝากจากสมาชิก การดำเนินธุรกิจเครดิต การดำเนินธุรกิจการซื้อ การดำเนินธุรกิจการขาย การดำเนินธุรกิจให้บริการ เรื่องอื่น ๆ ที่ผู้บังคับบัญชามอบหมายหรือเรื่องที่สมควรรายงานให้ธนาคารทราบรวมทั้งการติดตามผลการแก้ไขข้อบกพร่องของสหกรณ์ ในการตรวจสอบเอกสารหลักฐานของสหกรณ์กำหนดให้ดำเนินการเป็น 2 ทางคือ สุ่มตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่ผู้สอบบัญชีสหกรณ์ตรวจสอบไปแล้วทางหนึ่งกับส่วนที่พนักงานธนาคารผู้ตรวจสอบวางแผนตรวจสอบของตนเองอีกทางหนึ่งซึ่งในส่วนของการวางแผนตรวจสอบของพนักงานจะเป็นการสุ่มสอบสมาชิกถึงบ้านเรือนหรือที่ไหน

ส่วนในการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรรายคนมีขั้นตอนกระบวนการให้สินเชื่ออยู่ 3 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ การรับลูกค้าขึ้นทะเบียน การให้ลูกค้ากู้เงิน และการดำเนินงานหลังการให้ลูกค้ากู้เงิน (ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร, 2542) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การรับลูกค้าขึ้นทะเบียนเกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการหรือที่เรียกว่ากลุ่มลูกค้าและจะต้องผ่านหลักเกณฑ์การคัดเลือก 10 ข้อ คือ มีสัญชาติไทย มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ เป็นเกษตรกร มีความชำนาญหรือได้รับการฝึกอบรมในการเกษตรมาแล้วพอสมควร มีถิ่นที่อยู่และประกอบกิจการเกษตรส่วนใหญ่ในท้องที่ดำเนินงานของสาขามาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี เป็นผู้ที่ไม่ก่อให้เกิดผลผลิตการเกษตรหรือผลิตผลทางการเกษตรรวมกับผลิตภัณฑ์จากการประกอบอาชีพ

อย่างอื่นที่เกี่ยวข้องเนื่องในการเกษตรเพื่อขายในปีการผลิตหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่าพอสมควร มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีชื่อเสียงดี ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักประหยัด ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือ จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เคยถูกให้ออก จากการเป็นลูกจ้างประจำสาขาใด ๆ ของธนาคาร

การให้ลูกค้ำกู้เงินมีวัตถุประสงค์ในการกู้เงินอยู่ 5 ประเภทใหญ่ ๆ คือ (1) เป็น ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพหรือฟื้นฟูการประกอบอาชีพเกษตรกรรวม อาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับ เกษตรกรรมหรืออาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ การพัฒนาความรู้หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วน ระยะเวลาของการชำระเงินกู้นั้นให้กำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นไปตามที่มาแห่งรายได้ โดยคำนึงถึงรอบการผลิตหรือรอบการบริการ รายได้ จำนวนของเงินกู้และความสามารถชำระหนี้ ของผู้กู้โดยปกติให้ชำระเสร็จภายใน 12 เดือนนับแต่วันกู้ เว้นแต่มีเหตุพิเศษไม่เกิน 18 เดือนนับแต่ วันกู้ (2) เป็นค่าลงทุนในการประกอบอาชีพหรือฟื้นฟูการประกอบอาชีพเกษตรกรรวม อาชีพที่ เกี่ยวเนื่องกับเกษตรกรรมหรืออาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ การพัฒนาความรู้หรือการพัฒนา คุณภาพชีวิต ส่วนระยะเวลาของการชำระเงินกู้นั้นชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นรายงวดตามที่ เห็นสมควร โดยคำนึงถึงอายุการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ที่ใช้เงินกู้ จำนวนของเงินกู้ รายได้และ ความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้ โดยปกติให้ชำระเสร็จไม่เกิน 15 ปี นับแต่วันกู้ เว้นแต่มีเหตุพิเศษไม่ เกิน 20 ปี นับแต่วันกู้ ทั้งนี้ผู้จัดการจะกำหนดให้มีระยะเวลาที่ผู้กู้ยังไม่ต้องชำระคืนเงินก็ได้ตามที่ เห็นสมควรแต่ไม่เกิน 5 ปีแรก (3) รอกการขายผลิตผล ให้กำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยให้ เสร็จภายใน 6 เดือนนับแต่วันกู้ (4) ชำระหนี้สินภายนอก กำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยเป็น รายงวดตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงจำนวนเงินกู้ รายได้และความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้ โดย ปกติให้ชำระเสร็จไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันกู้ เว้นแต่มีเหตุพิเศษไม่เกิน 12 ปี นับแต่วันกู้ และ (5) เป็น ค่าใช้จ่ายหรือเป็นค่าลงทุนในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการ ประกอบเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการ โดยได้รับความเห็นชอบจาก คณะกรรมการ กำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยตามที่ได้ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ส่วนจำนวนเงินกู้ของผู้กู้แต่ละรายต้องไม่เกิน 15 ล้านบาท หลักประกันเงินกู้ที่ใช้มีดังนี้ อสังหาริมทรัพย์ หลักทรัพย์รัฐบาลไทยหรือเงินฝาก ลูกค้ำประจำสาขาหรือบุคคลอื่นและ หลักประกันอื่นตามที่ผู้จัดการกำหนดเป็นประกัน

การดำเนินงานหลังจากให้ลูกค้ำกู้เงิน จะมีเรื่องการตรวจสอบการใช้เงินกู้ การแจ้งหนี้ และการเร่งรัดให้ลูกค้ำมาชำระหนี้ การติดตามหนี้ค้างชำระ การผิดผ่อนชำระหนี้เงินกู้ การเรียกคืน เงินกู้ การรับใช้หนี้เงินกู้ การเปลี่ยนตัวลูกหนี้และการพ้นจากการเป็นลูกค้ำประจำสาขา

ซึ่งพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้าผู้กู้ก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบที่ก่อให้เกิดปัญหา เช่น การใช้สินเชื่อไปในทางที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ การใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ ทำให้เกิดปัญหานี้ค้างชำระตามมาเนื่องจากไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้ เป็นต้นจากการที่ ธ.ก.ส.มีเป้าหมายในการพัฒนาการเกษตร โดยใช้สินเชื่อการเกษตร เป็นกลไกประการหนึ่งในการกระจายการลงทุน การผลิตไปสู่เกษตรกรผู้ยากจนในชนบท เพื่อสร้างรายได้ทางการเกษตรให้เพียงพอแก่การครองชีพของครัวเรือน และมีมาตรฐานความเป็นอยู่สูงขึ้น จำนวนเกษตรกรที่ ธ.ก.ส.ให้สินเชื่อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ถ้าพิจารณาเฉพาะเกษตรกรลูกค้ารายคนได้รับสินเชื่อเพื่อการเกษตรของ ธ.ก.ส. มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 3,334,592 ครัวเรือน ในปี 2538 มาเป็น 3,637,739 ครัวเรือน ในปี 2544 (ตารางที่ 1.1) จากการดำเนินงานในการให้สินเชื่อของ ธ.ก.ส.ในอดีตปรากฏว่าเกิดปัญหานี้ค้างชำระส่วนหนึ่ง ซึ่งพิจารณาจากสัดส่วนของจำนวนเงินกู้ที่ค้างชำระต่อจำนวนเงินกู้ทั้งหมดที่ ธ.ก.ส.ให้สินเชื่อแก่ครัวเรือนเกษตรกร (ตารางที่ 1.2) ปรากฏว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงระหว่างปี 2540-2543 จากร้อยละ 10.93 ในปี 2540 มาเป็น ร้อยละ 16.05 ในปี 2543 และมีแนวโน้มลดลงในปี 2544 เป็นร้อยละ 13.99 สัดส่วนนี้ค้างชำระในปี 2540 เป็น 19,419 ล้านบาท ปี 2543 เป็น 34,424 ล้านบาท ส่วนแนวโน้มปี 2544 ลดลงเป็น 31,919 ล้านบาทและถ้าพิจารณาในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า เมื่อปี 2541-2544 หนี้ค้างชำระลดลงจากร้อยละ 21.41 ในปี 2541 มาเป็นร้อยละ 8.25 ในปี 2544 (ตารางที่ 1.3) เหตุผลที่หนี้ค้างชำระลดลงเนื่องจาก มีการปรับปรุงโครงสร้างหนี้ให้แก่เกษตรกร และมีโครงการพักชำระหนี้ แต่พอมาปี 2545 พบว่า มีหนี้ค้างชำระเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 8.25 ในปี 2544 มาเป็นร้อยละ 9.77 ในปี 2545 ดังนั้น ปัญหานี้ค้างชำระจึงเป็นปัญหาหนึ่งของ ธ.ก.ส.

ตารางที่ 1.1 จำนวนเกษตรกรและสถาบันเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ปีบัญชี 2538-2544

ปีบัญชี	เกษตรกร ลูกค้ารายคน (ครัวเรือน)	สหกรณ์การเกษตรลูกค้า		กลุ่มเกษตรกรลูกค้า		รวม (ครัวเรือน)
		จำนวน สหกรณ์	จำนวน สมาชิก (ครัวเรือน)	จำนวนกลุ่ม	จำนวน สมาชิก (ครัวเรือน)	
2538	3,334,592	855	1,277,602	323	43,288	4,655,482
2539	3,423,339	877	1,308,995	295	39,941	4,772,275
2540	3,396,909	883	1,420,411	267	37,548	4,854,868
2541	3,412,443	885	1,443,398	258	23,083	4,878,924
2542	3,502,051	894	1,483,058	258	21,562	5,006,671
2543	3,548,626	897	1,547,221	253	18,489	5,114,336
2544	3,637,739	969	1,567,601	234	13,709	5,219,049

ตารางที่ 1.2 จำนวนเงินกู้ทั้งหมดที่ค้างชำระของเกษตรกรลูกค้ารายคนในปีบัญชี 2538-2544

หน่วย : ล้านบาท

ปีบัญชี	จำนวนเงินกู้ ที่ค้างชำระ	จำนวนเงินกู้ทั้งหมด	สัดส่วนของจำนวนเงินกู้ที่ค้างชำระต่อ จำนวนเงินกู้ทั้งหมด
2538	10,847	127,243	8.52
2539	12,271	162,640	7.54
2540	19,419	177,545	10.93
2541	31,271	192,823	16.22
2542	34,815	212,797	16.36
2543	34,424	214,464	16.05
2544 ^{1/}	31,919	228,065	13.99

* หมายเหตุ ^{1/} หนี้ค้าง 31,919 ล้านบาท แยกเป็นเงินกู้ด้านเกษตรกรค้างชำระ 18,527 ล้านบาท และเงินกู้ตามโครงการพักชำระหนี้ 13,392 ล้านบาท

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายงานกิจการบุคคล งบกำไรขาดทุน

(1 เมษายน 2544 – 31 มีนาคม 2545) กรุงเทพมหานคร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 2545

ตารางที่ 1.3 ต้นเงินกู้ค้างชำระต่อหนี้ปกติของจังหวัดกาญจนบุรี แยกเป็นรายอำเภอ ปีบัญชี
2541-2545

ปีบัญชี	สาขา	ต้นเงินปกติ	หนี้ค้างชำระ	สัดส่วนของจำนวนเงินกู้ที่ค้างชำระต่อจำนวนเงินกู้ทั้งหมด
2541	กาญจนบุรี	466,819,823	168,797,521	36.16
	ท่าเรือพระแท่น	444,926,698	54,269,989	12.20
	พนมทวน	356,463,605	46,282,232	12.98
	บ่อพลอย	165,644,955	56,647,530	34.20
	เลาขวัญ	320,938,299	49,687,705	15.48
	รวม	1,754,793,380	375,684,977	21.41
2542	กาญจนบุรี	524,142,283	163,630,170	31.22
	ท่าเรือพระแท่น	460,474,249	81,133,760	17.62
	พนมทวน	442,441,317	45,211,089	10.22
	บ่อพลอย	160,990,632	62,308,962	38.70
	เลาขวัญ	377,105,243	51,299,130	13.60
	รวม	1,965,153,724	403,583,111	20.53
2543	กาญจนบุรี	614,537,531	131,876,432	21.46
	ท่าเรือพระแท่น	481,035,002	73,714,034	15.32
	พนมทวน	515,001,674	21,010,045	4.08
	บ่อพลอย	215,115,313	38,477,529	17.89
	เลาขวัญ	416,471,576	32,627,017	7.83
	รวม	2,242,161,096	297,705,057	13.28
2544	กาญจนบุรี	738,281,729	76,933,649	10.42
	ท่าเรือพระแท่น	497,166,255	62,258,353	12.52
	พนมทวน	550,918,741	26,505,881	4.81
	บ่อพลอย	269,427,815	12,415,952	4.61
	เลาขวัญ	465,934,664	29,914,335	6.42
	รวม	2,521,729,204	208,028,170	8.25

ตารางที่ 1.3 (ต่อ)

ปีบัญชี	สาขา	ต้นเงินปกติ	หนี้ค้างชำระ	สัดส่วนของจำนวนเงินกู้ที่ค้างชำระต่อจำนวนเงินกู้ทั้งหมด
2545	กาญจนบุรี	825,046,750	80,533,994	9.76
	ท่าเรือพระแท่น	450,707,133	76,493,152	16.97
	พนมทวน	580,830,267	45,115,924	7.77
	บ่อพลอย	290,075,095	15,021,899	5.18
	เลาขวัญ	484,255,779	39,744,857	8.21
	รวม	2,630,915,024	256,909,826	9.77

สาเหตุที่เกษตรกรมีหนี้สินค้างชำระ สามารถ นิตย์เสมอ (2536) ได้ทำการศึกษาเรื่องการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรโดยการประมวลผลข้อมูลหนี้สินค้างชำระของเกษตรกรที่มีอยู่กับส่วนราชการและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสามารถสรุปสาเหตุได้ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกิดจากส่วนราชการ เช่น การเร่งรัดดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล ขาดงบประมาณสนับสนุนในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็น ขาดการประสานงานที่ดี มีการให้สินเชื่อซ้ำซ้อนหรือพนักงานไม่สันทัดในการให้สินเชื่อเกษตรกร เป็นต้น
2. ปัญหาเกิดจากโครงการไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติ เช่น สภาพพื้นที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ไม่เหมาะสมที่จะทำการเกษตร สินเชื่อที่จัดไว้ให้ไม่เพียงพอ ปัจจัยการผลิตที่จัดหามาให้ไม่เหมาะสม การถ่ายทอดเทคโนโลยีไม่ทั่วถึงหรือขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง
3. ปัญหาจากเหตุสุดวิสัย เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยพิบัติหรือผลิตผลการเกษตรตกต่ำเกินกว่าความคาดหมาย
4. ปัญหาเกิดจากเหตุสุดวิสัยในตัวเกษตรกร เช่น ตาย วิกลจริต เป็นต้น

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รายงานกิจการงบดุล งบกำไรขาดทุน

(1 เมษายน 2544 – 31 มีนาคม 2545) กรุงเทพมหานคร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 2545

5. ปัญหาเกิดจากความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเอง และการอธิบายให้ความกระจ่างในสาระสำคัญของโครงการของเจ้าหน้าที่ให้แก่เกษตรกร เช่น เกษตรกรเข้าใจวัตถุประสงค์ของโครงการคลาดเคลื่อน โดยคิดว่าวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่ได้รับตามโครงการเป็นสิ่งของซึ่งรัฐบาลให้ฟรีไม่ต้องชำระคืนและก็มีเกษตรกรเป็นจำนวนมากที่ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์โดยจงใจบิดพลิ้ว

จากคู่มือการปฏิบัติงานสินเชื่อด้านเกษตรกรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้ศึกษาถึงมูลเหตุหนี้ค้างชำระพบว่ากรณีที่ลูกค้าไม่ชำระคืนเงินกู้แก่ธนาคารตามกำหนดเวลาชำระคืนนั้น อาจมีมูลเหตุแตกต่างกันมากมายหลายประการ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ มูลเหตุจากตัวลูกค้าผู้กู้ มูลเหตุจากปัจจัยภายนอก และมูลเหตุจากพนักงานธนาคาร (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2531) ซึ่งจะได้อธิบายดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 มูลเหตุจากตัวลูกค้าผู้กู้

- 1) ลูกค้าตาย
- 2) ลูกค้าวิกลจริต ทูพพลภาพ หรือป่วยเรื้อรัง จนเป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพ
- 3) ลูกค้าเลิกประกอบอาชีพการเกษตรและหรืออาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องใน การเกษตร
- 4) ลูกค้าไปเสียจากภูมิลำเนาหรือย้ายถิ่นที่อยู่
- 5) ลูกค้าบวชแล้วไม่สึก
- 6) ลูกค้าต้องโทษจำคุก
- 7) ลูกค้ามีหนี้สินภายนอกมาก
- 8) ลูกค้าถูกศาลสั่งยึดทรัพย์ขายทอดตลาดหรือมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย
- 9) ลูกค้าโอนทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่น เช่น ที่ดิน บ้านเรือนอยู่อาศัย เครื่องจักรกลและเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เป็นต้น
- 10) ลูกค้าให้ผู้อื่นกู้ยืมเงิน
- 11) ลูกค้าไม่ได้ใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์
- 12) ลูกค้ามีพฤติกรรมไม่ดิชอบเล่นการพนัน ดิทยาเสพติด เป็นต้น
- 13) ลูกค้ามีเจตนาบิดพลิ้วไม่ยอมชำระหนี้ โดยไม่มีเหตุผลสมควร เช่น เห็นลูกค้าอื่นไม่ชำระหนี้ก็ไม่ชำระบ้าง เป็นต้น

14) ลูกค้ำมีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครัวเรือน เช่น ต้องใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล

15) ลูกค้ำไม่พอใจพนักงาน

16) ลูกค้ำขายข้าวเปลือกที่จำหน่ายแล้วมีเงินเหลือไม่เพียงพอชำระหนี้เงินกู้จำหน่ายข้าวเปลือก

17) ลูกค้ำต้องเก็บข้าวเปลือกที่จำหน่ายไว้เพื่อบริโภคหรือทำพันธุ์เนื่องจากการผลิตข้าวฤดูใหม่เสียหาย

1.2.2 มูลเหตุจากปัจจัยภายนอก ได้แก่

1) หลังจากกู้เงินแล้วไม่สามารถดำเนินการผลิตอาชีพการเกษตรและ หรือ อาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตรได้ เนื่องจาก

(1) ถูกทางราชการเวนคืนที่ดิน

(2) เจ้าของที่ดินไม่ให้เช่าที่ดิน

2) ผลิตหรือกระบวนการผลิตทางการเกษตรและ หรือที่เกี่ยวข้องทางการเกษตรได้รับความเสียหาย เนื่องจากภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติ

(1) ฝนแล้ง

(2) น้ำท่วม

(3) ลมพายุหรือवादภัย

(4) ศัตรูพืชหรือสัตว์รบกวน

(5) เกิดโรคระบาด

(6) ถูกไฟไหม้

(7) ถูกโจรปล้นหรือถูกลักขโมย

(8) ถูกคลื่นแก๊สทำลายผลผลิต

3) ขายผลผลิตการเกษตรและ หรือผลิตผลจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการเกษตรไม่ได้หรือขายได้น้อยเนื่องจาก

(1) ไม่สามารถขนไปขายได้

(2) ไม่มีผู้รับซื้อ

(3) ราคาตกต่ำ

4) ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย เนื่องจาก

(1) ถูกไฟไหม้

(2) ถูกโจรปล้นหรือถูกลักขโมย

(3) ภัยสงคราม

1.2.3 มุลเหตุจากพนักงานธนาคาร ได้แก่

- 1) พนักงานธนาคารทุจริตไม่อยู่ในความรับผิดชอบของธนาคาร
- 2) พนักงานธนาคารเบียดเบียนลูกค้าหรือกั๊ยเงินของลูกค้า
- 3) พนักงานธนาคารประพฤตินั้นไม่เหมาะสม เช่น ใช้วาจาไม่สุภาพ เป็นต้น
- 4) ลูกค้าไม่ได้รับความสะดวกในการชำระหนี้เงินกู้

จากการศึกษาข้างต้น เพียงแต่มุ่งประเด็นศึกษาเพื่อหาสาเหตุของการที่เกษตรกรไม่สามารถชำระหนี้ได้เท่านั้น ยังไม่ได้อธิบายถึงพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. และลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์เป็นสาเหตุหนึ่งของการเป็นหนี้ค้างชำระ ดังนั้น การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์และผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์

พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของลูกค้า ธ.ก.ส.ก็มีส่วนก่อให้เกิดปัญหาหนี้เสียในระบบการสินเชื่อของ ธ.ก.ส. และจากประเด็นปัญหาข้างต้น ทำให้ทราบว่า การใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ทำให้เกิดผลเสียแก่เกษตรกรในแง่ของการเป็นหนี้ค้างชำระทำให้เสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้น และเป็นผลเสียแก่ธนาคาร เพราะทำให้เกิดหนี้เสีย หรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ทำให้ต้องมีการสำรองหนี้สูญ และต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดตามทวงถาม

ดังนั้น ในงานวิจัยนี้จะศึกษาถึง พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์และศึกษาผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งงานวิจัยนี้เป็นประโยชน์กับธนาคารในการปรับปรุงกฎเกณฑ์ แนวทางและวิธีการในการบริหารสินเชื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.
- 2.2 เพื่อศึกษาลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์
- 2.3 เพื่อศึกษาถึงผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน รายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมของเกษตรกรต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน การออมเฉลี่ย

3.2 พฤติกรรมการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ของผู้กู้ ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต้นทุนการปล่อยสินเชื่อต่อ ธ.ก.ส. เช่น ต้นทุนในการที่พนักงานต้องออกไปติดตาม กรณีที่เป็นหนี้ค้างชำระ เป็นต้น

4. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงกระบวนการให้สินเชื่อของ ธ.ก.ส.ตั้งแต่การเข้าเป็นลูกค้าจนถึงการพ้นจากการเป็นลูกค้า และวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ และผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ โดยศึกษาอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ปีการเพาะปลูก 2544/2545 การศึกษาผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์จะใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พนักงานพัฒนาธุรกิจ สาขาเลาขวัญจำนวน 6 คน เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดกับเกษตรกร ส่วนการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สินเชื่อและลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์จะได้รับการสอบถามเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. โดยการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรจากรายชื่อลูกค้าที่กู้เงินปกติ จำนวนทั้งสิ้น 4 ตำบล คือ ตำบลหนองประดู่ ตำบลหนองนกแก้ว ตำบลเลาขวัญและตำบลหนองฝ้าย

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากเอกสาร บทความวารสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลที่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรรวบรวมไว้ เช่น งานวิจัย บทความวารสารและคู่มือการปฏิบัติงานสินเชื่อด้านเกษตรกรของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

4.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 จะเป็นการสอบถามข้อมูลจากพนักงานพัฒนาธุรกิจประจำสาขาเลาขวัญจำนวน 6 คน ในเรื่องผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์โดยเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยศึกษาถึงผลกระทบต่อ ธ.ก.ส. และผลกระทบต่อลูกค้า ธ.ก.ส. ในส่วนที่ 2 จะเป็นการสำรวจจากเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาเลาขวัญ

เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ โดยการสุ่มตัวอย่างด้วยการ สัมภาษณ์เกษตรกรรูกค้า ธ.ก.ส. สาขาเลาขวัญ ซึ่งเป็นลูกค้าที่กู้เงินปกติจำนวน 75 ตัวอย่างใน การศึกษารุ่นนี้ได้แบ่งวิธีการวิเคราะห์ออกเป็น 2 วิธี คือ

4.2.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) เป็นการนำข้อมูลที่ รวบรวมมาได้ มาวิเคราะห์เพื่ออธิบายให้ทราบถึงลักษณะโดยทั่วไปของท้องที่ทำการศึกษ เช่น เนื้อที่เพาะปลูกอายุของหัวหน้าครัวเรือนและปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ เป็นต้น โดยใช้เครื่องมือ ทางสถิติ ค่าเฉลี่ย ร้อยละและตารางในการอธิบาย

4.2.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative method) จะเป็นการวิเคราะห์ โดยใช้แบบจำลองโลจิท (Logit model) ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อ การใช้เงินกู้ของเกษตรกรรูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งเทคนิคที่เหมาะสม คือ การใช้วิธีประมาณค่าแบบ Maximum likelihood โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Eviews ในการวิเคราะห์และประมวลผล

5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เกษตรกรรูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่กลุ่มลูกค้า 3 กลุ่ม คือ เกษตรกรรายคน กลุ่มเกษตรกรและ สหกรณ์การเกษตร ซึ่งแต่ละกลุ่มได้ให้คำจำกัดความตามมาตรา 3 ในพระราชบัญญัติธนาคารเพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ.2509 ได้ให้คำจำกัดความของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร ไว้ดังต่อไปนี้

เกษตรกร หมายความว่า ผู้ประกอบอาชีพในการทำนา การทำไร่ การทำสวน การเลี้ยง สัตว์ การประมง การเลี้ยงไหม และสาวไหม การทำนาเกลือ การปลูกกล้วยไม้ หรือไม้ดอก การ ปลูกไม้สน การปลูกสวนป่า การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงกุ้ง การเพาะเห็ด หรืออาชีพการเกษตรอื่นตามที่ คณะกรรมการกำหนด โดยให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและให้หมายความรวมถึงเกษตรกรตาม กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

กลุ่มเกษตรกร หมายความว่า เกษตรกรซึ่งรวมกันเป็นกลุ่ม โดยมีกฎหมายรับรองให้ เป็นนิติบุคคลและมีวัตถุประสงค์ดำเนินการทางธุรกิจเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพของ เกษตรกร

สหกรณ์การเกษตร หมายความว่า สหกรณ์ที่ประกอบด้วยสมาชิกทั้งหมดเป็น เกษตรกร และได้จดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ กับให้หมายความรวมถึงสหกรณ์ดังกล่าว ที่ได้รวมกันเป็นชุมนุมสหกรณ์ตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์

สินเชื่อการเกษตร หมายถึง การให้กู้ยืมและให้เครดิตแก่เกษตรกรผู้ประกอบการ กสิกรรม การประมง และการเลี้ยงสัตว์ โดยกำหนดให้ผู้ที่จะได้รับสินเชื่อ คือ เกษตรกรทั้งที่เป็น เอกชน และนิติบุคคล กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ที่มีสมาชิกทั้งหมด เป็นเกษตรกรจากความหมาย ดังกล่าว ต่อมาได้มีการขยายความเพิ่มเติม โดยให้สินเชื่อการเกษตร มีความหมายรวมถึงธุรกิจ การเกษตรด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานด้านสินเชื่อการเกษตรของธนาคารพาณิชย์มีลักษณะครบ วงจร

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการใช้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.
- 6.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร
- 6.3 ทำให้ทราบถึงผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์

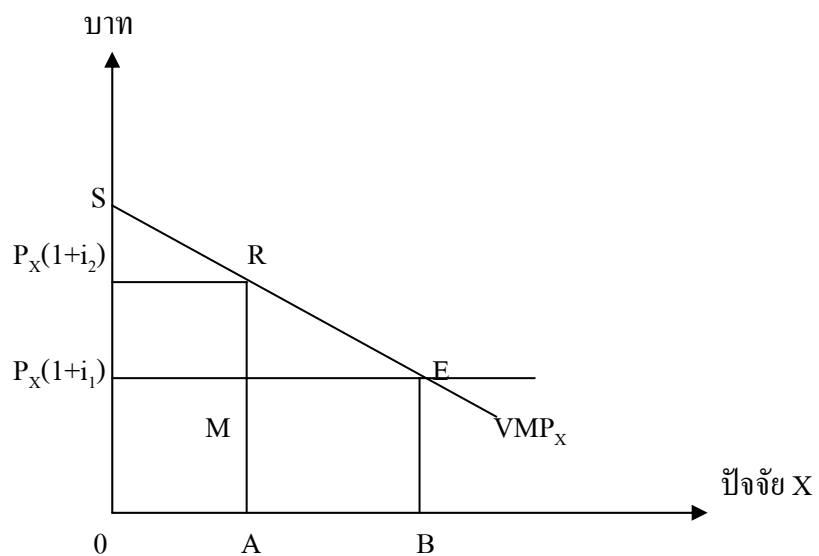
บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

1.1 ระดับการใช้ปัจจัยการผลิตของครัวเรือนของเกษตรกร

ในการศึกษาถึงระดับการใช้ปัจจัยการผลิตของครัวเรือนของเกษตรกร สำหรับงานวิจัยนี้ได้มีข้อสมมติว่า ครัวเรือนเกษตรกรจะมุ่งแสวงหากำไรสูงสุดจากการใช้ปัจจัยการผลิต กล่าวคือ ระดับการผลิตของเกษตรกรจะอยู่ ณ ระดับที่มูลค่าของผลผลิตเพิ่มที่เกิดจากการใช้ปัจจัยการผลิต (Value of Marginal Product: VMP_X) เท่ากับราคาของปัจจัยการผลิต (P_X)¹ โดยที่ VMP_X คือ อุปสงค์ต่อปัจจัย X และ P_X คือ ราคาปัจจัย X ซึ่งซื้อด้วยเงินสด ณ วันที่ใช้ปัจจัยการผลิต

ภาพที่ 2.1 แสดงถึงความต้องการสินเชื่อเกษตรกรของครัวเรือนเกษตรกร²

หมายเหตุ: ^{1/} สมมติให้เกษตรกรทำการผลิตในตลาดแข่งขันสมบูรณ์

^{2/} จุดของเวลาที่พิจารณาในเรื่องนี้ คือ ณ วันที่เกษตรกรมีผลผลิตออกสู่ท้องตลาด ดังนั้นราคาเงินสดของ ปัจจัย X จนถึง ณ เวลาดังกล่าวจะต้องบวกด้วยค่าเสียโอกาสของเงินทุนเข้าไปด้วย

จากภาพที่ 2.1 แสดงให้เห็นถึง ระดับการใช้ปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดของครัวเรือนเกษตรกร เมื่อกำหนดให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก (i_1) เป็นต้นทุนค่าเสียโอกาสในการนำเงินของตนเองไปซื้อปัจจัย X ต่ำกว่าอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ (i_2) ซึ่งเป็นต้นทุนของเงินกู้ในการซื้อปัจจัย X

กรณีที่ 1 ถ้าครัวเรือนเกษตรกรมีเงินทุนเพียงพอในการซื้อปัจจัย X จำนวน OB หน่วย แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนเกษตรกรจะได้รับกำไรสูงสุดจากการใช้ปัจจัยการผลิต ($VMP_x = P_x(1+i_1)$) โดยที่ $P_x(1+i_1)$ คือ ราคาปัจจัย X บวกด้วยต้นทุนค่าเสียโอกาสในการนำเงินของตนเองไปซื้อปัจจัย X) ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรสามารถได้รับกำไรเท่ากับพื้นที่ $\Delta SP_x (1+i_1)E$

กรณีที่ 2 หากครัวเรือนเกษตรกรไม่มีเงินทุนในการซื้อปัจจัย X จะทำให้กำไรขาดหายไปเท่ากับพื้นที่ $\Delta SP_x (1+i_1)E$ อย่างไรก็ตาม ถ้าครัวเรือนเกษตรกรสามารถกู้เงินเพื่อทำการผลิตได้โดยนำเงินกู้ไปซื้อปัจจัย X ในจำนวน OA หน่วย อาจกล่าวได้ว่า ครัวเรือนเกษตรกรจะได้รับกำไรสูงสุดจากการใช้ปัจจัยการผลิต ($VMP_x = P_x(1+i_2)$) โดยที่ $P_x(1+i_2)$ คือ ราคาปัจจัย X บวกด้วยต้นทุนของเงินกู้ในการซื้อปัจจัย X) ซึ่งทำให้ครัวเรือนเกษตรกรมีกำไรเพิ่มขึ้นจากกรณีที่ไม่มีเงินทุนเท่ากับพื้นที่ $\Delta SP_x (1+i_2)R$

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ในกรณีที่เกษตรกรไม่มีเงินทุนของตนเองสินเชื่อจะเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อครัวเรือนเกษตรกรในการใช้ปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้กำไรสูงสุด อย่างไรก็ตาม ครัวเรือนเกษตรกรอาจจะได้รับเงินกู้ในปริมาณที่แตกต่างจากระดับการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม ซึ่งอาจทำให้ครัวเรือนเกษตรกรนำเงินกู้ไปใช้ในทางอื่นที่นอกเหนือจากการผลิตตามวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในสัญญา ซึ่งเกษตรกรจะถูกระบุว่ามีการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ และจากการพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ของ ธ.ก.ส.ในการตรวจสอบการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรปรากฏว่า ถ้าครัวเรือนเกษตรกรนำเงินกู้ไปใช้ในการผลิตตามวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในสัญญาในจำนวนที่มากกว่า หรือเท่ากับ 70% ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมด แสดงว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ในทางตรงกันข้าม ถ้าครัวเรือนเกษตรกรนำเงินกู้ไปใช้ในการผลิตตามวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในสัญญาน้อยกว่า 70% ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมด แสดงว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

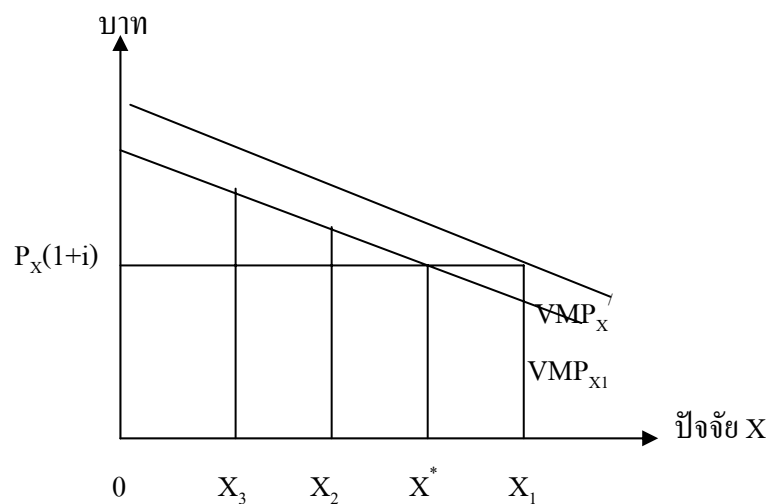
สำหรับการใช้เกณฑ์วัด 70% ดังกล่าวจะสะท้อนความถูกต้องตามทฤษฎีการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ (หรือกำไรสูงสุด) หรือไม่ ถ้าครัวเรือนเกษตรกรได้รับเงินกู้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตในปริมาณที่แตกต่างจากระดับการใช้ปัจจัยการผลิตที่ได้รับกำไรสูงสุด ซึ่งอาจทำให้ครัวเรือนเกษตรกรนำเงินกู้ไปใช้ในการผลิตในจำนวนที่น้อยกว่า 70% ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมด หรือกล่าวได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ซึ่งในกรณีดังกล่าวสามารถแยกการพิจารณาได้ดังนี้

1.1.1 กรณีที่ครัวเรือนเกษตรกรไม่มีเงินทุนของตนเอง

จากภาพที่ 2.2 กำหนดให้ OX^* คือ ระดับการใช้ปัจจัยการผลิตที่ได้รับกำไรสูงสุด ซึ่งครัวเรือนเกษตรกรอาจจะได้รับเงินกู้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตในจำนวนที่แตกต่างจาก OX^* ดังนั้น จึงสามารถอธิบายถึงปริมาณเงินกู้ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับในระดับต่าง ๆ ดังนี้

1) ครัวเรือนเกษตรกรได้รับเงินกู้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตเกินกว่าระดับการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม กล่าวคือ ถ้าครัวเรือนเกษตรกรได้รับเงินกู้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตเท่ากับ OX_1 ³ แต่ครัวเรือนเกษตรกรได้ใช้เงินกู้ไปซื้อปัจจัยการผลิตเพียง OX^* ซึ่งเป็นระดับที่ก่อให้เกิดกำไรสูงสุดจากการใช้ปัจจัยการผลิต⁴ ถ้า $OX^* / OX_1 < 0.7$ แสดงว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ผิดพลาดทุกประการ อย่างไรก็ตาม ระดับการใช้ปัจจัยการผลิตดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนเกษตรกรยังสามารถได้รับกำไรสูงสุด และเป็นระดับการใช้ปัจจัยการผลิตที่ดีที่สุดแล้ว

ภาพที่ 2.2 แสดงถึงปริมาณเงินกู้ที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับในระดับต่าง ๆ

หมายเหตุ : ^{3/} พนักงาน ข.ก.ส.อาจคาดว่า VMP_x ของเกษตรกรคือ VMP_x' ดังนั้น ระดับที่จะอนุมัติเงินกู้ คือ จำนวน OX_1 แต่ในความเป็นจริง VMP_x ของเกษตรกร คือ VMP_{x1}

^{4/} ปัจจัยการผลิตในที่นี้หมายถึง เงินทุนที่เกษตรกรกู้มาใช้ในการผลิต

2) ครัวเรือนเกษตรกรได้รับเงินกู้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตต่ำกว่าระดับการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม กล่าวคือ ครัวเรือนเกษตรกรได้รับเงินกู้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิตเท่ากับ OX_2 แต่ครัวเรือนเกษตรกรได้ใช้เงินกู้ไปซื้อปัจจัยการผลิตเพียง OX_3 หน่วย หรือ $OX_3 / OX_2 < 0.7$ แสดงว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ผิดพลาดทุกประการ อย่างไรก็ตาม ระดับการใช้ปัจจัยการผลิต

OX_2 ดังกล่าวยังเป็นระดับที่น้อยกว่าระดับที่ได้รายได้สูงสุด ดังนั้น การใช้จ่ายเงินกู้ผิดวัตถุประสงค์
 ในกรณีนี้เป็นผลให้ระดับการใช้จ่ายการผลิตของเกษตรกรต่ำกว่าระดับที่ควรจะเป็นมากยิ่งขึ้น
 นั่นคือ การใช้จ่ายเงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตลดลงนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ใน
 การวิเคราะห์ข้างต้นจะต้องทราบถึงมูลค่าของผลผลิตเพิ่มที่เกิดจากการใช้จ่ายการผลิต (VMP_x)
 ของครัวเรือนเกษตรกร แต่ในความเป็นจริง ช.ก.ส.สามารถทราบข้อมูลเกี่ยวกับ VMP_x ของ
 ครัวเรือนเกษตรกรได้ถูกต้องเพียงใด

1.1.2 กรณีที่ครัวเรือนเกษตรกรมีเงินออมของตนเอง

สำหรับในกรณีนี้จะนำไปสู่ประเด็นสำคัญปัญหาการใช้จ่ายเงินกู้กับเงินของตนเอง
 ทดแทนกัน (Fungibility) โดยแยกการพิจารณาได้ดังนี้

1) กรณีที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับเงินกู้เพื่อซื้อปัจจัยการผลิต ณ ระดับการ
 ใช้จ่ายการผลิตที่เหมาะสม หรือ เท่ากับ OX^* โดยที่ ช.ก.ส.ไม่ทราบว่าครัวเรือนเกษตรกรมีเงินออม
 เท่ากับ OX_3 ช.ก.ส.จึงอนุมัติเงินกู้เท่ากับ OX^* แต่เกษตรกรนำเงินกู้ไปซื้อปัจจัยการผลิตเพียง OX_2
 และ $OX_2 / OX^* < 0.7$ ดังนั้น ช.ก.ส.กล่าวว่าเกษตรกรใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ แต่ในความเป็นจริง
 เกษตรกรได้นำเงินของตนเองจำนวน OX_3 ไปซื้อปัจจัยการผลิตแล้วนำเงินกู้จาก ช.ก.ส. จำนวน
 เดียวกันไปใช้ในกิจกรรมอื่นที่นอกเหนือจากการผลิต ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าว ถึงแม้จะเป็นการใช้
 เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ แต่ในแง่ของการลงทุนซื้อปัจจัยการผลิตไม่แตกต่างกัน

2) กรณีที่ครัวเรือนเกษตรกรได้รับเงินกู้เพื่อซื้อปัจจัยต่ำกว่าระดับการ
 ใช้จ่ายการผลิตที่เหมาะสม กรณีนี้จะพิจารณาเช่นเดียวกับในข้อ 2.1 กล่าวคือ ถ้าครัวเรือนเกษตรกร
 นำเงินของตนเองและเงินกู้จาก ช.ก.ส.บางส่วนไปซื้อปัจจัยการผลิต เพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุด ณ
 ระดับ OX^* ในขณะที่จะนำเงินกู้จาก ช.ก.ส.อีกส่วนหนึ่งไปใช้ในทางอื่นที่นอกเหนือจากการผลิต
 หรือสัดส่วนของปริมาณปัจจัยที่ซื้อด้วยเงินกู้จาก ช.ก.ส.ต่อปริมาณเงินกู้ทั้งหมดมีค่าน้อยกว่า 0.7
 แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ตามเกณฑ์การใช้เงินกู้ของ ช.ก.ส.
 แต่การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ดังกล่าวเกิดจากการใช้เงินกู้กับเงินของตนเองทดแทนกัน
 (Fungibility) ซึ่งยังทำให้ครัวเรือนเกษตรกรสามารถได้รับกำไรสูงสุด แต่ถ้าครัวเรือนเกษตรกรนำ
 เงินกู้จาก ช.ก.ส.และเงินออมของตนเองไปซื้อปัจจัยการผลิตในจำนวนที่น้อยกว่าระดับ OX^* ใน
 กรณีเช่นนี้จะทำให้รายได้ของครัวเรือนเกษตรกรลดลง หรือทำให้ประสิทธิภาพในการผลิตลดลงได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การที่ ช.ก.ส.ใช้เกณฑ์น้อยกว่า 70% ในการพิจารณาการใช้เงินกู้
 ของครัวเรือนเกษตรกรว่าใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์นั้นเกิดจากปัญหาการใช้เงินกู้กับเงินของตนเอง
 ทดแทนกัน (Fungibility) และ/หรือ ปัญหาการอนุมัติวงเงินกู้เกินกว่าระดับการใช้จ่ายการผลิตที่
 เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ในการศึกษานี้ก็มิได้ใช้เกณฑ์ของ ช.ก.ส.ในการพิจารณาครัวเรือนเกษตรกร

ตัวอย่างที่ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรตามความหมายของ ธ.ก.ส.

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2527) ศึกษาพบว่า การที่ลูกค้ำไม่ชำระคืนหนี้เงินกู้แก่ธนาคารตามกำหนดเวลาชำระคืนนั้นอาจมีมูลเหตุ แตกต่างกันไปมากมายหลายประการดังต่อไปนี้

1. มูลเหตุจากตัวลูกค้ำผู้กู้ ได้แก่ ลูกค้ำเสียชีวิต ลูกค้ำวิกลจริต ลูกค้ำเลิกประกอบอาชีพ การเกษตร ลูกค้ำย้ายถิ่นที่อยู่ ลูกค้ำบวชแล้วไม่สึก ลูกค้ำต้องโทษจำคุก ลูกค้ำมีหนี้สินภายนอกมาก ลูกค้ำถูกศาลสั่งยึดทรัพย์ขายทอดตลาด หรือมีคำสั่งพิทักษ์เด็ดขาดหรือศาลพิพากษาให้เป็นบุคคลล้มละลาย ลูกค้ำโอนทรัพย์สินให้ผู้อื่น เช่น ที่ดิน บ้านเรือนอยู่อาศัย เครื่องจักรกลและเครื่องมือการเกษตร ลูกค้ำให้ผู้อื่นกู้ยืมเงิน ลูกค้ำไม่ได้ใช้เงินกู้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หรือใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ลูกค้ำมีพฤติกรรมไม่ดี เช่น ชอบเล่นการพนัน ดิฉยาเสพติด เป็นต้น ลูกค้ำมีเจตนาบิดพลิ้วไม่ยอมชำระหนี้ โดยไม่มีเหตุผลสมควร เช่น เห็นลูกค้ำอื่นไม่ชำระหนี้ก็ไม่ชำระบ้าง เป็นต้น ลูกค้ำมีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินเกิดขึ้นในครัวเรือนเป็นค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น และลูกค้ำไม่พอใจพนักงานธนาคาร

2. มูลเหตุจากปัจจัยภายนอก ได้แก่

2.1 หลังจากกู้เงินแล้วไม่สามารถดำเนินการผลิตได้ เนื่องจากถูกทางราชการเวนคืนที่ดิน เจ้าของที่ดินไม่ให้เช่าที่ดิน เป็นต้น

2.2 ผลผลิตได้รับความเสียหาย เนื่องจากภัยธรรมชาติ หรือภัยพิบัติ คือ ฝนแล้ง น้ำท่วม ลมพายุ ศัตรูพืช เกิดโรคระบาด ถูกไฟไหม้ ถูกโจรปล้น หรือถูกลักขโมย ถูกกั้นแก๊สทำลายผลผลิต เป็นต้น

2.3 ขายผลผลิตไม่ได้ หรือขายได้น้อย เนื่องจากไม่สามารถขนไปขายได้ ไม่มีผู้รับซื้อ ราคาตกต่ำ เป็นต้น

2.4 ทรัพย์สินได้รับความเสียหาย เนื่องจากถูกไฟไหม้ ถูกโจรปล้น เป็นต้น

3. มูลเหตุจากพนักงานธนาคาร เช่น พนักงานธนาคารทุจริตโดยไม่อยู่ในความรับผิดชอบของธนาคาร พนักงานธนาคารเบียดเบียนลูกค้ำ หรือกู้ยืมเงินของลูกค้ำ พนักงานธนาคารประพฤติตนไม่เหมาะสม เช่น ใช้อำนาจไม่สุภาพ และลูกค้ำไม่ได้รับความสะดวกในการชำระหนี้เงินกู้ เป็นต้น

1.2 กระบวนการให้สินเชื่อของ ธ.ก.ส.

ความใน พ.ร.บ.ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พ.ศ.2509 มิได้ระบุความหมายของสินเชื่อการเกษตรโดยตรง แต่ในมาตรา 9 และ 10 ของหมวดว่าด้วยวัตถุประสงค์ได้กำหนดให้ธนาคารให้ความช่วยเหลือทางการเงินเพื่อส่งเสริมอาชีพหรือการดำเนินงานของเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร โดยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1.2.1 ให้กู้เงินแก่เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร หรือสหกรณ์การเกษตร

1.2.2 ค่าประกันเงินกู้ ที่บุคคลดังกล่าวใน (1) กู้จากสถาบันการเงินอื่น ทั้งนี้ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของธนาคาร

1.2.3 จัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานของธนาคาร

1.2.4 รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันมีกำหนด เว้นแต่ประเภทนี้ให้เชื่อกในการถอน

1.2.5 ออก ซื่อ หรือขายตั๋วเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด รวมทั้งเก็บเงินตามตั๋วเงินหรือตราสารเปลี่ยนมือดังกล่าว

1.2.6 กระทำกิจการอย่างอื่น บรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการจัดให้สินเชื่อตามวัตถุประสงค์ของธนาคาร

ในการให้สินเชื่อของ ธ.ก.ส. นั้น จะให้สินเชื่อเกษตรกรรายคน กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร แต่ในการศึกษารุ่นนี้จะพิจารณาเฉพาะการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรรายคนเท่านั้น ในการดำเนินงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. มีขั้นตอนกระบวนการให้สินเชื่ออยู่ 3 ส่วนใหญ่ ๆ ได้แก่ การรับลูกค้าขึ้นทะเบียน การให้ลูกค้ากู้เงิน และการดำเนินงานหลังการให้ลูกค้ากู้เงิน (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2542) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การรับลูกค้า

การให้สินเชื่อแก่เกษตรกรรายคนหมายถึง การให้เงินกู้แก่เกษตรกรรายคนโดยตรง สำหรับเกษตรกรที่ต้องการขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส. จะต้องขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขา ก่อนเป็นอันดับแรก โดยที่เกษตรกรไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมในการขอขึ้นทะเบียนเพียงแต่แจ้งความจำนงต่อพนักงานพัฒนาธุรกิจประจำหน่วยอำเภอที่ตั้งอยู่ในภูมิลำเนาของเกษตรกรผู้ขอขึ้นทะเบียน ซึ่งจะมีพนักงานพัฒนาธุรกิจประจำหน่วยอำเภอเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแนะนำถึงวิธีการในการเข้าเป็นลูกค้าประจำสาขา

สำหรับการดำเนินงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จะกำหนดให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ หรือที่เรียกว่ากลุ่มลูกค้า โดยผู้ที่รวบรวมที่จะจัดตั้งกลุ่มลูกค้ามาติดต่อที่หน่วยอำเภอที่ ธ.ก.ส. ตั้งอยู่และพนักงานพัฒนาธุรกิจจะชี้แจงให้ผู้รวบรวมดำเนินการดังนี้

(1) ขอให้ผู้รวบรวมทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริต อย่างน้อยต้องมีผู้สมัครเข้าร่วมกลุ่มไม่ต่ำกว่า 10 คนขึ้นไปและมีบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกันเพื่อสะดวกในการร่วมประชุมกลุ่ม

(2) เกษตรกรที่จะขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าจะต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ

(3) ขอให้ผู้รวบรวมคัดเลือก ผู้ที่มีลักษณะดังนี้

ก. มีสัญชาติไทย

ข. มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

ค. มีถิ่นที่อยู่และประกอบการเกษตรของตนเองในท้องที่ดำเนินงานของสาขามาแล้วเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี

(4) เป็นผู้ก่อให้เกิดผลิตผลการเกษตรเพื่อขายในปีหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่าพอสมควร หรือมีคู่ทางที่จะปรับปรุงการเกษตรให้มีรายได้เพียงพอที่จะชำระหนี้ได้

(5) เป็นผู้ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักประหยัด

(6) เป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์และมีชื่อเสียงดี ไม่เป็นคนเสเพล ไม่เล่นการพนัน ไม่เสพสุราเป็นอาจิน ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติดผิดกฎหมาย ไม่เคยถูกลงโทษถึงต้องออกจากธนาคาร ออกจากราชการ และไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นความผิดโทษ

(7) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

(8) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว

(9) ปัจจุบัน ไม่ได้เป็นสมาชิกหรือลูกหนี้เงินกู้ของสหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกรหรือสถาบันใด ๆ ที่ดำเนินธุรกิจสินเชื่อเพื่อการเกษตร

เมื่อผู้รวบรวมดำเนินการรวบรวมเสร็จแล้วให้ผู้รวบรวมนำแบบรายชื่อผู้แสดงความประสงค์ขอเป็นลูกค้ามาขึ้นให้พนักงานพัฒนาธุรกิจเพื่อกำหนดการประชุมขอขึ้นทะเบียนต่อไป เมื่อพนักงานพัฒนาธุรกิจนัดประชุมกลุ่มลูกค้าแล้วก็จะมีการสอบสวนขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าโดยมีการลงมติ โดยผู้ขอขึ้นทะเบียนจะต้องได้คะแนนเสียงรับรองเกินกึ่งหนึ่งของผู้ขอขึ้นทะเบียนทั้งหมดในกลุ่ม โดยจะลงคะแนนแบบเปิดเผยหรือลงคะแนนลับก็ได้ ขึ้นอยู่กับเหตุผลความจำเป็น ในการจัดตั้งกลุ่มนี้จะมีการคัดเลือก หัวหน้ากลุ่มและรองหัวหน้ากลุ่มไปพร้อมกันด้วย และพนักงานจะชี้แจงข้อบังคับ ระเบียบการให้กู้ รวมทั้งวิธีการขอกู้เงินจาก ธ.ก.ส.กับเกษตรกรต่อไป

ในกรณีที่มีการรับสมัครใหม่เข้าร่วมกลุ่มลูกค้าเดิมก็จะดำเนินการจัดตั้งกลุ่มลูกค้าใหม่โดยมีข้อแตกต่างกันคือ

1. หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้รวบรวมรายชื่อผู้แสดงความประสงค์ส่งให้พนักงานพัฒนาธุรกิจประจำหน่วยอำเภอ

2. มีการนัดประชุมกลุ่มลูกค้าโดยลูกค้าในกลุ่มจะต้องมาประชุมไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของลูกค้าในกลุ่มลูกค้าทั้งหมดถึงจะครบองค์ประชุมและจะต้องมีการลงมติรับรองการเข้ากลุ่มไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของลูกค้าทั้งหมดในกลุ่ม

3. ให้หัวหน้ากลุ่มประชุมเอง ทั้งนี้โดยให้พนักงานพัฒนาธุรกิจทำการอบรมหัวหน้ากลุ่มลูกค้า เพื่อให้สามารถดำเนินการประชุมได้เอง

หลังจากพนักงานพัฒนาธุรกิจสอบสวนการขอขึ้นทะเบียนเสร็จแล้ว ก็จะสรุปความเห็นส่งให้ผู้อนุมัติรับขึ้นทะเบียนต่อไป พนักงานผู้ได้รับมอบอำนาจก็จะพิจารณาคัดเลือกและอนุมัติรับผู้ขอขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขาโดยใช้หลักเกณฑ์คัดเลือกดังนี้

1. ต้องเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย
 2. ต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
 3. เป็นเกษตรกรตามข้อบัญญัติของ พ.ร.บ. ธ.ก.ส.
 4. มีความชำนาญหรือได้รับการฝึกอบรมในการเกษตรมาแล้วพอสมควร
 5. มีถิ่นที่อยู่และประกอบการเกษตรส่วนใหญ่ในท้องที่การดำเนินงานของสาขามาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี ผู้ที่ย้ายมาจากที่อื่นหรือลงมือทำการเกษตรยังไม่ครบ 1 ปีจะต้องรอเข้าเป็นลูกค้าในปีถัดไป

6. ต้องเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดผลิตผลการเกษตรหรือผลิตผลการเกษตรร่วมกับผลิตภัณฑ์จากการประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตรเพื่อขายในปีการผลิตหนึ่ง ๆ เป็นมูลค่าพอสมควร

7. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีชื่อเสียงดี ขยันขันแข็งในการประกอบอาชีพและรู้จักประหยัด

8. ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ กรณีที่เกษตรกรมีความพิการทางร่างกายแต่ไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพการเกษตร ก็สามารถรับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าได้

9. ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเป็นผู้มีหนี้สินส่วนตัว

10. ไม่เคยถูกให้ออกจากการเป็นลูกค้าประจำสาขาใด ๆ ของธนาคาร

เมื่อพิจารณาอนุมัติรับขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าแล้ว พนักงานการเงินก็จะบันทึกข้อมูลลงคอมพิวเตอร์ และ จะมีการใส่กลุ่มและเลขทะเบียนของลูกค้าแต่ละคนไว้ในข้อมูลลูกค้ารายคนและในใบสอบขอขึ้นทะเบียน

2) การให้ลูกค้ากู้เงิน

(1) วัตถุประสงค์การกู้เงิน

การให้ลูกค้ากู้เงินมีวัตถุประสงค์การกู้เงินแบ่งเป็น 5 ประเภท ตามข้อบังคับฉบับที่ 44 ได้ดังนี้

ก. เป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ หรือฟื้นฟูการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม อาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมหรืออาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ การพัฒนาความรู้ หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ข. เป็นค่าลงทุนในการประกอบอาชีพ หรือฟื้นฟูการประกอบอาชีพ เกษตรกรรม อาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมหรืออาชีพอย่างอื่นเพื่อเพิ่มรายได้ การพัฒนาความรู้ หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ค. รอการขายผลิตภัณฑ์

ง. ชำระหนี้สินภายนอก

จ. เป็นค่าใช้จ่ายหรือเป็นค่าลงทุน ในการดำเนินกิจการตาม โครงการที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบเกษตรกรรมซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

(2) อำนาจอนุมัติเงินกู้

ให้ผู้จัดการมีอำนาจอนุมัติเงินกู้ตามข้อบังคับฉบับที่ 44 กรณีที่ธนาคารได้รับมอบหมายจากรัฐบาลในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรเพื่อกู้เงินตามวัตถุประสงค์ของการกู้เงินตามข้อบังคับฉบับที่ 44 อำนาจอนุมัติเงินกู้ให้เป็นไปตามเงื่อนไขหรือข้อตกลงกับส่วนงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

(3) ระยะเวลาของการชำระเงินกู้

ก. เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย ให้กำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นไปตามที่มาแห่งรายได้ โดยคำนึงถึงรอบการผลิตหรือรอบการบริการ รายได้ จำนวนของเงินกู้และความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้ โดยปกติให้ชำระภายใน 12 เดือนนับแต่วันกู้ เว้นแต่มีเหตุพิเศษไม่เกิน 18 เดือนนับแต่วันกู้

ข. เงินกู้เพื่อเป็นค่าลงทุน ให้กำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นรายงวดตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงอายุการใช้ประโยชน์ของสินทรัพย์ที่ใช้เงินกู้ จำนวนของเงินกู้

รายได้และความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้ โดยปกติให้ชำระเสร็จไม่เกิน 15 ปีนับแต่วันกู้ เว้นแต่มีเหตุพิเศษไม่เกิน 20 ปีนับแต่วันกู้ ทั้งนี้ผู้จัดการจะกำหนดให้มีระยะเวลาที่ผู้กู้ยังไม่ต้องชำระต้นเงินก็ได้ตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกิน 5 ปีแรก

ค. เงินกู้เพื่อรอการขายผลิตผล ให้กำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยให้เสร็จภายใน 6 เดือนนับแต่วันกู้

ง. เงินกู้เพื่อชำระหนี้สินภายนอก กำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยเป็นรายงวด ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงจำนวนเงินกู้ รายได้และความสามารถชำระหนี้ของผู้กู้ โดยปกติให้ชำระเสร็จไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันกู้ เว้นแต่มีเหตุพิเศษไม่เกิน 12 ปีนับแต่วันกู้

จ. เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายหรือเป็นค่าลงทุน ในการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ ที่เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการประกอบเกษตรกรรม ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกับผู้ประกอบการ ให้กำหนดชำระคืนต้นเงินและดอกเบี้ยตามที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

(4) จำนวนขั้นสูงของเงินกู้

ให้ผู้จัดการพิจารณากำหนดจำนวนเงินกู้ของผู้กู้แต่ละรายของข้อบังคับนี้ได้ ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงความต้องการใช้เงินกู้ตามแผนงาน รายได้ ความสามารถชำระหนี้ การชำระหนี้รายก่อน ๆ ของผู้กู้และหลักประกันเงินกู้ โดยจำนวนเงินกู้ของผู้กู้แต่ละรายในเวลาใดเวลาหนึ่งรวมกันต้องไม่เกิน 15 ล้านบาท เว้นแต่ได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการเป็นราย ๆ ไป

(5) หลักประกันเงินกู้

การให้กู้เงินตามวัตถุประสงค์การกู้เงินตามข้อบังคับฉบับที่ 44 ประเภท 1-4 ให้มีหลักประกันดังต่อไปนี้

ก. มีอสังหาริมทรัพย์ที่ไม่ได้จำนองต่อเจ้าหนี้อื่นจำนองเป็นประกัน โดยผู้จัดการ ได้สอบสวนและพิจารณาเป็นที่พอใจว่าอสังหาริมทรัพย์นั้นมีราคาตลาดตามที่ผู้จัดการประเมินไว้ไม่น้อยกว่า 2 เท่าของจำนวนเงินกู้

ข. มีหลักทรัพย์รัฐบาลไทยหรือเงินฝากในธนาคารนี้เป็นประกัน โดยจำนวนเงินกู้ต้องไม่เกินร้อยละ 80 แห่งค่าหลักทรัพย์หรือเงินฝากที่เป็นประกัน

ค. มีลูกค้ำประจำสาขาหรือบุคคลอื่น ซึ่งผู้จัดการ ได้สอบสวนและพิจารณาแล้ว เห็นสมควรทำหนังสือรับรองรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วม โดยจำนวนเงินกู้ของผู้กู้แต่ละรายต้องไม่เกิน 150,000 บาท

ง. มีลูกค้ำประจำสาขาหรือบุคคลอื่นซึ่งผู้จัดการ ได้สอบสวนและพิจารณาแล้ว เห็นสมควรให้เป็นผู้ค้ำประกันอย่างน้อย 2 คน โดยจำนวนเงินกู้ที่ใช้บุคคลค้ำประกันดังกล่าวของผู้

กู้แต่ละรายในเวลาใดเวลาหนึ่งต้องไม่เกิน 150,000 บาท ผู้ค้ำประกันคนหนึ่งจะเป็นผู้ค้ำประกันหนี้เงินกู้สำหรับผู้กู้มากกว่า 2 คน ในเวลาเดียวกันไม่ได้

จ. หลักประกันอื่นตามที่ผู้จัดการกำหนดเป็นประกัน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ

(6) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้

ดอกเบี้ยเงินกู้ตามข้อบังคับนี้ ให้เป็นไปตามที่กำหนดในประกาศของธนาคาร โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ธนาคารได้จัดชั้นลูกค้าเป็น 4 ชั้น ดังแสดงในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 ดอกเบี้ยเงินกู้ตามข้อบังคับที่กำหนดในประกาศของธนาคาร จำแนกตามชั้นของลูกค้า

ชั้นลูกค้า	อัตราดอกเบี้ย (%)	คุณสมบัติของลูกค้า
1. ชั้นดีเยี่ยมหรือชั้น AAA	MLR	สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดติดต่อกัน 3 ปี
2. ชั้นดีมากหรือชั้น AA	MLR+1	สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดติดต่อกัน 2 ปี
3. ชั้นดีหรือชั้น A	MLR+2	สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนดติดต่อกัน 1 ปี
4. ชั้นทั่วไปหรือชั้น B	MLR+3	ลูกค้าที่มีหนี้ค้างชำระแล้วสามารถชำระได้ หรือ ลูกค้าใหม่ (ไม่ชำระตามกำหนดปรับ 1-3 %) ซึ่ง MLR ณ วันที่ 1 สิงหาคม 2546 เท่ากับ 7 %

กรณี que ผู้กู้ไม่สามารถชำระคืนต้นเงินกู้ทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่ผู้จัดการกำหนดให้เรียกดอกเบี้ยสำหรับต้นเงินส่วนที่มีได้ชำระตามกำหนดนั้นเพิ่มขึ้นจากอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้อีกไม่เกินร้อยละ 3 ต่อปี จนกว่าจะชำระเสร็จแต่ดอกเบี้ยที่เก็บจะต้องไม่เกินอัตราตามที่กฎหมายกำหนด

กรณีที่ผู้กู้ประสบความเสียหายอันเนื่องมาจากผู้กู้ประสบภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติอย่างร้ายแรงหรือประสบเหตุอย่างอื่นที่ผู้กู้มิได้ก่อให้เกิดขึ้นเองหรือความเสียหายที่ผู้กู้ก่อให้เกิดกับผลิตผลของตนเองโดยมิได้ประมาทเลินเล่อ ให้ผู้จัดการมีอำนาจเรียกดอกเบี้ยเพิ่มได้ตามที่เห็นสมควร

ที่มา : ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. “ข้อบังคับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรฉบับที่ 44 ว่าด้วยการให้เกษตรกรกู้เงิน.” (พฤศจิกายน 2542)

3) การดำเนินงานหลังจากให้ลูกค้ากู้เงิน

(1) การตรวจสอบการใช้เงินกู้

การตรวจสอบการใช้เงินกู้ เป็นมาตรการที่ ธ.ก.ส.กำหนดขึ้นเพื่อกำกับและนำให้ลูกค้าใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในสัญญากู้ โดยพนักงานจะออกไปติดตามและตรวจสอบเพื่อจะได้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินการเกษตรของเกษตรกรว่าดำเนินการประกอบกิจการเกษตรได้ประสบผลเพียงใด สามารถชำระหนี้ได้หรือไม่ การตรวจสอบการใช้เงินกู้ใช้วิธีการประชุมกลุ่มลูกค้า เพื่อสอบถามปัญหาและอุปสรรคในการผลิตของลูกค้าแต่ละรายจากที่ประชุมกลุ่มและสุ่มสอบลูกค้าบางรายโดยไปเยี่ยมลูกค้าถึงที่บ้านและนาไร่เพื่อได้ทราบข้อเท็จจริง ซึ่งในการบันทึกผลการตรวจสอบจะเป็นหลักฐานว่าเกษตรกรรายใดใช้เงินกู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในสัญญากู้หรือไม่ ถ้ามีการใช้เงินกู้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในสัญญากู้ตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไป ถือว่าใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ แต่ถ้าน้อยกว่าร้อยละ 70 ก็ให้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์หรือเรียกคืนเงินกู้ต่อไป

(2) การแจ้งหนี้และการเร่งรัดให้ลูกค้ามาชำระหนี้

พนักงานพัฒนาธุรกิจจะนำหนังสือแจ้งให้นำเงินมาชำระหนี้ส่งให้ลูกค้าโดยการประชุมกลุ่มลูกค้าหรือส่งมอบให้ลูกค้าแต่ละรายก็ได้ โดยจะส่งให้ก่อนถึงกำหนดชำระประมาณ 3 เดือน ในการส่งมอบหนังสือแจ้งให้นำเงินมาชำระหนี้ทุกครั้ง พนักงานพัฒนาธุรกิจจะต้องนัดหมายวันให้ลูกค้าไปชำระหนี้เงินกู้ก่อนที่หนี้เงินกู้จะครบกำหนดชำระตามสมควร ส่วนในการเร่งรัดให้ลูกค้ามาชำระหนี้เงินกู้ ก่อนถึงกำหนดชำระเงินกู้ประมาณ 1 เดือน พนักงานพัฒนาธุรกิจจะวางแผนออกติดตามลูกค้าที่ยังไม่ส่งชำระให้พบตัวลูกค้าทุกรายต่อไป

(3) หนี้ค้างชำระและการติดตามหนี้ค้างชำระ

หนี้ค้างชำระก็คือต้นเงินกู้และหรือดอกเบี้ยเงินกู้ที่ถึงกำหนดชำระแล้ว แต่ผู้กู้หรือผู้รับใช้หนี้เงินกู้ยังมีได้ชำระให้เป็นไปตามกำหนดนั้น

การติดตามหนี้ค้างชำระ พนักงานพัฒนาธุรกิจจะวางแผนออกติดตามลูกค้าให้พบตัวลูกค้าอย่างน้อย 1 ครั้งในรอบปีบัญชี โดยพนักงานพัฒนาธุรกิจจะสอบถามถึงสาเหตุที่ลูกค้าไม่สามารถส่งชำระหนี้เงินกู้ได้ตามกำหนดชำระคืนและคำรับรองการชำระหนี้

(4) การผิดผ่อนชำระเงินรายงวดและการผ่อนเวลาชำระหนี้เงินกู้

ในกรณีที่ผู้จัดการได้สอบสวนและพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้กู้ไม่สามารถชำระเงินรายงวดทั้งหมดหรือบางส่วนตามที่กำหนดไว้เพราะมีเหตุจำเป็นอันควรผ่อนผัน ก็ให้ผิดการชำระเงินรายงวดส่วนที่มีได้ชำระตามกำหนดนั้นได้และในกรณีที่ผู้จัดการได้สอบสวนและพิจารณาแล้วเห็นว่าผู้กู้ไม่สามารถชำระหนี้เงินกู้ให้เสร็จภายในเวลาที่กำหนดไว้ เพราะมีเหตุจำเป็นอันควรผ่อน

ผันก็ให้ผ่อนเวลาชำระหนี้ได้ตามที่เห็นสมควร คราวหนึ่ง ๆ ไม่เกิน 12 เดือนและจะผ่อนเวลาชำระหนี้เงินกู้รายหนึ่ง ๆ เกิน 5 คราวไม่ได้ นอกจากได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

(5) การเรียกคืนเงินกู้

ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้ ผู้จัดการมีอำนาจเรียกคืนเงินกู้ ผู้กู้ต้องชำระคืนต้นเงินพร้อมดอกเบี้ยแก่ธนาคารโดยสิ้นเชิงภายในระยะเวลาที่กำหนด แม้ยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระหนี้เงินกู้

ก. เมื่อผู้กู้พ้นจากการเป็นลูกค้าประจำสาขา ไม่ว่าจะเพราะเหตุใด ๆ ยกเว้นในกรณีลูกค้าประจำสาขาได้กู้เงินให้บุคคลในครอบครัวใช้ประกอบอาชีพอย่างอื่น และลูกค้าประจำสาขาดังกล่าวได้พ้นจากการเป็นลูกค้าประจำสาขา หากบุคคลในครอบครัวที่เป็นผู้ดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้สินดังกล่าว ยังจำเป็นต้องใช้บริการเงินกู้เดิมจากธนาคาร ก็ให้รับบุคคลดังกล่าวเข้าเป็นคู่สัญญากับธนาคารได้

ข. เมื่อผู้กู้ใช้เงินกู้จากธนาคาร ไม่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในเอกสารการกู้เงิน เว้นแต่ได้รับหนังสืออนุญาตจากผู้จัดการ

ค. เมื่องานตามแผนงานหรือโครงการที่ใช้เงินกู้จากธนาคารไม่แล้วเสร็จ ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในเอกสารการกู้เงิน เว้นแต่ผู้กู้ได้รับหนังสือผ่อนผันจากผู้จัดการ

ง. เมื่อผู้กู้ได้กู้ยืมเงินระยะยาวกว่า 1 ปีจากบุคคลอื่น เว้นแต่ได้รับหนังสืออนุญาตจาก ผู้จัดการ

จ. เมื่อผู้กู้ไม่ปฏิบัติตามนี้

ก) เมื่อผู้จัดการเห็นว่าเหตุอันทำให้หลักประกันเสื่อมลง ผู้กู้ต้องจัดการแก้ไข หรือเพิ่มเติมหลักประกันตามที่ได้รับแจ้งจากผู้จัดการ

ข) นอกจากหลักประกันดังที่กล่าวมาแล้วผู้จัดการมีอำนาจเรียกให้ผู้กู้จ้างหรือจำหน่ายทรัพย์สินอื่นๆ แก่ธนาคารเป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้จากธนาคารด้วย ตลอดจนเรียกให้ผู้กู้เอาประกันภัยทรัพย์สินได้ตามที่เห็นสมควร

ค) ผู้กู้จะโอน จ้างนองหรือจำหน่ายทรัพย์สินที่ผู้กู้ได้กรรมสิทธิ์มา โดยใช้เงินกู้จากธนาคารนั้น ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยปกติใช้ดำเนินงานได้เกินกว่า 3 ปี และแต่ละหน่วยมีค่าตั้งแต่ 3,000 บาท ให้ระบุในเอกสารการกู้เงิน ไม่ได้ เว้นแต่ได้รับรับอนุญาตเป็นหนังสือจากธนาคาร

ง) เมื่อผู้กู้ไม่ให้ความสะดวกหรือความร่วมมือ ในการตรวจงานและเมื่อผู้กู้ ไม่ปฏิบัติตามแผนงานหรือ โครงการที่ใช้ เงินกู้จากธนาคารเป็นคราว ๆ รวมทั้งมีอำนาจเรียกให้ผู้กู้ ส่งรายงานเกี่ยวกับงานที่กล่าวนั้นตามแบบและระยะเวลาที่กำหนด เว้นแต่ได้รับหนังสือผ่อนผัน จากผู้จัดการ

(6) ผู้รับใช้หนี้ของผู้กู้

ในกรณีที่ผู้กู้ตาย วิกลจริต ไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และไม่มีใครรู้แน่ๆ เป็นตายร้ายดีอย่างไรหรือมีเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้กู้ไม่อาจประกอบอาชีพได้และมีคู่สมรส บุตร ลูกค้า ประจำสาขาหรือผู้อื่นคนหนึ่งหรือหลายคนสมัครใจรับใช้หนี้เงินกู้ของผู้กู้ให้แก่ธนาคาร เมื่อ ผู้จัดการเห็นสมควรจะตกลงทำสัญญายินยอมให้บุคคลดังกล่าวรับใช้หนี้เงินกู้ซึ่งผู้กู้นั้นมีต่อ ธนาคารจนเสร็จสิ้นก็ได้ ทั้งนี้แม้ผู้รับใช้หนี้จะมีได้ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขาก็ตาม

(7) การเปลี่ยนตัวลูกหนี้

ผู้กู้จะ โอนอสังหาริมทรัพย์ของตนที่จำนองไว้แก่ธนาคาร ไปยังบุคคลหนึ่งหรือ หลายคนซึ่งเข้ารับเป็นลูกหนี้ธนาคารแทนตนได้ แต่ผู้รับ โอนดังกล่าวต้องเป็นผู้ขึ้นทะเบียนเป็น ลูกค้าประจำสาขาตามข้อบังคับนี้และผู้รับ โอนต้องชำระต้นเงินกับดอกเบี้ยที่ค้างชำระอยู่จนถึง ปัจจุบันโดยสิ้นเชิง ทั้งต้องรับสัญญาผูกพันชำระเงินรายงวดตามที่ผู้จัดการกำหนด การเปลี่ยนตัว ลูกหนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้จัดการ โดยให้ถอนจำนองเดิมและจัดจำนองใหม่เพื่อประกัน หนี้เงินกู้ทั้งหลายของผู้รับ โอนซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นในอนาคตต่อธนาคาร โดยผู้จัดการเป็นผู้อนุญาต ในกรณีที่ผู้กู้ตายและทายาทเข้ารับเป็นลูกหนี้ต่อธนาคารแทนผู้ตายให้ใช้ข้อความข้างต้นโดย อนุโลม

(8) การพ้นจากการเป็นลูกค้าประจำสาขา

ลูกค้าประจำสาขาจะพ้นจากการเป็นลูกค้าประจำสาขาในกรณีดังต่อไปนี้

ก. ตาย

ข. ลาออกจากความเป็นลูกค้า เมื่อตนไม่มีหนี้สินอยู่ต่อธนาคารในฐานะผู้กู้หรือผู้ ค้ำประกันหนี้เงินกู้หรือในฐานะมีความผูกพันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมกัน

ค. ขาดลักษณะ ตามข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก) เป็นเกษตรกร

ข) มีสัญชาติไทย

ค) โดยปกติเป็นผู้ก่อให้เกิดผลผลิตการเกษตร เพื่อขายหรือมีรายได้อื่นในปี หนึ่งๆ เป็นมูลค่าพอสมควร

ง) ไม่เป็นคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

- จ) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเป็นผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
- ง. ถูกให้ออกจากการเป็นลูกค้าประจำสาขา ตามข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
  - ก) เมื่อถูกรณาคารเรียกคืนเงินกู้
  - ข) ฝ่าฝืนข้อบังคับหรือระเบียบของธนาคารเกี่ยวกับการให้เกษตรกรกู้เงิน
  - ค) ฝ่าฝืนมติของที่ประชุม กลุ่มลูกค้าที่ตนสังกัดนั้นเป็นเนืองนิจและที่ประชุมกลุ่มลูกค้ามติให้พ้นจากกลุ่มลูกค้าที่ตนสังกัด
  - ง) มิได้อยู่เป็นปกติหรือมิได้ประกอบการเกษตรของตน ในท้องที่ดำเนินงานของสาขาซึ่งตนได้ขึ้นทะเบียนเป็นลูกค้าประจำสาขา
    - จ) ประพฤติหรือกระทำการใด ๆ อันแสดงให้เห็นว่าไม่ซื่อสัตย์สุจริตหรือเสื่อมเสียแก่ธนาคารหรือกลุ่มลูกค้าที่ตนสังกัด
    - ฉ) ในระหว่างเป็นลูกค้าประจำสาขาได้กู้ยืมเงินจากบุคคลภายนอก จนเป็นภาระหนักโดยไม่มีเหตุอันสมควร

1.3 แบบจำลองโลจิท (Logit model)

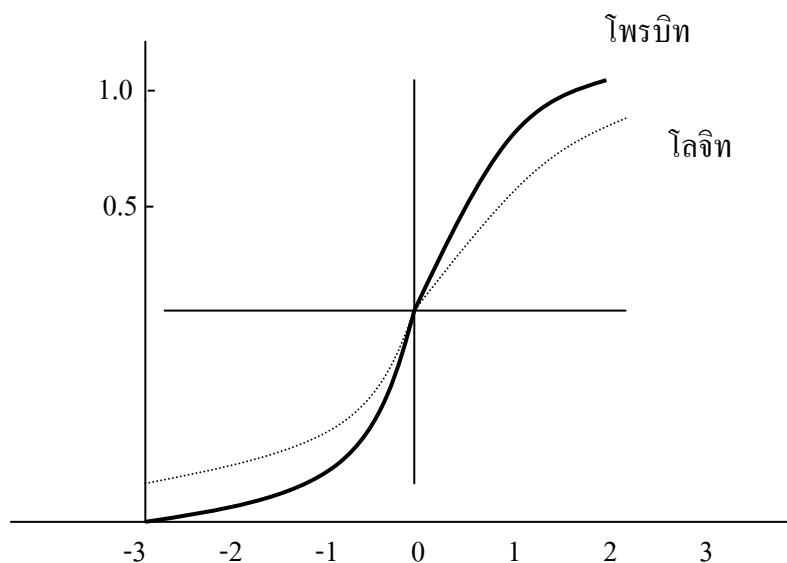
โมเดลแบบ โลจิทนี้เป็นแบบจำลองที่มีตัวแปรตามเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพนั่นคือตัวแปรตามจะมีค่าไม่ต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะมิตถานะเป็นตัวแปรหุ่นที่มีค่าเป็น 0 หรือ 1 ก็ได้ซึ่งขึ้นอยู่กับฟังก์ชันความน่าจะเป็นสะสมแบบ โลจิสติก (Cumulative logistic probability function) และมีรูปแบบโมเดลดังนี้ (ยงยุทธ แฉล้มวงษ์, 2529)

$$H_i = F(E_i) = F(\alpha + \beta X_i) = \frac{1}{1 + e^{-E_i}} = \frac{1}{1 + e^{-(\alpha + \beta X_i)}} \dots\dots\dots(2.1)$$

โดยที่ e ก็คือฐานของเน็ทเธอรอลล็อก (natural log) ซึ่งมีค่าโดยประมาณเท่ากับ 2.718 สำหรับ H_i นั้นเป็นโอกาสความน่าจะเป็นของแต่ละบุคคลที่จะตอบรับโดยกำหนดให้รายได้ของเขาเท่ากับ X_i เพื่อให้เข้าใจถึงฟังก์ชันแบบโลจิสติกสะสมจะได้นำตัวอย่างจากพินไดค์และรูบินเฟล์มาแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนโดยพิจารณาจากตารางที่ 2.2 ประกอบกับภาพที่ 2.3

ตารางที่ 2.2 ค่าของฟังก์ชันความน่าจะเป็นสะสม

Z	ค่าสะสมปกติ (Cumulative normal) (กรณีแบบจำลองโพรบิท) $H_1(E) = \frac{1}{\sqrt{2\pi}} \int^E e^{-s^2/2} ds$	ค่าสะสมโลจิสติก (Cumulative logistic) (กรณีแบบจำลองโลจิท) $H_2(E) = \frac{1}{1 + e^{-E}}$
-3.0	.0013	.0474
-2.0	.0228	.1192
-1.5	.0668	.1824
-1.0	.1587	.2689
-.5	.3085	.3775
0	.5000	.500
.5	.6915	.9225
1.0	.8413	.7311
1.5	.9332	.8176
2.0	.9772	.8808
3.0	.9987	.9526

ภาพที่ 2.3 เปรียบเทียบการกระจายสะสมระหว่างโลจิสต์กับโพรบิท

จากตารางที่ 2.2 และภาพที่ 2.3 ที่ปรากฏอยู่จะเห็นว่าโมเดลแบบโลจิสต์และโพรบิทนั้นมีลักษณะการกระจายคล้ายคลึงกันมาก ส่วนแตกต่างคือโลจิสต์นั้นมีส่วนหางของเส้นโค้งค่อนข้างจะแบนราบกว่าและทำการคำนวณหาค่าได้ง่ายกว่า ดังนั้นจึงมีนักเศรษฐศาสตร์นำเอาการวิเคราะห์แบบโลจิสต์นี้เอาไปแทนโมเดลแบบโพรบิทอยู่เสมอ

ในแง่การคำนวณโมเดลโลจิสต์นี้ พิจารณาได้จากสมการ 2.1 ถ้าคูณทั้งสองข้างของสมการด้วย $(1 + e^{-E_i})$

จะได้

$$(1 + e^{-E_i}) H_i = 1$$

หารทั้งสองข้างด้วย H_i

$$(1 + e^{-E_i}) = \frac{1}{H_i}$$

$$\text{หรือ } e^{-E_i} = \frac{1 - H_i}{H_i}$$

$$\text{หรือ } e^{E_i} = \frac{H_i}{1 - H_i}$$

$$\begin{aligned} \text{(หาล็อกทั้งสองข้าง)} \quad E_i &= \log \left(\frac{H_i}{1 - H_i} \right) \\ \log \left(\frac{H_i}{1 - H_i} \right) &= E_i = \alpha + \beta X_i \quad \dots\dots\dots (2.2) \end{aligned}$$

ตัวแปรตามในสมการถดถอยก็คือ ค่าล็อกของค่าซึ่งจะต้องตัดสินใจเลือก $\left(\frac{H_i}{1 - H_i} \right)$

ซึ่งจุดเด่นของโมเดลโลจิทนี้ก็คือ มันจะแปลงค่าของความน่าจะเป็นให้อยู่ในช่วง 0 กับ 1 โดยที่ค่าความลาดเอียงของการกระจายสะสมของโลจิทจะมีค่ามากที่สุดเท่ากับ $\frac{1}{2}$ ในรูปของการวิเคราะห์ถดถอยจะสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระจะส่งผลกระทบต่อโอกาสที่จะเลือกค่าต่าง ๆ ที่ระดับกึ่งกลางของเส้นโค้ง ค่าความลาดเอียงค่อนข้างต่ำในส่วนท้ายของเส้นโค้งแสดงให้เห็นว่าค่า X_i จะต้องเปลี่ยนแปลงเป็นจำนวนมากเพื่อจะทำให้โอกาสของความน่าจะเป็นเปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อย

ถ้าพยายามจะกะประมาณโดยตรงจากสมการที่ 2.2 ค่อนข้างจะยุ่งยากมาก ถ้า H_i มีค่าเท่ากับ 0 หรือ 1 ค่า $H_i / 1 - H_i$ จะเท่ากับ 0 หรือค่าล็อกของ $\frac{H_i}{1 - H_i}$ จึงไม่สามารถกำหนดค่าได้

ดังนั้นการที่จะใช้ OLS กับสมการ 2.2 โดยที่กำหนดให้ค่า 1 ถ้ามีคนตัดสินใจเลือกและกำหนดค่าเป็น 0 เมื่อคนไม่ตัดสินใจเลือกจึงไม่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง เพื่อแก้ไขการกะประมาณของโมเดลโลจิทสามารถทำได้โดยการที่แยกกระหว่างการศึกษาที่เกี่ยวข้องแต่ละบุคคลหรือการศึกษาเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล

กรณีการศึกษาเกี่ยวกับแต่ละบุคคลอาจจะเป็นไปได้ที่ทราบค่าโอกาสความน่าจะเป็นของประชากรในกลุ่มย่อย แต่ไม่ทราบพฤติกรรมของแต่ละบุคคลในแต่ละกลุ่ม เช่น ยกตัวอย่างในเรื่องของบุคคลที่มีรายได้จำนวนต่าง ๆ กัน สมมติให้ค่าแตกต่างกันเท่ากับ G ค่า (5,000 และ 10,000) โดยมีบุคคล r_1 คนที่มีรายได้เท่ากับ n_1 และมี r_2 คนที่มีรายได้เท่ากับ n_2 และต่อไปเรื่อย ๆ ถ้ากำหนดให้ r_1 เป็นจำนวนครั้งที่ทางเลือกแรกจะถูกเลือกโดยบุคคลที่มีรายได้เท่ากับ n_1 (ลงคะแนนว่าเลือก) r_2 เป็นจำนวนครั้งที่ทางเลือกแรกจะถูกเลือกโดยบุคคลที่มีรายได้เท่ากับ n_2 เราทำต่อไปเรื่อย ๆ ถ้าได้อ่างนี้แล้วก็จะเป็นไปได้ที่จะใช้โมเดลแบบ โลจิทกะประมาณ โอกาสความน่าจะเป็นของการเลือกในแต่ละกลุ่ม ซึ่งมีความน่าจะเป็นของการเลือกเท่ากัน ค่าประมาณ H_i คือ

$$\hat{H}_i = \frac{r_i}{n_i}$$

เราสามารถกะประมาณโมเดลแบบโลจิสต์ได้โดยใช้ $\hat{H}_i$ เพื่อกะประมาณ H_i ซึ่งทำให้เราได้

$$\log \frac{H_i}{1 - H_i} \approx \log \frac{\hat{H}_i}{1 - \hat{H}_i}$$

$$\log \left(\frac{\hat{H}_i}{1 - \hat{H}_i} \right) = \log \frac{r_i / n_i}{1 - r_i / n_i} = \log \frac{r_i}{n_i - r_i} = \alpha^* + \beta^* X_i + \varepsilon_i \dots\dots(2.3)$$

จากสมการ 2.3 เป็นสมการแบบเส้นตรง ซึ่งสามารถคำนวณได้โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดธรรมดา ถ้ามีขนาดของตัวอย่างไม่มากนักค่าพารามิเตอร์ที่กะประมาณได้อาจจะอคติและเมื่อขนาดตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับ X มีจำนวนมากขึ้นผลการวิเคราะห์ก็จะดีขึ้น ที่จริงแล้วผลการวิเคราะห์พารามิเตอร์อาจจะมีค่าที่เที่ยงตรง เมื่อขนาดของแต่ละกลุ่มมีขนาดใหญ่มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการกระจายของ X_i นั้นมีลักษณะเข้าใกล้การกระจายแบบปกติมากขึ้น

ข้อสังเกตที่ควรทราบก็คือวิธีการจัดเป็นกลุ่มแบบนี้ยังใช้ได้ ถึงแม้ว่าจะมีข้อมูลเป็นรายบุคคลก็ตาม ทั้งนี้เพราะว่าวิธีกำลังสองน้อยที่สุดค่อนข้างจะถูกกว่าวิธีการกะประมาณด้วยวิธีโลจิสต์เป็นอย่างมาก การจัดแบ่งกลุ่มนั้นจัดแบ่งเป็นเท่าใดก็ได้ และต้องทราบจำนวนความถี่ที่ตกอยู่ในแต่ละกลุ่ม การที่ต้องทราบจำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่มเป็นเรื่องจำเป็น ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะช่วยให้สามารถประมาณค่าความน่าจะเป็นที่แท้จริงได้ดีที่สุด เพื่อให้เข้าใจถึงกรรมวิธีเช่นนี้มากขึ้น จะยกตัวอย่างเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้นำเกษตรกร โดยที่จะต้องทราบข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ลงคะแนนเป็นข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ (สูง กลาง ต่ำ) ขนาดของครอบครัว (ใหญ่ เล็ก) จากผู้ลงคะแนนเสียงแต่ละตำบล จะต้องต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้มาลงทะเบียนเพื่อที่จะคัดเลือกผู้มาเลือกตั้งจากกลุ่มที่แจกออกมาจากส่วนผสมของรายได้กับขนาดครอบครัวดังต่อไปนี้

$\hat{H}_1 =$ สัดส่วนของผู้มีรายได้ต่ำ และมีขนาดครอบครัวเล็ก

$\hat{H}_2 =$ สัดส่วนของผู้มีรายได้ต่ำ และมีขนาดครอบครัวใหญ่

$\hat{H}_3 =$ สัดส่วนของผู้มีรายได้ปานกลาง และมีขนาดครอบครัวเล็ก

$\hat{H}_4 =$ สัดส่วนของผู้มีรายได้ปานกลาง และมีขนาดครอบครัวใหญ่

$\hat{H}_5 =$ สัดส่วนของผู้มีรายได้สูง และมีขนาดครอบครัวเล็ก

$\hat{H}_6 =$ สัดส่วนของผู้มีรายได้สูง และมีขนาดครอบครัวใหญ่

จากทั้ง 6 กลุ่มที่จัดได้นี้สืบเนื่องมาจากผลของการจับคู่ระหว่างรายได้กับขนาดครอบครัวในสมการกำลังสองน้อยที่สุดของเราจึงเหลือตัวอย่างที่จะใช้วิเคราะห์เพียง 6 ค่าเท่านั้น ตัวแปรที่สังเกตได้มีค่าดังนี้

$$\begin{aligned}\hat{E}_1 &= \log \frac{\hat{H}_1}{1 - \hat{H}_1} \\ \hat{E}_2 &= \log \frac{\hat{H}_2}{1 - \hat{H}_2} \\ \hat{E}_3 &= \log \frac{\hat{H}_3}{1 - \hat{H}_3} \\ \hat{E}_4 &= \log \frac{\hat{H}_4}{1 - \hat{H}_4} \\ \hat{E}_5 &= \log \frac{\hat{H}_5}{1 - \hat{H}_5} \\ \hat{E}_6 &= \log \frac{\hat{H}_6}{1 - \hat{H}_6}\end{aligned}$$

สำหรับตัวแปรอิสระในสมการเส้นตรงจะเป็นลำดับที่ของตัวแปรดัมมี่ที่แสดงถึงว่าตัวอย่างตัวนั้นตกอยู่ในกลุ่มใดของตัวแปรตาม เช่น

$$\begin{aligned}X_1 &= \begin{cases} 1 = \text{สำหรับผู้มีรายได้ขนาดกลาง} \\ 0 = \text{เป็นอย่างอื่น} \end{cases} \\ X_2 &= \begin{cases} 1 = \text{สำหรับผู้มีรายได้สูง} \\ 0 = \text{เป็นอย่างอื่น} \end{cases} \\ X_3 &= \begin{cases} 1 = \text{สำหรับผู้มีขนาดครอบครัวใหญ่} \\ 0 = \text{เป็นอย่างอื่น} \end{cases}\end{aligned}$$

ดังนั้น โมเดล จะเป็นดังนี้

$$\log \frac{\hat{H}_i}{1 - \hat{H}_i} = \beta_1 + \beta_2 X_1 + \beta_3 X_2 + \beta_4 X_3 + \varepsilon_i \quad \dots\dots\dots(2.4)$$

โดยที่ $\hat{H}_i$ เป็นสัดส่วนของผู้มีสิทธิใช้เสียงในแต่ละกลุ่มของรายได้ (สูง, กลาง, ต่ำ) และขนาดของครอบครัว (เล็ก, ใหญ่)

ในกรณีนี้เรามีเทอมคงที่อยู่ด้วย เราจึงต้องตัดตัวแปรคัมม่ออก 1 ตัวจากแต่ละกลุ่มเพื่อจะหลีกเลี่ยงปัญหาความสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระ ส่วนที่ต่างไปจากโมเดลถดถอยโดยทั่วไปก็คือค่าเทอมคลาดเคลื่อนเกิดขึ้นเพราะว่ามีเพียง $\hat{H}_i$ เท่านั้นที่ใช้กะประมาณค่าความน่าจะเป็นที่แท้จริงของ $\hat{H}_i$

สมมุติให้ขณะใดขณะหนึ่ง ค่า $\hat{H}_i$ แต่ละตัวสามารถวัดค่าความถี่ที่แท้จริงของประชากร การตีความหมายโมเดลโลจิสที่จัดข้อมูลเป็นกลุ่มแบบนี้ก็จะค่อนข้างตรงไปตรงมา นั่นคือ

$$\begin{aligned} \hat{E}_1 \approx E_1 &= \beta_1 && \text{คือค่าพยากรณ์ของกลุ่มที่มีรายได้ต่ำและมีครัวเรือนขนาดเล็ก} \\ \hat{E}_2 \approx E_2 &= \beta_1 + \beta_4 && \text{คือค่าพยากรณ์ของกลุ่มที่มีรายได้ต่ำและมีครัวเรือนขนาดใหญ่} \\ \hat{E}_3 \approx E_3 &= \beta_1 + \beta_2 && \text{คือค่าพยากรณ์ของกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางและมีครัวเรือนขนาดเล็ก} \\ \hat{E}_4 \approx E_4 &= \beta_1 + \beta_2 + \beta_4 && \text{คือค่าพยากรณ์ของกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางและมีครัวเรือนขนาดใหญ่} \\ \hat{E}_5 \approx E_5 &= \beta_1 + \beta_3 && \text{คือค่าพยากรณ์ของกลุ่มที่มีรายได้สูงและมีครัวเรือนขนาดเล็ก} \\ \hat{E}_6 \approx E_6 &= \beta_1 + \beta_3 + \beta_4 && \text{คือค่าพยากรณ์ของกลุ่มที่มีรายได้สูงและมีครัวเรือนขนาดใหญ่} \end{aligned}$$

ดังนั้นถ้าต้องการตรวจสอบผลกระทบของการลงคะแนนเสียงของผู้ที่มีครัวเรือนขนาดต่าง ๆ กัน โดยปราศจากผลกระทบของรายได้ ผลกระทบดังกล่าวนี้ก็วัดได้ด้วย β_4 ทำนองเดียวกัน β_2 จะวัดความแตกต่างของค่าล็อกของผู้ออกเสียงระหว่างรายได้ขนาดกลางและรายได้ต่ำที่มีครัวเรือนขนาดเล็ก และถ้าเราต้องการดูผลของความแตกต่างระหว่างผู้ลงคะแนนที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูง ก็คือ $\beta_3 - \beta_2$

เนื่องจาก $\hat{H}_i$ จะไม่เท่ากับ H_i เสียทีเดียวการใช้สมการแบบกำลังสองต่ำสุดกับข้อมูลแบบจัดกลุ่มจึงมีปัญหาอยู่บ้าง ถ้าเราสมมติให้ตัวอย่างในแต่ละกลุ่มมีอิสระจากกัน ค่ากะประมาณของตัวแปรตามคือ $\log \left[\frac{n_i}{n_i - r_i} \right]$

สำหรับตัวอย่างขนาดใหญ่จะมีการกระจายโดยประมาณเป็นแบบปกติโดยมีค่าเฉลี่ยเป็น 0 และมีค่าความแปรปรวนเท่ากับ

$$V_i = \frac{n_i}{r_i (n_i - r_i)} \dots\dots\dots(2.5)$$

ผลก็คือค่าความคลาดเคลื่อนในสมการเส้นตรง 2.4 นั้นจะมีปัญหาความแปรปรวนของตัวคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่ (heteroscedasticity) เกิดขึ้น ค่าความแปรปรวนในแต่ละกลุ่มย่อย (ในที่นี้มี 6 กลุ่ม) จะมีสัดส่วนผกผันกับจำนวนตัวอย่างในกลุ่ม n_i และจะผันแปรไปตามการที่ลงคะแนนให้ r_i การแก้ปัญหาค่าความแปรปรวนของตัวคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่นี้จึงต้องใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดแบบถ่วงน้ำหนัก โดยจะต้องคูณแต่ละตัวอย่างด้วยค่าถ่วงน้ำหนัก $\frac{1}{\sqrt{V}}$ อย่างไรก็ตาม

ปัญหาอาจจะยุ่งยากถ้ามีขนาดตัวอย่างจำนวนไม่มากนัก คือ, โดเมนซิคและแม็คฟาดเดน (Cox, Domencich and McFadden) เสนอว่าถ้ามีตัวอย่างจำนวนน้อยควรวิเคราะห์สมการ 2.4 ด้วยวิธีนี้

$$\log \frac{r_i + 1/2}{n_i - r_i + 1/2} = \alpha + \beta X_i \dots\dots\dots(2.6)$$

และถ้ามีปัญหาความแปรปรวนของตัวคลาดเคลื่อนมีค่าไม่คงที่ที่เกิดขึ้น การแก้ปัญหาค่าถ่วงน้ำหนักควรจะเป็น

$$V_i^* = \frac{(n_i + 1)(n_i + 2)}{n_i(r_i + 1)(n_i - r_i + 1)} \dots\dots\dots(2.7)$$

ซึ่งวิธีดังกล่าวเหมาะสำหรับกรณีมีตัวอย่างจำนวนน้อยเท่านั้น ไม่สามารถใช้ได้กับกรณีตัวอย่างมากๆ ถ้าต้องการศึกษาว่าสมการดีแค่ไหน เมื่อจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ก็ทำได้โดยคำนวณค่า R² อย่างไรก็ตามวิธีการทางสถิติที่นิยมมากกว่าโดยดูความแตกต่างระหว่างความถี่ ตามปกติของแต่ละกลุ่มกับความถี่ที่ประมาณได้จากสมการถดถอย ถ้าจะดูให้ชัดเจนแล้ว กำหนดให้ H_i^* เป็นค่าความน่าจะเป็นที่คำนวณได้จากตัวอย่างในสมการ 2.1 ค่าทางสถิติคือ

$$S = \frac{\sum_{i=1}^G n_i (H_i - H_i^*)^2}{H_i^*(1 - H_i^*)} \dots\dots\dots(2.8)$$

จะมีการกระจาย (กรณีตัวอย่างใหญ่) เป็นแบบไคสแคว์ โดยมีจำนวนดีกรีออฟฟรีเมอมน คือจำนวนกลุ่ม G หักด้วยจำนวนพารามิเตอร์ที่กะประมาณได้

ข้อควรจำก็คือ จำนวนทางเลือกที่เกี่ยวข้องกันแต่ละกลุ่มของตัวแปรอิสระ เมื่อใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด สำหรับแต่ละค่าของ X จำนวน n_i อย่างน้อยต้องเท่ากับ 5 แต่ถ้าจะถือเป็นกฎที่แน่นอนกว่า ควรจะคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าค่าประมาณแบบกำลังสองน้อยที่สุดจะมีค่าเฉลี่ยที่สุดทุก ๆ ค่าของ X เมื่อค่าความถี่ของแต่ละทางเลือกมีค่าใกล้ 0 หรือ 1 ซึ่งสามารถสังเกตผลนี้ได้จากสมการ 2.5 เมื่อ r_i / n_i เข้าใกล้ 0 หรือ 1 ค่า V ก็จะมีค่าใหญ่มากนั่นเอง ค่าความแปรปรวนของความถี่ที่ใหญ่ก็ก่อให้เกิดผลต่อการกะประมาณค่าที่ไม่แม่นยำ ทำให้จำเป็นต้องเพิ่มจำนวนตัวอย่างให้มากขึ้น

ควรจำไว้เช่นเดียวกันว่าในการกะประมาณสมการ 2.4 นั้นไม่ค่อยจะเหมาะสมนักเมื่อตัวแปรอิสระเป็นแบบต่อเนื่อง เพราะตัวแปรเหล่านี้จะต้องถูกแบ่งเป็นส่วน ๆ หรือหมวดหมู่ ก่อนวิธีการนี้จึงสามารถนำไปใช้ได้และทราบว่าการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เช่นนี้ หนีไม่พ้นความอคติอันเกิดจากการวัด

จากรายละเอียดที่ผ่านมาข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์เกษตรเป็นแบบต่อเนื่องแทบทั้งสิ้น จึงทำให้เราต้องแบ่งข้อมูลพวกนี้ออกเป็นหมวดหมู่ และนอกจากนั้นแล้วโมเดลทางเศรษฐศาสตร์มักจะมีตัวแปรอิสระอยู่จำนวนมากและจำนวนตัวอย่างก็ไม่มากนัก จึงเป็นการยากที่เราจะมีข้อมูลซ้ำ ๆ กันมากพอในแต่ละกลุ่ม

2. การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาในส่วนนี้จะศึกษาถึงลักษณะการใช้สินเชื่อกองเกษตรกร ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อกองเกษตรกร ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของเกษตรกร และปัญหาหนี้ค้างชำระของเกษตรกร โดยแยกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

2.1 ลักษณะการใช้สินเชื่อกองเกษตรกร

พิชิต ธานี (2519) ทำการศึกษาถึงผลการถือครองที่ดินต่อประสิทธิภาพการผลิต การออมและการกระจายรายได้ของกสิกรในอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรีพ.ศ. 2517 โดยเป็นการศึกษาถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการถือครองที่ดิน การผลิต รายได้ รายจ่ายและการออมและศึกษาถึงผลกระทบของระบบการถือครองที่ดินที่มีประสิทธิภาพในการผลิต การออมและการกระจายรายได้ ศึกษาในตำบลหนองกี่อำเภอบินทร์บุรี

จังหวัดปราจีนบุรี จำนวนตัวอย่าง 75 ตัวอย่าง โดยแยกเป็นเจ้าของที่ดิน ผู้เช่าบางส่วนและผู้เช่าทั้งหมดอย่างละ 25 ราย วิธีวิเคราะห์ใช้ฟังก์ชันการผลิตแบบ คอบบ์ – ดักลาส ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตกับปัจจัยการผลิตที่ใช้

จากการศึกษาพบว่าทั้ง 3 กลุ่มคือเจ้าของที่ดิน ผู้เช่าบางส่วนและผู้เช่าทั้งหมดมีขนาดเฉลี่ยของฟาร์มแตกต่างกัน โดยเจ้าของที่ดินมีเนื้อที่ทำนาเฉลี่ยฟาร์มละ 41.20 ไร่ ผู้เช่าบางส่วนและผู้เช่าทั้งหมดเฉลี่ยฟาร์มละ 58.44 และ 35.75 ไร่ตามลำดับ ด้านการผลิตผลผลิตข้าวของเจ้าของที่ดินอยู่ในระดับเฉลี่ย 20.82 ถึงต่อไร่รองลงมาคือผู้เช่าทั้งหมดได้รับผลผลิตเฉลี่ย 16.02 ถึงต่อไร่และผู้เช่าบางส่วนได้รับผลผลิตเฉลี่ยต่ำสุดคือ 14.82 ถึงต่อไร่ ส่วนรายได้โดยเฉลี่ยเจ้าของที่ดินมีรายได้จากการทำฟาร์ม 10,825.20 บาท ในขณะที่ผู้เช่าบางส่วนและผู้เช่าทั้งหมดมีรายได้ 9,044.40 บาท และ 6,281.40 บาทต่อฟาร์ม ตามลำดับ ด้านรายจ่ายผู้เช่าบางส่วนและผู้เช่าทั้งหมดมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อฟาร์มสูงกว่าเจ้าของที่ดินคือมีรายจ่ายฟาร์มละ 4,152.54 , 4,767.16 ตามลำดับ ในขณะที่เจ้าของที่ดินมีรายจ่ายในการทำฟาร์มต่ำสุดคือ 2,056.12 บาท สำหรับภาวะหนี้สินของเกษตรกรทั้ง 3 กลุ่ม ปรากฏว่าเจ้าของที่ดินมีจำนวนเงินกู้ที่มากที่สุดเฉลี่ยฟาร์มละ 2,032 บาท รองลงไปคือผู้เช่าบางส่วนและผู้เช่าทั้งหมดเฉลี่ยฟาร์มละ 1,548 และ 1,494 บาท ตามลำดับ ส่วนวัตถุประสงค์ในการใช้เงินกู้ที่เจ้าของที่ดินจะใช้เงินกู้ส่วนใหญ่ไปในการผลิตมากกว่าการบริโภคซึ่งตรงกันข้ามกับผู้เช่าทั้งหมดที่ใช้เงินกู้ส่วนใหญ่ไปในการบริโภคมากกว่าการผลิต ส่วนผู้เช่าบางส่วนนั้นใช้เงินกู้ไปในการผลิตและการบริโภคในปริมาณที่เท่ากันและจากการวิเคราะห์ผลของการถือครองที่ดินต่อประสิทธิภาพในการผลิตพบว่าปัจจัยที่จะนำมาเปรียบเทียบประสิทธิภาพกันได้มีเพียง 2 ชนิดคือที่ดินและแรงงานเท่านั้น ซึ่งผลผลิตของเกษตรกรผู้เป็นเจ้าของที่ดินขึ้นอยู่กับขนาดของฟาร์มและแรงงานคนทำฟาร์มประมาณร้อยละ 75 ส่วนผู้เช่าบางส่วนและผู้เช่าทั้งหมดร้อยละ 65 และ 71 ตามลำดับ ส่วนผลการถือครองที่ดินที่มีต่อการออมของเกษตรกรนั้น ปรากฏว่าเจ้าของที่ดินมีการออมมากที่สุด เฉลี่ยฟาร์มละ 5,355.84 บาท รองลงมาคือผู้เช่าบางส่วนเฉลี่ยฟาร์มละ 753.34 บาท ส่วนผู้เช่าทั้งหมดมีการออมติดลบคือเฉลี่ยฟาร์มละ -416.67 บาท

สุวิทย์ จินดาสงวน (2522) ทำการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจการใช้สินเชื่อบุคคลของชาวนาในจังหวัดอ่างทอง พ.ศ.2520 โดยศึกษาถึงภาวะหนี้สินและแหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตร การใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตร วิเคราะห์ผลของสินเชื่อต่อการตัดสินใจใช้ปัจจัยต่างๆในการผลิต วิเคราะห์การจัดสรรสินเชื่อที่เหมาะสมในการผลิตทางการเกษตร โดยศึกษาอำเภอเมืองอ่างทองและอำเภอโพธิ์ทอง ในจังหวัดอ่างทอง ใช้จำนวนตัวอย่าง 190 ตัวอย่าง ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของสินเชื่อเพื่อการเกษตรกับการใช้ปัจจัยต่างๆ ในการผลิต การวิเคราะห์ สมการการ

ผลิตและการวิเคราะห์มูลค่าผลผลิตเพิ่ม การวิเคราะห์สมการอุปสงค์ สินเชื่อการเกษตรเพื่อที่จะทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการกู้ยืมสินเชื่อการเกษตรของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อในปีการผลิต 130 ฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 68.42 ของฟาร์มที่สำรวจเฉลี่ยกู้ยืมฟาร์มละ 13,046.92 บาท โดยเป็นสินเชื่อจากแหล่งที่เป็นสถาบันคิดเป็นร้อยละ 48.73 ของสินเชื่อทั้งหมดและสินเชื่อจากแหล่งที่ไม่ใช่สถาบันคิดเป็นร้อยละ 51.27 ของสินเชื่อทั้งหมด สำหรับการกู้ยืมสินเชื่อทั้งหมดและใช้สินเชื่อเพื่อการบริโภคร้อยละ 30.45 ของสินเชื่อทั้งหมด เกี่ยวกับเทคโนโลยีซึ่งได้รวมถึง ปุ๋ย เครื่องจักรเครื่องมือการเกษตร ยาฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืชซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลผลิตต่อการตัดสินใจในการยืมเงินของเกษตรกร เมื่อพิจารณาตามขนาดของฟาร์มที่ใช้สินเชื่อแล้วพบว่าสำหรับฟาร์มขนาดเล็กค่าใช้จ่ายของยาฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืชมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการยืมเงินของเกษตรกร ฟาร์มขนาดกลางค่าใช้จ่ายของปุ๋ย เครื่องจักรเครื่องมือการเกษตร ยาฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืชมีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการยืมเงินของเกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดกลาง สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ ค่าใช้จ่ายของการใช้ปุ๋ย ทำให้เกษตรกรมีความต้องการสินเชื่อเพื่อการเกษตรน้อยลง สำหรับผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรการผลิตพบว่าปัจจุบัน ปุ๋ย เครื่องจักร เครื่องมือการเกษตร ยาฆ่าแมลง และยาปราบศัตรูพืชของกลุ่มฟาร์มที่ใช้สินเชื่อทั้งหมดนั้น มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าวได้ ทั้งนี้โดยที่ยาฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืชสามารถเพิ่มประสิทธิภาพจากการผลิตได้มากที่สุดรองลงมาคือ ปุ๋ย เครื่องจักร เครื่องมือการเกษตร ตามลำดับ

จากการศึกษางานในอดีตที่ผ่านมา พบว่า เกษตรกรมีการใช้สินเชื่อไปในการผลิตและการบริโภค เช่น งานศึกษาของ สุวิทย์ จินดาสงวน ซึ่งได้ศึกษาภาวะเศรษฐกิจการใช้สินเชื่อของชาวนาในจังหวัดอ่างทองในช่วงปี 2520 พบว่า เกษตรกรใช้สินเชื่อร้อยละ 69.55 ไปในการผลิต ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 30.45 ใช้ไปเพื่อการบริโภค ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พิเชิด ธาณี ได้ทำการศึกษาถึงผลการถือครองที่ดินต่อประสิทธิภาพ การผลิต การออม และการกระจายรายได้ของเกษตรกรในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ผู้เช่าที่ดินทั้งหมดจะใช้เงินกู้ส่วนใหญ่ในการบริโภคมากกว่าการผลิต ในทางกลับกัน เจ้าของที่ดินจะใช้เงินกู้ส่วนใหญ่ในการผลิตมากกว่าการบริโภค ในขณะที่ ผู้เช่าที่ดินบางส่วนจะใช้เงินกู้ไปในการผลิตและการบริโภคในสัดส่วนที่เท่ากัน ผลการศึกษานี้ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านการถือครองที่ดินเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของเกษตรกร

2.2 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อกองเกษตรกร

นิตยา ลิ้มไพศาล (2526) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในบางจังหวัดของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาฟังก์ชันการผลิตของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อ ความยืดหยุ่นของปัจจัยการผลิตและผลตอบแทนต่อขนาดการผลิต รวมทั้งการวิเคราะห์การจัดสรรปัจจัยการผลิต เพื่อศึกษาอุปสงค์สินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์ม และการวิเคราะห์อุปทานสินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์ม การเก็บข้อมูลจำนวน 376 ครัวเรือน มาจาก 3 จังหวัด คือ จังหวัดขอนแก่น 138 ครัวเรือน จังหวัดร้อยเอ็ด 74 ครัวเรือน จังหวัดเชียงใหม่ 164 ครัวเรือน ส่วนวิธีการวิจัยใช้สหสัมพันธ์และใช้สมการถดถอยเชิงซ้อน

จากการศึกษาพบว่าทุกจังหวัด คือ ขอนแก่น ร้อยเอ็ดและเชียงใหม่ ปัจจัยการผลิตที่มีขนาดความสัมพันธ์กับรายได้ทางการเกษตร(จากพืช) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับยาฆ่าแมลงมีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ 0.585 ปัจจัยการผลิตที่มีขนาดความสัมพันธ์รองลงมาได้แก่ ค่าใช้จ่ายสำหรับปุ๋ย มูลค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตรและแรงงานในฟาร์ม จากการวิเคราะห์สมการการผลิตปรากฏว่ารายได้ทางการเกษตร(จากพืช) ขึ้นอยู่กับค่าใช้จ่ายสำหรับปุ๋ย ค่าใช้จ่ายสำหรับยาฆ่าแมลง มูลค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตร ค่าใช้จ่ายสำหรับปุ๋ย เป็นปัจจัยการผลิตที่มีนัยสำคัญทางสถิติมากที่สุดและผลผลิตเพิ่มของค่าใช้จ่ายสำหรับปุ๋ยเท่ากับ 3.776 ผลผลิตเพิ่มของค่าใช้จ่ายสำหรับยาฆ่าแมลงเท่ากับ 19.003 ผลผลิตเพิ่มของมูลค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเกษตรเท่ากับ 1.235 ตัวแปรอิสระที่มีผลต่ออุปสงค์สินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์มในทุกพื้นที่ที่สำรวจได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สินและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานฟาร์มส่วนตัวแปรที่มีผลกระทบต่ออุปทานสินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์ม ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล อัตราดอกเบี้ยเงินกู้การเกษตร สภาพของท้องถิ่น ลักษณะเกษตรกรที่ขอกู้ ความมั่นคงของผู้กู้ ตลอดจนลักษณะและสภาพการดำเนินงานผลิต รวมทั้งความสามารถและความชำนาญงานของผู้ขอกู้

คารณี บุญนาม (2527) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การใช้สินเชื่อของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในอำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี พ.ศ. 2527 โดยศึกษาถึงภาวะหนี้สิน แหล่งสินเชื่อเพื่อการเกษตร การใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตร การจัดสรรสินเชื่อในการผลิตที่เหมาะสมของเกษตรกร วิเคราะห์อุปสงค์สินเชื่อเพื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์ม เป็นการสำรวจและสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในอำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรีจำนวน 9 ตำบล 150 ตัวอย่าง ส่วนวิธีการศึกษาในส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์เพื่อทราบถึงความสัมพันธ์ของสินเชื่อการเกษตรกับการใช้ปัจจัยต่าง ๆ ในการผลิตของเกษตรกร ส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาสมการการผลิตในรูปแบบของ คอบบ์ – ดักลาส เพื่อศึกษาถึงการจัดสรรทรัพยากรในการผลิตที่เหมาะสมในทางเทคนิคและทางเศรษฐกิจเมื่อมีหนี้สินเข้ามาเกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาพบว่าในด้านสินเชื่อการเกษตรพบว่าเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อในปีการผลิต 2527 จำนวน 138 ฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 92 ของฟาร์มที่สำรวจทั้งหมด เฉลี่ยกู้ยืมฟาร์มละ 17,293.48 บาท โดยฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่กู้จากแหล่งที่เป็นสถาบันร้อยละ 67.53 60.89 และ 83.83 ตามลำดับ สำหรับแหล่งสินเชื่อที่ให้สินเชื่อมากที่สุดคือ ธ.ก.ส. รองลงมาคือ พ่อค้า ธนาคารพาณิชย์ สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร ญาติและเพื่อนบ้าน ตามลำดับ เกี่ยวกับภาวะหนี้สินนั้นพบว่าเกษตรกรมีภาวะหนี้สินเฉลี่ยฟาร์มละ 8,744.20 บาทเป็นหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมก่อนปีการผลิตเฉลี่ยฟาร์มละ 1,557.97 บาท และเป็นหนี้สินที่เกิดจากการกู้ยืมในปีการผลิต 2527 เฉลี่ยฟาร์มละ 7,186.23 บาท เมื่อพิจารณาแยกตามขนาดฟาร์มคือ ฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีภาวะหนี้สินเฉลี่ยฟาร์มละ 5,310.53 8,206.90 และ 18,608.69 บาทตามลำดับ สำหรับการใช้น้ำของเกษตรกรพบว่าเกษตรกรใช้น้ำไปในการผลิตร้อยละ 86.44 ของสินเชื่อทั้งหมดและใช้น้ำเพื่อการบริโภคร้อยละ 13.56 ของสินเชื่อทั้งหมด เมื่อแยกตามขนาดฟาร์มพบว่าฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและฟาร์มขนาดใหญ่ใช้น้ำไปในการผลิตร้อยละ 72.33 86.39 และ 96.93 ตามลำดับ และฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ใช้น้ำเพื่อการบริโภค ร้อยละ 27.67 13.61 และ 3.07 ของสินเชื่อทั้งหมด ตามลำดับ ในการวิเคราะห์สมการการผลิตของฟาร์มที่ใช้น้ำรวมทั้งที่ใช้น้ำจากสถาบันและจากแหล่งที่ไม่ใช่สถาบันพบว่าการผลิตข้าวโพด ขึ้นอยู่กับ เนื้อที่เพาะปลูก การใช้น้ำและยากุ้มวัชพืชถ้าแยกพิจารณาจากขนาดของฟาร์มการผลิต ข้าวโพดของฟาร์มขนาดเล็กขึ้นอยู่กับ เนื้อที่เพาะปลูก แรงงาน คน การใช้น้ำ ยาคุมวัชพืชและเมล็ดพันธุ์ ส่วนฟาร์มขนาดกลางขึ้นอยู่กับ เนื้อที่เพาะปลูก การใช้น้ำและยากุ้มวัชพืช ส่วนฟาร์มขนาดใหญ่ขึ้นอยู่กับแรงงานคน การใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและยากุ้มวัชพืช

สถาพร ทักษาดิพงษ์ (2527) ได้ทำการศึกษาเรื่องทัศนคติของชาวนาไทยที่มีต่อความเลื่อมล้ำศึกษาเฉพาะกรณี ในอำเภอห้วยทับทันและอำเภอชุมขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยมีวัตถุประสงค์ในการทดสอบว่าชาวนาไทยมีทัศนคติต่อความเลื่อมล้ำในการผลิตโดยเป็นผู้กลัวความเลื่อมล้ำหรือไม่และปัจจัยที่แสดงลักษณะทางสังคม - เศรษฐกิจ จะมีความสัมพันธ์กับระดับทัศนคติที่กลัวความเลื่อมล้ำในการผลิตของชาวนามากน้อยเพียงใด โดยเลือกสำรวจเฉพาะเกษตรกรผู้ปลูกข้าว นาปีจำนวน 269 ราย ในอำเภอห้วยทับทันและอำเภอชุมขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

จากการศึกษาพบว่าชาวนาในอำเภอห้วยทับทันและอำเภอชุมขันธ์ที่ได้สำรวจจำนวน 269 ราย จะมีบุคคลผู้กลัวความเลื่อมล้ำประมาณร้อยละ 58 และจากกลุ่มชาวนาผู้กลัวความเลื่อมล้ำทั้งหมด 158 ราย จะแบ่งออกได้เป็นชาวนาผู้กลัวความเลื่อมล้ำระดับต่ำร้อยละ 33.54 ระดับปานกลางร้อยละ 33.54 ระดับสูงร้อยละ 32.91 ถ้าสามารถทำให้ชาวนากลุ่มผู้กลัวความเลื่อมล้ำมีระดับความกลัวความเลื่อมล้ำลงจนมีค่าเป็นศูนย์แล้ว ปริมาณการใช้น้ำเคมีโดยเฉลี่ยของชาวนากลุ่มนี้จะเพิ่มขึ้นเป็น

12.65 กิโลกรัมต่อไร่เปรียบเทียบกับปริมาณปุ๋ยเคมีที่เขาใส่อยู่โดยเฉลี่ย 6.54 กิโลกรัมต่อไร่และผลผลิตข้าวโดยเฉลี่ยของชาวนาผู้กลัวความเสี่ยงกลุ่มนี้จะเพิ่มขึ้นเป็น 205 กิโลกรัมต่อไร่ จากปริมาณที่ได้รับโดยเฉลี่ย 187 กิโลกรัมต่อไร่และปัจจัยที่แสดงลักษณะทางสังคม - เศรษฐกิจ ของชาวนาจะมีผลกระทบต่อระดับความกลัวความเสี่ยงไม่มากนัก แต่เมื่อเปรียบเทียบผลกระทบของปัจจัยทางสังคม - เศรษฐกิจ ที่มีต่อระดับความกลัวความเสี่ยงของชาวนาปรากฏว่าปัจจัยที่มีผลกระทบโดยเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย คือ ทรัพย์สิน ความมั่นคง การศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน รายได้นอกการเกษตร การได้รับสินเชื่อจากสถาบันการเงิน ขนาดครอบครัว การได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการทำเกษตรสมัยใหม่จากเจ้าพนักงานส่งเสริมการเกษตรและอายุของหัวหน้าครัวเรือน

ขวัญใจ รังษิสุริยชัย (2530) ได้ทำการศึกษาเรื่องการวิเคราะห์การใช้สินเชื่อของเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาฟังก์ชันการผลิตของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อ ความยืดหยุ่นของปัจจัยการผลิตและผลตอบแทนต่อขนาดการผลิต รวมทั้งวิเคราะห์การจัดสรรปัจจัยการผลิต และศึกษาถึงการใช้สินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์มของเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามชนิดของพืชที่ปลูก ใช้จำนวนตัวอย่าง 173 ตัวอย่างในอำเภอห้วยเม็กและอำเภอสว่างแดนดินในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้แก่ เกษตรกรที่ปลูกข้าวจำนวน 40 ตัวอย่างและเกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลังจำนวน 70 ตัวอย่าง ส่วนการวิเคราะห์ใช้สหสัมพันธ์อย่างง่าย สมการถดถอยเชิงซ้อนและฟังก์ชันเส้นตรง

จากการศึกษาพบว่าการใช้สินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์ม ในกรณีจากแหล่งสถาบันการเงิน ตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์มถ้าเป็นข้าว ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานฟาร์ม ขนาดฟาร์ม และอายุหัวหน้าครัวเรือน ตามลำดับ และถ้าเป็นมันสำปะหลัง ได้แก่ รายได้ฟาร์ม อัตราส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สิน และขนาดฟาร์มตามลำดับ ส่วนการใช้สินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์ม จากแหล่งสถาบันการเงินและนอกสถาบันการเงิน ตัวแปรอิสระที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งมีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อการเกษตร ณ ระดับฟาร์มถ้าเป็นข้าว ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานฟาร์ม ขนาดฟาร์ม และอายุหัวหน้าครัวเรือน ตามลำดับและถ้าเป็นมันสำปะหลัง ได้แก่ อัตราส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สิน อายุหัวหน้าครัวเรือน รายได้ฟาร์มและขนาดฟาร์ม ตามลำดับ

กัลยาพร กัลยาบุตร (2533) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์พ.ศ.2533 โดยศึกษาถึงภาวะหนี้สิน แหล่งสินเชื่อการเกษตร การใช้สินเชื่อและการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเป็นการเลือกศึกษาเฉพาะเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้ครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 129

ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็นครัวเรือนที่กู้ยืมในปีการเพาะปลูก2533/34 จำนวน 57 ครัวเรือนและครัวเรือนที่ไม่ได้กู้ยืมจำนวน72ครัวเรือน ใช้การวิเคราะห์โดยอาศัยวิธีสหสัมพันธ์ สมการถดถอยเชิงเส้นและการวิเคราะห์จำแนกประเภท

จากการศึกษาพบว่าหนี้สินและการใช้สินเชื่อการเกษตรนั้น พบว่าครัวเรือนที่กู้มีหนี้สินค้างชำระตอนต้นปี 10,431.58 บาท ส่วนใหญ่เป็นหนี้สินค้างชำระกับพ่อค้าหรือเศรษฐีที่ดิน รองลงมาเป็นหนี้สินค้างชำระกับธนาคารพาณิชย์คิดเป็นจำนวน 4,356.23 และ 2,298.08 บาท ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนที่ไม่กู้ส่วนใหญ่มีหนี้สินค้างชำระกับพ่อค้าหรือเศรษฐีที่ดินรองลงมาเป็นหนี้สินค้างชำระจากแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันคิดเป็นจำนวน 673.61และ569.44 บาทตามลำดับ แหล่งสินเชื่อที่ให้สินเชื่อมากที่สุดคือ พ่อค้าหรือเศรษฐีที่ดินรองลงมาคือ ธ.ก.ส. เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง สหกรณ์การเกษตร ธนาคารพาณิชย์และแหล่งที่ไม่เป็นสถาบันอื่น ๆ ตามลำดับ เกษตรกรใช้สินเชื่อไปในการผลิตร้อยละ 52.97และใช้ไปในการบริโภคร้อยละ47.03 ของสินเชื่อทั้งหมด เมื่อพิจารณาการใช้สินเชื่อเพื่อการผลิตพบว่า เกษตรกรจะใช้สินเชื่อเพื่อใช้จ่ายเป็นทุนการซื้อปัจจัยผันแปรมากที่สุดรองลงมาใช้ซื้อปศุสัตว์และสัตว์ปีก ซื้อที่ดิน ค่าจ้างแรงงาน ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสินเชื่อการเกษตรในระดับสูงได้แก่ หนี้สินค้างชำระเมื่อตอนต้นปี ทรัพย์สินในการดำเนินการเกษตรของฟาร์มและค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของความสัมพันธ์เท่ากับ 0.7789 , 0.6640 และ0.3348 ตามลำดับและปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่มีผลกระทบต่อการใช้ สินเชื่อการเกษตร ณ. ระดับฟาร์ม ได้แก่ รายได้สุทธิในฟาร์ม ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน หนี้สินค้างชำระเมื่อตอนต้นปีและทรัพย์สินในการดำเนินการเกษตรของฟาร์มตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ถึงประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรการผลิตของ สุวิทย์ จินดาสงวน (2522) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าว และมีผลต่อการตัดสินใจในการกู้ยืมของเกษตรกร ได้แก่ ปุ๋ยเคมี เครื่องจักรอุปกรณ์การเกษตร และยาปราบศัตรูพืช ซึ่งนอกจากปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว สินเชื่อเพื่อการเกษตรยังนับเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าว เป็นที่น่าสังเกตว่า เกษตรกรที่กู้เงินเพื่อซื้อปัจจัยการผลิตในจำนวนที่ทำให้ได้รับกำไรสูงสุดอาจจะได้รับผลผลิตที่สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่มีเงินทุนเพียงพอในการซื้อปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้รับกำไรสูงสุด นอกจากนี้ จากผลการศึกษาข้างต้น พบว่าฟาร์มที่ได้รับสินเชื่อการเกษตรจากแหล่งที่เป็นสถาบันจะมีประสิทธิภาพการผลิตสูงกว่าฟาร์มที่ได้รับสินเชื่อการเกษตรจากแหล่งที่ไม่ใช่สถาบัน และการผลิตของฟาร์มไม่ว่าจะกู้จากแหล่งใดก็ตามจะทำการผลิตไม่ถึงจุดที่ก่อให้เกิดกำไรสูงสุดจากการใช้ปัจจัยการผลิต ในทำนองเดียวกัน คารณี บุญนาม ได้วิเคราะห์การใช้สินเชื่อของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในอำเภอพระพุทธรบาท จังหวัดสระบุรี

ในช่วงปี 2527 พบว่านอกจากปัจจัยที่ สุวิทย์ จินดาสงวน ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วยังมีปัจจัยอื่นที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อกองเกษตรกรในพื้นที่สำรวจ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ย ค่าใช้จ่ายในการผลิต ข้าวโพด ค่าใช้จ่ายในการบริโภค และหนี้ค้างชำระตอนต้นปี ทรัพย์สินในการดำเนินการ (เช่น ที่ดิน จอบ เสียม รถไถ แทรคเตอร์ทุกขนาด โรงเรือน เป็นต้น)นอกจากนั้น กัลยาพร กัลยาบุตร(2533) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อกองเกษตรกรพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อกองเกษตรกรระดับฟาร์มได้แก่ รายได้สุทธิในฟาร์ม ค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน หนี้สินค้างชำระเมื่อตอนต้นปีและทรัพย์สินในการดำเนินการเกษตรของฟาร์มตามลำดับ และจากผลการศึกษาของ ดารณี บุญนามและกัลยาพร กัลยาบุตร ได้ให้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับสุวิทย์ จินดาสงวน กล่าวคือ การผลิตของฟาร์มไม่ว่าจะผู้แหล่งใดก็ตามจะใช้ปัจจัยการผลิตต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาข้างต้นมิได้หมายความว่า เกษตรกรไม่มีการตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล (Rational) แต่อาจเป็นเพราะเกษตรกรได้รับสินเชื่อในปริมาณที่ต่ำกว่าระดับที่ก่อให้เกิดกำไรสูงสุดจากการใช้ปัจจัยการผลิต หรืออาจสืบเนื่องมาจากเกษตรกรมิได้มุ่งแสวงหากำไรสูงสุดจากการใช้ปัจจัยการผลิต (Maximize Profit) แต่กลับเป็นผู้มุ่งแสวงหาความพอใจสูงสุด (Maximize Utility) เช่น งานศึกษาของสถาพร ทักษาดิพงษ์ ซึ่งได้ศึกษาถึงทัศนคติของชาวนาไทยที่มีต่อความเสี่ยงศึกษาเฉพาะกรณี : ในเขตอำเภอห้วยทับทัน และอำเภออุษาคเนย์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า จากการสำรวจเกษตรกร 269 ราย มีเกษตรกรที่กลัวความเสี่ยงประมาณ 158 ราย โดยมีระดับกลัวความเสี่ยงในระดับปานกลาง โดยเฉลี่ยประมาณ 0.91 และถ้ามีข้อสมมติว่าเกษตรกรยังคงใช้เทคนิคการผลิตเช่นเดียวกับที่กำลังใช้อยู่ และระดับกลัวความเสี่ยงมีค่าเป็นศูนย์แล้ว เกษตรกรจะใช้ปุ๋ยเคมีโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 6.54 กิโลกรัมต่อไร่ มาเป็น 12.65 กิโลกรัมต่อไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 93.4 และเกษตรกรจะได้ผลผลิตข้าว (ข้าวเปลือก) โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 187 กิโลกรัมต่อไร่ มาเป็นปีละ 205 กิโลกรัมต่อไร่ ผลการศึกษาของสถาพร ทักษาดิพงษ์ แสดงให้เห็นว่า ถ้าเกษตรกรเป็นผู้กลัวความเสี่ยงแล้ว ปริมาณการใช้ปัจจัยการผลิตจะต่ำกว่าระดับที่เหมาะสม นอกจากผลงานวิจัยดังกล่าวแล้ว นิตยา ลิ้มไพศาล ยังได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้สินเชื่อกองเกษตรกร โดยทำการสำรวจการใช้สินเชื่อกองเกษตรกรของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นการวิเคราะห์อุปสงค์สินเชื่อกองเกษตรกร ระดับฟาร์มจากแหล่งเงินกู้ที่เป็นสถาบัน พบว่า ค่าใช้จ่ายในการบริโภคจะมีความสัมพันธ์กับปริมาณสินเชื่อเพื่อการผลิตในเชิงบวก ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรอาจนำสินเชื่อเพื่อการผลิตไปใช้จ่ายในการบริโภค

นอกจากนี้ ขวัญใจ รังษิสุริยะชัย ได้ทำการวิเคราะห์การใช้สินเชื่อกองเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์ ในช่วงปี 2530 พบว่า การใช้สินเชื่อกองเกษตรกรที่ปลูกข้าวจะมี

ความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานฟาร์ม ขนาดฟาร์ม และอายุหัวหน้าครัวเรือน ส่วนในกรณีของเกษตรกรที่ปลูกมันสำปะหลัง ได้แก่ รายได้ของฟาร์ม อัตราส่วนหนี้สินต่อทรัพย์สิน และขนาดฟาร์ม ซึ่งจากผลงานวิจัยข้างต้น ปรากฏว่าถ้าครัวเรือนเกษตรกรมีขนาดฟาร์มใหญ่ขึ้น จะมีการใช้สินเชื่อการเกษตรมากขึ้น ดังนั้นในการพิจารณาวงเงินกู้ให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรควรพิจารณาให้สอดคล้องกับขนาดฟาร์ม เพื่อที่ครัวเรือนจะได้มีเงินทุนเพียงพอในการดำเนินกิจกรรมการผลิต

2.3 ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกร

กัลยา โทวิศิษฐ์ชัย (2535) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในรอบปีบัญชี 2533 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมของ ธ.ก.ส. โดยใช้จำนวนตัวอย่างจำนวน 28 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในเขตนิคมสร้างตนเองพระพุทธรบาท ท้องที่อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปร โดยวิธี Ordinary Least Square ในแบบจำลองการชำระหนี้ของเกษตรกรแบบ Multiple Linear Regression

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยผันแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม รายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายในการบริโภคที่มีความสัมพันธ์ของรายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนมและรายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ๆ มีความสัมพันธ์กับสัดส่วนการชำระคืนในทิศทางเดียวกัน ส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับสัดส่วนการชำระคืน ค่าความยืดหยุ่นของสัดส่วนการชำระคืนอันเนื่องมาจาก รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม รายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายในการบริโภคมีค่าเท่ากับ 0.5658 0.2409 และ -0.2108 ตามลำดับซึ่งก็คือผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอิสระที่มีต่อสัดส่วนการชำระคืน ตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ รายได้สุทธิจากการเลี้ยงโคนม รายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ๆ และค่าใช้จ่ายในการบริโภค

กัมปนาท เพ็ญสุภา (2536) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลในการชำระคืนสินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในอำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ปีการเพาะปลูก 2534-2535 โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการชำระคืนสินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกรโดยเป็นการสุ่มตัวอย่างจำนวน 63 ราย ในรอบปีบัญชี 2534 ในอำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ใช้วิธีการวิจัยแบบสมการถดถอยเชิงซ้อนและสหสัมพันธ์อย่างง่าย

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณเงินกู้ค้างชำระสูงสุดได้แก่ ปริมาณเงินกู้ รองลงมาได้แก่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานฟาร์ม ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ทรัพย์สิน หมุนเวียนและรายได้เงินสดจากฟาร์ม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความสัมพันธ์เท่ากับ 0.7600 0.3815 0.2531 และ 0.2311 การวิเคราะห์ปริมาณเงินกู้ค้างชำระ ณ ระดับฟาร์มด้วยวิธีถดถอยเชิงซ้อน ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติและมีอิทธิพลต่อการชำระคืนเงินกู้ได้ ณ ระดับฟาร์ม ได้แก่ ปริมาณเงินกู้ รายได้เงินสดของฟาร์มและค่าใช้จ่ายในการบริโภค ซึ่งปัจจัยทั้งสามสามารถ อธิบายการเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินกู้ค้างชำระได้ปริมาณร้อยละ 61.40

ยุวดี พุทธระกูล (2539) ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของ เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. และศึกษาลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ โดยศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่เป็น ลูกค้า ธ.ก.ส. ที่ปลูกข้าวอย่างเดียวในจังหวัดบุรีรัมย์และร้อยเอ็ดโดยเป็นครัวเรือนในจังหวัด บุรีรัมย์จำนวน 21 ครัวเรือนและครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดร้อยเอ็ดจำนวน 58 ครัวเรือน วิธีการ ศึกษาเป็นแบบจำลองโลจิสต์ ด้วยวิธีการแบบ maximum likelihood

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร ปรากฏว่าปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูกและสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด ส่วนปัจจัยที่มี ผลต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ อายุของหัวหน้า ครัวเรือนและอัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน สำหรับสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อ รายได้ทั้งหมดและอัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงานพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ เนื้อที่ เพาะปลูกและอายุของหัวหน้าครัวเรือน สามารถอธิบายการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาได้มีผู้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกร เช่น กัลยา โทวิศิษฐ์ชัย ได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในช่วงปี 2533 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนสินเชื่อในเชิงบวก ได้แก่ รายได้ สุทธิจากการเลี้ยงโคนม และรายได้สุทธิจากการเกษตรอื่น ๆ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืน สินเชื่อในเชิงลบ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค ซึ่งผลการศึกษาจะสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กัมปนาท เพ็ญสุภา ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลในการชำระคืนสินเชื่อเพื่อการเกษตร ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในอำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืน

สินเชื่อในเชิงลบ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการบริโภค และปัจจัยที่มีผลต่อการชำระคืนสินเชื่อในเชิงบวก ได้แก่ ทรัพย์สินหมุนเวียน และรายได้เงินสดจากฟาร์ม

ส่วนยูดี พูตระกูล ได้ทำการศึกษาถึงการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก และสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน และอัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน

จากผลงานวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรในเชิงลบ อย่างไรก็ตาม หากเกษตรกรมีการใช้เงินกู้กับเงินของตนเองทดแทนกัน (Fungibility) กล่าวคือ เกษตรกรจะนำเงินของตนเองไปใช้ในการผลิตและนำเงินกู้ไปใช้จ่ายในการบริโภคแทน ในกรณีเช่นนี้จึงมีอาจสรุปได้ว่า ค่าใช้จ่ายในการบริโภคเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการชำระคืนเงินกู้ของเกษตรกรในเชิงลบ

2.4 ปัญหาหนี้ค้างชำระของเกษตรกร

มงคล การดี (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาแม่แตง กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ค้างชำระจำนวน 68 รายจากตำบลอินทขิลและตำบลสันป่ายางในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าความถี่ และการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

จากการศึกษาพบว่าเพศของเกษตรกร ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เขตชลประทานและภัยธรรมชาติ ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ส่วน อายุของเกษตรกร ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ขนาดของฟาร์ม รายได้ในการเกษตร รายได้นอกการเกษตร ค่าใช้จ่ายในการเกษตร ภาระหนี้สินหลายแห่ง ลักษณะการใช้ที่ดินทำการเกษตรและความรู้ความเข้าใจในการใช้เงินกู้ พบว่าไม่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

วาสนา กันทะรัตน์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้า ธ.ก.ส.สาขาแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่ค้างชำระหนี้เงินกู้จำนวน 100 รายจากตำบลแม่แฝก ตำบลแม่แฝกใหม่ ตำบลหนองหาร ตำบลป่าไผ่ ตำบล

หนองจ่อม ตำบลสันทรายหลวง ตำบลสันนาเม็ง ตำบลเมืองเส้น ตำบลหนองแห้ง 9 ตำบลในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิจัยทางสังคมศาสตร์วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเพื่อทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้า ธ.ก.ส. พบว่าการค้างชำระหนี้เงินกู้ นั้นมีความสัมพันธ์กับ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ รายได้ และหลักประกันเงินกู้

อภิชาติ คันธา (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้เงินกู้ค้างชำระในการกู้เงินเพื่อประกอบอาชีพอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องในการเกษตรของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ศึกษานักเรียนอำเภอเมืองพัฒนาเพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเป็นหนี้เงินกู้ค้างชำระ ใช้จำนวนตัวอย่าง 183 ตัวอย่าง โดยเป็นเกษตรกรที่เป็นหนี้เงินกู้ค้างชำระในอำเภอเมืองพัฒนา จังหวัดลำปาง ใช้วิธีการศึกษาแบบถดถอยพหุคูณและวิธีกำลังสองน้อยที่สุดอย่างธรรมดาเพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อปริมาณหนี้เงินกู้ค้างชำระ

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเป็นหนี้เงินกู้ค้างชำระ ได้แก่ จำนวนเงินกู้ รายจ่ายทั้งหมดในครัวเรือน การนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ปัญหาด้านแรงงานและการผลิตและปัญหาจากกฎ ระเบียบและวิธีปฏิบัติของ ธ.ก.ส.

จากผลงานวิจัยเรื่องปัญหาหนี้ค้างชำระของเกษตรกร ได้แก่ มงคล การดี(2541) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. พบว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ เพศ ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เขตชลประทานและภัยธรรมชาติ ความรู้ความเข้าใจในการประกอบการเกษตรสวนวาสนา กันทะรัตน์ (2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้า ธ.ก.ส. พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีรายได้ รายได้และหลักประกันเงินกู้และอภิชาติ คันธา(2544) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้เงินกู้ค้างชำระของเกษตรกรลูกค้าธ.ก.ส. พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้เงินกู้ค้างชำระได้แก่ จำนวนเงินกู้ รายจ่ายทั้งหมดในครัวเรือน การนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ปัญหาด้านแรงงานและการผลิต ปัญหาจากกฎ ระเบียบและวิธีปฏิบัติของ ธ.ก.ส.ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้ค้างชำระของเกษตรกรลูกค้าธ.ก.ส.ที่ผลวิเคราะห์เหมือนกัน คือ ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในครัวเรือน

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในเขตอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เหตุผลในการเลือกศึกษาในพื้นที่ดังกล่าว เนื่องจาก ธ.ก.ส. สาขาเลาขวัญมีหนี้ค้างชำระในปีบัญชี 2545 จำนวน 39,744,857 บาทและสัดส่วนของจำนวนเงินกู้ที่ค้างชำระต่อจำนวนเงินกู้ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 8.21 ซึ่งเป็นอันดับ 3 ของจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งหนี้ค้างชำระส่วนหนึ่งเกิดจากการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ อำเภอเลาขวัญมีทั้งหมด 7 ตำบลได้แก่ ตำบลเลาขวัญ ตำบลหนองฝ้าย ตำบลหนองประดู่ ตำบลหนองนกแก้ว ตำบลทุ่งกระบือ ตำบลหนองปลิง และ ตำบลหนองโสน ซึ่งข้อมูลที่ทำการศึกษา คือลูกค้าธ.ก.ส. ที่กู้เงินปกติในปีบัญชี 2545 โดยมีลูกค้าที่กู้เงินปกติ (ไม่รวมหนี้ค้างและพักชำระหนี้) จำนวน 1,984 ราย ซึ่งวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Area or Cluster Sampling) โดยคัดเลือกตำบลที่ศึกษาทั้งสิ้น 4 ตำบลโดยวิธีการจับฉลากตำบลที่ต้องการมาทีละตำบลจนครบ 4 ตำบลได้แก่ ตำบลหนองประดู่ ตำบลหนองนกแก้ว ตำบลเลาขวัญและตำบลหนองฝ้าย เหตุผลที่เลือกมาศึกษาเพียง 4 ตำบลเนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์มีลักษณะเหมือนกันจึงเลือกตัวแทนมาศึกษาเพียง 4 ตำบล ขั้นตอนต่อไปก็ดำเนินการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบล จะใช้เกณฑ์ง่าย ๆ ที่ใช้ในการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างคือถ้าประชากรนับด้วยพันใช้ 10 เปอร์เซนต์ ซึ่งประชากรทั้ง 7 ตำบลมีประชากรทั้งสิ้น 1,984 ราย แต่ในการศึกษาครั้งนี้ใช้ตัวแทนจำนวน 4 ตำบล มีประชากรจำนวน 751 รายคิด 10 เปอร์เซนต์ จะได้ตัวอย่างเท่ากับ 75 ตัวอย่างส่วนวิธีการสุ่มจะดำเนินการนำรายชื่อลูกค้า ธ.ก.ส. ในทะเบียนกลางของแต่ละตำบลมาคัดเลือกรายชื่อลูกค้าที่ค้างชำระและลูกค้าที่พักชำระหนี้ออกจากทะเบียนกลางที่เหลือก็จะเป็นลูกค้าที่กู้เงินในปีบัญชี 2545 หลังจากนั้นก็จะเรียงลำดับรายชื่อลูกค้าตามเลขทะเบียนและขั้นตอนต่อไปก็ดำเนินการสุ่มโดยใช้ตารางเลขสุ่มให้ได้ครบตามจำนวนที่ต้องการส่วนรายละเอียดขนาดสิ่งตัวอย่างในแต่ละตำบลมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ตำบลหนองประดู่

มีขนาดประชากร $N = 169$ ราย โดยใช้เกณฑ์ง่าย ๆ ที่ใช้ในการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างในที่นี้ใช้ 10 เปอร์เซ็นต์ จะได้สิ่งตัวอย่างเท่ากับ 17 ตัวอย่าง

1.2 ตำบลหนองนกแก้ว

มีขนาดประชากร $N = 198$ ราย โดยใช้เกณฑ์ง่าย ๆ ที่ใช้ในการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างในที่นี้ใช้ 10 เปอร์เซ็นต์ จะได้สิ่งตัวอย่างเท่ากับ 20 ตัวอย่าง

1.3 ตำบลเลขวัลย์

มีขนาดประชากร $N = 203$ ราย โดยใช้เกณฑ์ง่าย ๆ ที่ใช้ในการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างในที่นี้ใช้ 10 เปอร์เซ็นต์ จะได้สิ่งตัวอย่างเท่ากับ 20 ตัวอย่าง

1.4 ตำบลหนองฝ้าย

มีขนาดประชากร $N = 181$ ราย โดยใช้เกณฑ์ง่าย ๆ ที่ใช้ในการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างในที่นี้ใช้ 10 เปอร์เซ็นต์ จะได้สิ่งตัวอย่างเท่ากับ 18 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นการวิเคราะห์ โดยใช้แบบจำลองโลจิท (Logit model) ซึ่งแบบจำลองที่ใช้ในการอธิบายความแตกต่างของครัวเรือนเกษตรกรที่มีการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ หรือผิดวัตถุประสงค์มีรูปแบบสมการทั่วไป คือ

$$L_i = f(Z_j, \mu_j) \quad (\text{เมื่อ } i = 0, 1 \text{ และ } j = 1, 2, 3, \dots, 8)$$

โดย L_i = แสดงสถานะการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรตามความหมายของ ช.ก.ส.

$L = 0$ สำหรับครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา (โดยนำเงินกุน้อยกว่า 70% ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดไปใช้ในการผลิต)

$L = 1$ สำหรับครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในสัญญา (โดยนำเงินกุกมากกว่า หรือเท่ากับ 70% ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดไปใช้ในการผลิต)

Z_j = ตัวแปรอิสระ j ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร ซึ่งมีดังต่อไปนี้

$$Z_1 = \text{เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)}$$

- Z_2 = ปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
- Z_3 = อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)
- Z_4 = มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร(บาท)
- Z_5 = รายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร (บาท)
- Z_6 = สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด
- Z_7 = อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน
- Z_8 = การออมเฉลี่ย (บาท)
- μ_j = error terms

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนแรกเป็นการเก็บข้อมูลโดยการออกแบบสอบถามแล้วให้ผู้สัมภาษณ์ออกสัมภาษณ์เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. โดยกำหนดให้ ตำบลหนองประจักษ์ 5 ตัวอย่าง ตำบลหนองนกแก้ว 5 ตัวอย่าง ตำบลเลขขวัญ 5 ตัวอย่าง ตำบลหนองฝ้าย 5 ตัวอย่าง รวมทั้งหมด 20 ตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาทดสอบประมวลผลตามสมการที่กำหนดโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Eviews เพื่อทดสอบการใช้เครื่องมือ (pre -test) แล้วนำผลมาวิเคราะห์และปรับแก้แบบสอบถาม เพื่อให้แบบสอบถามไปใช้ได้จริง

ขั้นตอนที่ 2 เมื่อผ่านขั้นตอนแรกแล้วก็ดำเนินการออกเก็บข้อมูลต่อไปจนครบตามเป้าหมายที่กำหนด กล่าวคือ ตำบลหนองประจักษ์ จำนวน 17 ตัวอย่าง ตำบลหนองนกแก้ว จำนวน 20 ตัวอย่าง ตำบลเลขขวัญ จำนวน 20 ตัวอย่าง ตำบลหนองฝ้าย จำนวน 18 ตัวอย่าง รวมทั้งหมด 75 ตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 จะได้สอบถามข้อมูลจากพนักงานพัฒนารุรกิจประจำสาขาเลขขวัญ จำนวน 6 คนในเรื่องผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ เนื่องจากเป็นผู้ใกล้ชิดกับลูกค้า ธ.ก.ส.

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. โดยได้กำหนดรูปแบบสมการตามแบบจำลองทางสถิติ ซึ่งมีรูปแบบสมการดังนี้

$$L_i = f(Z_j, \mu_j) \quad (\text{เมื่อ } i = 0,1 \text{ และ } j = 1,2,3,\dots,8)$$

เนื่องจากตัวแปรตามมีลักษณะเชิงคุณภาพหรือเป็นตัวแปรที่เรียกว่า Binary Variable ซึ่งมีเพียง 2 ค่า คือ 0 กับ 1 ดังนั้นแบบจำลองสำหรับการหาค่าสัมประสิทธิ์ที่เหมาะสมสำหรับงานวิจัยนี้ ได้แก่ แบบจำลองโพรบิต (probit model) และแบบจำลองโลจิต (logit model)

โดยรายละเอียดของปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรและทิศทางของความสัมพันธ์ที่คาดว่าจะได้รับ รายละเอียดดัง (ตารางที่ 3.1)

สำหรับแบบจำลองโพรบิตและแบบจำลองโลจิตจะมีความแตกต่างกันที่ตัวคลาดเคลื่อน นอกจากนั้นแบบจำลองโลจิตยังมีส่วนหางของเส้นกราฟการกระจายค่อนข้างราบกว่าในแบบจำลองโพรบิต จึงมีลักษณะที่คำนวณง่ายกว่า อย่างไรก็ตามเนื่องจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างที่ทำการศึกษาในครั้งนี้มีจำนวนไม่มากนัก ด้วยเหตุนี้การศึกษาโดยใช้แบบจำลองโลจิตหรือแบบจำลองโพรบิตจึงให้ผลไม่แตกต่างกัน (Maddala, 1992)

ในการวิจัยนี้จึงเลือกใช้แบบจำลองโลจิตในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งเทคนิคที่เหมาะสม คือ การใช้วิธีประมาณค่าแบบ Maximum likelihood โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Eviews ในการวิเคราะห์และประมวลผล

ตารางที่ 3.1 รายละเอียดของปัจจัยต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือน
เกษตรกรและทิศทางของความสัมพันธ์ที่คาดว่าจะได้รับ

ตัวแปร	ทิศทางความสัมพันธ์ กับตัวแปรตาม	คำอธิบาย
L	ตัวแปรตาม	L=0 สำหรับครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้เงินกู้ผลิตวัตถุประสงค์ ตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา (โดยนำเงินกู้ไปใช้ในการผลิตน้อย กว่า 70% ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมด) L=1 สำหรับครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้เงินกู้ถูกต้องตาม วัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในสัญญา (โดยนำเงินกู้ไปใช้ในการ ผลิตมากกว่าหรือ เท่ากับ 70% ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมด)
Z ₁	+	เนื้อที่เพาะปลูก (ไร่)
Z ₂	+	ปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ (กิโลกรัม)
Z ₃	-	อายุของหัวหน้าครัวเรือน (ปี)
Z ₄	+	มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร (บาท)
Z ₅	-	รายได้จากกิจกรรมที่มีใช่การเกษตร (บาท)
Z ₆	+ หรือ -	สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด
Z ₇	-	อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน
Z ₈	-	การออมเฉลี่ย (บาท)

บทที่ 4

สภาพทางเศรษฐกิจและการกู้ยืม ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

ในบทนี้จะเป็นการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะที่สำคัญบางประการของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในพื้นที่ที่ทำการศึกษานี้ ได้แก่ ลักษณะของครัวเรือนเกษตรกร โครงสร้างการผลิตทางการเกษตร ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร รายได้ - รายจ่ายและรายได้สุทธิที่ได้รับ และสภาพการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของครัวเรือนเกษตรกร

ในที่นี้ประกอบด้วย เพศของหัวหน้าครัวเรือน โครงสร้างอายุ ระดับการศึกษา ของหัวหน้าครัวเรือน ขนาดของครัวเรือนและจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง

1.1 เพศและอายุของหัวหน้าครัวเรือน

โดยทั่วไปลูกค้า ธ.ก.ส. จะมีทั้งเพศหญิงและเพศชายควบคู่กันไป และหัวหน้าครัวเรือนจะเป็นผู้ตัดสินใจในการกระทำกิจกรรมต่างๆ อาทิ เช่น การดำเนินงานด้านการเกษตร การกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ การใช้จ่ายของครัวเรือน เป็นต้น อายุของหัวหน้าครัวเรือนจะมีผลต่อการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว จากการสำรวจพบว่าส่วนมากลูกค้า ธ.ก.ส. จะเป็นเพศชาย อายุระหว่าง 50 – 59 จำนวน 14 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 18.67 รองลงมาได้แก่ เพศชาย อายุระหว่าง 40-49 จำนวน 13 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 17.33 (ตารางที่ 4.1)

1.2 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน

จากการสำรวจพบว่า หัวหน้าครัวเรือนในแต่ละตำบลมีระดับการศึกษาไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ หัวหน้าครัวเรือนโดยส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวน 46 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 61.34 รองลงมาคือระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 13 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 17.33 (ตารางที่ 4.2)

1.3 ขนาดของครัวเรือน

ขนาดของครัวเรือนแสดงถึงจำนวนสมาชิกทั้งหมดในครัวเรือน ดังนั้นครัวเรือนเกษตรกรที่มีสมาชิกมากก็จะส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีสมาชิกในครัวเรือนน้อย จากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่ขนาดของครัวเรือนในอำเภอเลขาวัลย์อยู่ที่ 4-5 คน จำนวน 38 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 50.67 รองลงมาอยู่ที่ 1-3 คน จำนวน 29 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 38.67 ส่วนค่าเฉลี่ยขนาดของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้าอยู่ที่ 3.8 คน (ตารางที่ 4.3)

1.4 จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง

การศึกษาในครั้งนี้ได้ให้คำจำกัดความของสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิง คือ สมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปีและมากกว่า 65 ปี สำหรับเหตุผลในการผลิตในการเลือกใช้ช่วงอายุดังกล่าวเนื่องจากสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปีอยู่ในช่วงกำลังศึกษาตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับและสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุมากกว่า 65 ปีจะทำงานด้านการเกษตรได้ไม่มากนักด้วยเหตุนี้จึงถือว่าสมาชิกที่มีอายุในช่วงดังกล่าวเป็นสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิงดังนั้นหากครัวเรือนเกษตรกรใดมีสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิงมากแสดงให้เห็นว่า จะมีรายจ่ายเพื่อการบริโภค เช่น ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น อยู่ในระดับสูง จากการสำรวจพบว่า ครัวเรือนเกษตรกรอำเภอเลขาวัลย์มีจำนวนสมาชิกอยู่ในวัยพึ่งพิงจำนวน 1 คน จำนวน 24 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 32 และรองลงมาคือ จำนวน 2 คน จำนวน 22 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 29.34 ส่วนค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิงของครัวเรือนเกษตรกรอยู่ที่ 1.79 คน (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.1 เพศและอายุของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษ
ปีการเพาะปลูก 2544/2545

เพศ	อายุ (ปี)	ตำบล								รวม	
		หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลขาวัลย์		หนองฝ้าย			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	20-29	2	11.75	2	10	-	-	-	-	4	5.33
	30-39	2	11.75	2	10	4	20	1	5.56	9	12.00
	40-49	4	23.53	1	5	4	20	4	22.22	13	17.33
	50-59	3	17.65	5	25	3	15	3	16.66	14	18.67
	60-69	1	5.89	1	5	1	5	1	5.56	4	5.33
	> 69	-	-	1	5	2	10	-	-	3	4.00

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

เพศ	อายุ(ปี)	ตำบล								รวม	
		หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
หญิง	20-29	1	5.89	2	10	-	-	-	-	3	4.00
	30-39	3	17.65	4	20	1	5	3	16.66	11	14.67
	40-49	-	-	1	5	1	5	2	11.11	4	5.33
	50-59	1	5.89	1	5	3	15	3	16.67	8	10.67
	60-69	-	-	-	-	1	5	1	5.56	2	2.67
	> 69	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม		17	100	20	100	20	100	18	100	75	100

ตารางที่ 4.2 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษาปีการเพาะปลูก 2544/2545

ระดับการศึกษา	ระดับ	ตำบล								รวม	
		หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย			
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา		-	-	2	10	3	15	1	5.56	6	8
ป. 1- ป.4		11	64.70	9	45	11	55	15	83.33	46	61.34
ป. 5- ป.6		3	17.65	6	30	2	10	2	11.11	13	17.33
ม. 1- ม.3		1	5.88	2	10	3	15	-	-	6	8
ม. 4- ม.6		2	11.77	-	-	1	5	-	-	3	4
อนุปริญญา		-	-	1	5	-	-	-	-	1	1.33
รวม		17	100	20	100	20	100	18	100	75	100

ตารางที่ 4.3 ขนาดของครัวเรือนเกษตรกรรมลูก้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษ ปีการเพาะปลูก2544/2545

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	ตำบล								รวม	
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
1-3	7	41.17	10	50	7	35	5	27.78	29	38.67
4-5	8	47.05	7	35	12	60	11	61.11	38	50.67
6-7	1	5.89	2	10	1	5	2	11.11	6	8
8-9	1	5.89	1	5	-	-	-	-	2	2.66
รวม	17	100	20	100	20	100	18	100	75	100
$\bar{x}$ (คน)	3.82		4.05		3.90		4.22		3.80	

ตารางที่ 4.4 จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยพึ่งพิงของหัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรรมลูก้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษ ปีการเพาะปลูก 2544/2545

จำนวนสมาชิกวัยพึ่งพิง*	ตำบล								รวม	
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		จำนวน	ร้อยละ
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
0	4	23.53	4	20	1	5	1	5.56	10	13.33
1	5	29.41	9	45	5	25	5	27.78	24	32.00
2	5	29.41	3	15	9	45	5	27.78	22	29.34
3	2	11.76	2	10	3	15	4	22.22	11	14.67
4	1	5.89	1	5	2	10	3	16.66	7	9.33
5	-	-	1	5	-	-	-	-	1	1.33
รวม	17	100	20	100	20	100	18	100	75	100
$\bar{x}$ (คน)	1.47		1.50		2.0		2.17		1.79	

หมายเหตุ *วัยพึ่งพิง หมายถึง สมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปีและมากกว่า 65 ปี

2. โครงสร้างการผลิตทางการเกษตร

จากการสำรวจพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในเขตอำเภอเลาขวัญมีอาชีพหลัก คือ การปลูก อ้อย และขนาดพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรจะมีพื้นที่เพาะปลูกขนาดเล็กเป็นส่วนมากตลอดจน ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีของเกษตรกรในพื้นที่แต่ละชนิดมีลักษณะแตกต่างกันในแต่ละตำบลที่ ทำการศึกษาและในการศึกษาต่อไปนี้เป็นการศึกษาถึงโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรของอำเภอ เลาขวัญ โดยแยกการพิจารณาเป็นเรื่องๆ ได้ดังนี้

2.1 ขนาดพื้นที่เพาะปลูก

จากการสำรวจพบว่าขนาดพื้นที่เพาะปลูกของครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอเลาขวัญ ส่วนมากจะมีขนาดพื้นที่เพาะปลูก 10-30 ไร่ จำนวน 28 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 37.33 รองลงมา ได้แก่ ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 31-50 ไร่ , ขนาดพื้นที่เพาะปลูก 51-70 ไร่ และขนาดพื้นที่เพาะปลูก 71-90 ไร่ จำนวนอย่างละ 11 รายหรือคิดเป็นร้อยละ 44.01 ส่วนค่าเฉลี่ยขนาดพื้นที่เพาะปลูกของ ครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส. อำเภอเลาขวัญอยู่ที่ 46.96 ไร่ (ตารางที่ 4.5)

2.2 ขนาดพื้นที่เพาะปลูกแยกตามชนิดพืชที่ปลูก

ในเขตอำเภอเลาขวัญส่วนมากลูก้า ธ.ก.ส. จะปลูกพืชอยู่ไม่กี่ชนิด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของอำเภอเลาขวัญ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จากการสำรวจ พบว่าพืชที่เกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส. ปลูกมากที่สุดได้แก่ อ้อย มีเนื้อที่ปลูกจำนวน 1,790 ไร่มีค่าเฉลี่ย 37.29ไร่ต่อราย รองลงมาได้แก่มันสำปะหลังจำนวน 1,753 ไร่มีค่าเฉลี่ย 32.46 ไร่ต่อราย (ตารางที่ 4.6)

2.3 ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมี

จากการสำรวจการใช้ปุ๋ยเคมีแยกตามชนิดพืชที่ปลูกของเกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส.ใน เขตอำเภอเลาขวัญพบว่า การปลูกข้าวมีการใช้ปุ๋ยเฉลี่ย 17.69 กิโลกรัมต่อไร่ การปลูกมันสำปะหลัง มีการใช้ปุ๋ยเฉลี่ย 22.83 กิโลกรัมต่อไร่ การปลูกอ้อยมีการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ 39.67 กิโลกรัมต่อไร่ การปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ 34.38 กิโลกรัมต่อไร่ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า เกษตรกรลูก้า ในเขตอำเภอเลาขวัญมีการใช้ปุ๋ยในการปลูกอ้อยมากที่สุดรองลงมาได้แก่การปลูก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ การปลูกมันสำปะหลังและการปลูกข้าวตามลำดับ (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.5 ขนาดพื้นที่เพาะปลูกของครัวเรือนเกษตรกรรูกค้า ช.ก.ศ. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษา
ปีการเพาะปลูก 2544/2545

ขนาดพื้นที่ (ไร่)	ตำบล								รวม	
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
< 10	-	-	-	-	2	10	-	-	2	2.67
10-30	8	47.06	8	40	7	35	5	27.77	28	37.33
31-50	2	11.76	1	5	4	20	4	22.22	11	14.67
51-70	3	17.64	4	20	2	10	2	11.11	11	14.67
71-90	2	11.76	5	25	1	5	3	16.67	11	14.67
91-110	1	5.89	2	10	2	10	3	16.67	8	10.67
111-130	-	-	-	-	1	5	-	-	1	1.33
131-150	1	5.89	-	-	-	-	-	-	1	1.33
151-170	-	-	-	-	1	5	-	-	1	1.33
> 170	-	-	-	-	-	-	1	5.56	1	1.33
รวม	17	100	20	100	20	100	18	100	75	100
$\bar{x}$ (ไร่)	48.50		52.30		49.88		68.11		54.69	

ตารางที่ 4.6 ขนาดพื้นที่เพาะปลูกแยกตามชนิดพืชที่ปลูกของครัวเรือนเกษตรกรรูกค้า ช.ก.ศ.
แยกตามตำบลที่ทำการศึกษา ปีการเพาะปลูก 2544/2545

ชนิด	ตำบล												รวม		
	หนองประจักษ์			หนองนกแก้ว			เลาขวัญ			หนองฝ้าย					
	จำนวน	ไร่	$\bar{X}$ (ไร่)	จำนวน	ไร่	$\bar{X}$ (ไร่)	จำนวน	ไร่	$\bar{X}$ (ไร่)	จำนวน	ไร่	$\bar{X}$ (ไร่)	จำนวน	ไร่	$\bar{X}$ (ไร่)
ข้าว	5	83	16.6	11	240	21.8	14	245	17.5	3	17	5.6	33	585	17.7
มัน	12	413	34.4	18	469	26.1	11	193	17.5	13	678	52.2	54	1,753	32.5
ลำปะหลัง															
อ้อย	8	193	24.1	13	470	36.2	15	570	38.0	12	557	46.4	48	1,790	37.3
ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	5	192	38.4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	192	38.4

ตารางที่ 4.7 ปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีแยกตามชนิดพืชที่ปลูกของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.
แยกตามตำบลที่ทำการศึกษ ปีการเพาะปลูก 2544/2545

ประเภท (การผลิต)	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	ปริมาณ ปุ๋ย (kg)	$\bar{X}$ (ต่อ ไร่)	ปริมาณ ปุ๋ย (kg)	$\bar{X}$ (ต่อ ไร่)	ปริมาณ ปุ๋ย (kg)	$\bar{X}$ (ต่อ ไร่)	ปริมาณ ปุ๋ย (kg)	$\bar{X}$ (ต่อ ไร่)	ปริมาณ ปุ๋ย (kg)	$\bar{X}$ (ต่อ ไร่)
ข้าว	1,050	12.65	2,850	11.87	5,800	23.67	650	38.23	10,350	17.69
มัน	8,275	20.03	11,200	23.88	4,000	20.72	16,550	24.41	40,025	22.83
สำปะหลัง										
อ้อย	8,650	44.82	21,000	44.68	29,650	52.01	11,650	20.92	70,950	39.67
ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	6,600	34.38	-	-	-	-	-	-	6,600	34.38

3. ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร

ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือทรัพย์สินทางการผลิตและทรัพย์สินอื่น ๆ ทรัพย์สินทางการผลิตได้แก่ สัตว์ใช้งาน แทรกเตอร์ใหญ่ รถไถเดินตาม เป็นต้น และทรัพย์สินอื่น ๆ ได้แก่ บ้าน เครื่องใช้ในครัวเรือน ทองคำและเครื่องประดับ จักรยาน จักรยานยนต์ เป็นต้น

แต่ในการศึกษาในครั้งนี้พิจารณาเฉพาะมูลค่าของทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร ได้แก่ มูลค่าของที่ดินทำการเกษตร มูลค่าของที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัย มูลค่าของบ้านอาศัย สัตว์ใช้งาน และทำพันธุ์ รถไถเดินตาม รถการเกษตร รถแทรกเตอร์ใหญ่ รถบรรทุก 4 ล้อ รถบรรทุก 6 ล้อ รถบรรทุก 10 ล้อ เท่านั้น เนื่องจากทรัพย์สินดังกล่าวมีมูลค่าสูง ดังนั้นจึงสามารถใช้เป็นดัชนีวัดฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรได้ สำหรับรายละเอียดวิธีการประเมินราคาทรัพย์สินแสดงอยู่ในภาคผนวก ค

เมื่อทำการศึกษาถึงมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรในตำบลหนองประจักษ์ ตำบลหนองนกแก้ว ตำบลเลาขวัญและตำบลหนองฝ้าย พบว่าในแต่ละตำบลมีมูลค่าทรัพย์สินเฉลี่ยเท่ากับ 596,705 900,725 1,040,125 และ 995,305 บาทครัวเรือน ตามลำดับ ซึ่งตำบลเลาขวัญมีมูลค่า

ทรัพย์สินเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาได้แก่ตำบลหนองฝ้าย ส่วนค่าเฉลี่ยมูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือน
เกษตรกรในเขตอำเภอเลาขวัญอยู่ที่ 883,215 บาทต่อครัวเรือน (ตารางที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษา
ปีการเพาะปลูก 2544/2545

มูลค่า ทรัพย์สิน (บาท)	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
≤ 100,000	3	17.65	-	-	1	5.00	-	-	4	5.33
100,001- 200,000	-	-	5	25.00	-	-	3	16.66	8	10.67
200,001- 300,000	-	-	1	5.00	3	15.00	-	-	4	5.33
300,001- 400,000	6	35.29	1	5.00	-	-	2	11.11	9	12.00
400,001- 500,000	1	5.89	1	5.00	2	10.00	2	11.11	6	8.00
500,001- 600,000	2	11.76	2	10.00	1	5.00	2	11.11	7	9.34
600,001- 700,000	-	-	-	-	1	5.00	-	-	1	1.33
700,001- 800,000	-	-	-	-	-	-	1	5.56	1	1.33
800,001- 900,000	2	11.76	1	5.00	-	-	1	5.56	4	5.33
900,001- 1,000,000	-	-	1	5.00	-	-	1	5.56	2	2.67
≥ 1,000,001	3	17.65	8	40.00	12	60.00	6	33.33	29	38.67
รวม	17	100	20	100	20	100	18	100	75	100
$\bar{x}$ (บาท)	596,705		900,725		1,040,125		995,305		883,215	

4. รายได้รายจ่ายและความสามารถในการออมของครัวเรือนเกษตรกร

สำหรับการศึกษาในหัวข้อนี้จะทำการเปรียบเทียบถึงรายได้รายจ่ายและความสามารถในการออมของครัวเรือนเกษตรกรในเขตตำบลที่ทำการศึกษาอยู่ในเขตอำเภอเลาขวัญ จากการสำรวจพบว่า รายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้สูงที่สุดอยู่ตำบลเลาขวัญ โดยมีรายได้ 261,007 บาทต่อปี รองลงมาอยู่ที่ตำบลหนองฝ้ายมีรายได้อยู่ที่ 244,888 บาทต่อปี และเมื่อดูรายละเอียดพบว่า รายได้จากกิจกรรมทางการเกษตรสูงสุดอยู่ที่ตำบลเลาขวัญมีรายได้อยู่ที่ 236,047 บาทต่อปี และรองลงมาได้แก่ตำบลหนองฝ้ายมีรายได้อยู่ที่ 204,800 บาทต่อปี ส่วนรายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตรพบว่า ตำบลหนองฝ้ายมีรายได้มากที่สุด จำนวน 40,088 บาทต่อปี รองลงมาได้แก่ตำบลเลาขวัญมีรายได้ จำนวน 24,960 บาทต่อปี ส่วนรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายจ่ายสูงที่สุดอยู่ที่ตำบลเลาขวัญมีรายจ่ายจำนวน 230,197 บาทต่อปี รองลงมาคือตำบลหนองนกแก้ว โดยมีรายจ่าย 192,110 บาทต่อปี โดยที่รายจ่ายในการทำ การ เกษตร ตำบลที่มีค่าใช้จ่ายมากที่สุดคือตำบลเลาขวัญ โดยมีรายจ่ายอยู่ที่ 145,081 บาทต่อปี รองลงมาคือตำบลหนองนกแก้วอยู่ที่ 132,615 บาทต่อปี ส่วนค่าใช้จ่ายในการอุปโภค บริโภค ตำบลที่มีค่าใช้จ่ายสูงสุดคือตำบล เลาขวัญมีรายจ่ายอยู่ที่ 85,116 บาทต่อปี รองลงมาคือตำบล หนองฝ้ายมีรายจ่ายอยู่ที่ 80,756 บาทต่อปี ส่วนความสามารถในการออมของครัวเรือนเกษตรกรพบว่าตำบลหนองฝ้ายมีความสามารถในการออมสูงที่สุดอยู่ที่ 61,686 บาทต่อปี รองลงมาคือตำบลหนองประคู้ มีเงินออมอยู่ที่ 60,700 บาทต่อปี (ตารางที่ 4.9)

ในการเปรียบเทียบสัดส่วนของรายได้รายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส. ในเขตอำเภอเลาขวัญ พบว่าสัดส่วนของรายได้ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 สามารถแยกเป็นรายได้จากการทำการเกษตรและรายได้จากการรับจ้างในกิจกรรมการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 88.11 และรายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตรซึ่งเป็นรายได้จากการใช้แรงงานในกิจกรรมที่มีใช้การเกษตรและรายได้อื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 11.89 ส่วนรายจ่ายทั้งหมดของครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 100 โดยแยกเป็นรายจ่ายในการทำ การ เกษตร ได้แก่ ค่าจ้างแรงงาน ค่าปุ๋ย ค่ายากำจัดวัชพืชและอื่น ๆ (เช่น ค่าจ้างรถไถ ค่าน้ำมัน) คิดเป็นร้อยละ 62.69 กับรายจ่ายในการอุปโภคบริโภค ได้แก่ ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายและอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 37.3 (ตารางที่ 4.9)

ส่วนความสามารถในการออมเฉลี่ยต่อครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส. ในเขตอำเภอเลาขวัญเท่ากับ 44,415 บาทต่อปี คิดเป็นร้อยละ 19.49 ของรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเกษตรกร

และจะเห็นได้ว่าเงินออมไม่เพียงพอสำหรับที่จะลงทุนในปีต่อไป ซึ่งให้เห็นว่าเกษตรกรจำเป็นต้องอาศัยเงินกู้ในการดำรงชีพ

ตารางที่ 4.9 เปรียบเทียบรายได้ รายจ่ายเป็นเงินสดและความสามารถในการออมเฉลี่ยต่อครัวเรือน
เกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษา ปีการเพาะปลูก 2544/2545

หน่วย : บาท

ประเภท	ตำบล				$\bar{X}$ (บาท)	ร้อยละ
	หนองประจักษ์	หนองนกแก้ว	เลาขวัญ	หนองฝ้าย		
1.รายได้ทั้งหมดของ ครัวเรือน	188,803	216,569	261,007	244,888	227,815	100.00
1.1รายได้จากกิจกรรม การเกษตร	165,098	196,949	236,047	204,800	200,722	88.11
-รายได้จากการทำ การเกษตร	142,863	161,924	233,597	189,967	182,087	-
-รายได้จากการรับจ้างใน กิจกรรมการเกษตร	22,235	35,025	2,450	14,833	18,635	-
1.2รายได้จากกิจกรรมที่ มิใช่การเกษตร	23,705	19,620	24,960	40,088	27,093	11.89
-รายได้จากการใช้แรงงาน ในกิจกรรมที่มิใช่การเกษตร	16,823	6,750	7,510	36,533	16,904	-
-รายได้อื่น ๆ	6,882	12,870	17,450	3,555	10,189	-
2.รายจ่ายทั้งหมดของ ครัวเรือน	128,103	192,110	230,197	183,202	183,400	100.00
2.1รายจ่ายในการทำ การเกษตร	79,764	132,615	145,081	102,446	114,975	62.69
-ค่าจ้างแรงงาน	35,385	68,530	42,954	47,742	48,652	-
-ค่าปุ๋ย, ค่ายากำจัดวัชพืช	17,166	17,889	16,632	28,874	201,140	-
-อื่น ๆ (เช่นค่าจ้างรถไถ ค่าน้ำมัน)	27,213	46,196	85,495	25,830	46,183	-
-ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	2,611	6,081	8,520	19,500	9,178	-
-ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย	2,382	2,000	5,375	4,185	3,485	-
-อื่น ๆ	11,188	15,942	22,667	16,616	16,603	-
3.รายได้หักรายจ่าย (รายได้คงเหลือ)	60,700	24,459	30,810	61,686	44,415	-

5. สภาพการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกร

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึงสภาพการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกรในพื้นที่ทำการศึกษาซึ่งประกอบด้วยแหล่งเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร วัตถุประสงค์ในการกู้เงิน ธ.ก.ส. การใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรและเหตุผลในการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

5.1 แหล่งเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในเขตอำเภอเลาขวัญจะกู้เงินจากแหล่งเงินกู้ที่เป็นสถาบันได้แก่ ธ.ก.ส. และกองทุนหมู่บ้าน ส่วนธนาคารพาณิชย์ไม่มีเกษตรกรใดกู้ จากการสำรวจพบว่าลูกค้ำเงินกองทุนหมู่บ้านจำนวน 38 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 50.67 ส่วนแหล่งเงินกู้ที่ไม่ใช่สถาบันได้แก่ นายทุน เพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง จากการสำรวจพบว่าในเขตอำเภอเลาขวัญพบว่ามีจำนวน 7 ครอบครัวที่กู้เงินจากนายทุนหรือคิดเป็นร้อยละ 13.33 และอีก 4 ครัวเรือนกู้เงินจากญาติพี่น้องหรือคิดเป็นร้อยละ 5.33 และอีก 1 ครัวเรือนกู้ยืมเพื่อนบ้านหรือคิดเป็นร้อยละ 1.33 (ตารางที่ 4.10)

5.2 หนี้สินของครัวเรือนเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนเกษตรกรในเขตอำเภอเลาขวัญมีหนี้เงินกู้เฉลี่ยอยู่ที่ 50,001- 100,000 บาทจำนวน 19 ครอบครัวหรือคิดเป็นร้อยละ 25.34 รองลงมาอยู่ที่ 0-50,000 บาทจำนวน 18 ครอบครัว หรือคิดเป็นร้อยละ 24 และส่วนค่าเฉลี่ยหนี้สินทั้งหมดต่อครัวเรือนเกษตรกรของอำเภอเลาขวัญอยู่ที่ 120,425 บาทต่อครอบครัว (ตารางที่ 4.11)

5.3 วัตถุประสงค์ในการกู้เงิน ธ.ก.ส.

จากการสำรวจพบว่าครัวเรือนเกษตรกรลูกค้ำ ธ.ก.ส. ในอำเภอเลาขวัญจะกู้เงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตรโดยนำมา ทำไร่อ้อย ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เป็นต้นเพื่อใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ย ค่าจ้างแรงงานในการถากหญ้า ค่าจ้างแรงงานในการใส่ปุ๋ย ฉีดยา ค่าจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยว เป็นต้น พบว่า มีจำนวน 58 ครัวเรือนที่กู้เงินเป็นค่าใช้จ่ายในการทำเกษตรอย่างเดียหรือคิดเป็นร้อยละ 77.34 รองลงมาเกษตรกรจะกู้เงินมาใช้จ่ายในการเกษตรและเพื่อเป็นค่าลงทุนในภาคการเกษตร ค่าลงทุนในภาคการเกษตรส่วนมากลูกค้ำจะไปซื้อโคแม่พันธุ์เป็นส่วนใหญ่มิถึงจำนวน 10 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 13.33 (ตารางที่ 4.12)

5.4 การใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร

จากการสำรวจพบว่า การใช้เงินกู้จาก ธ.ก.ส.ของครัวเรือนเกษตรกรในเขตอำเภอเลาขวัญส่วนมากจะกู้ไปซื้อและลงทุนในปัจจัยการผลิต จำนวน 43 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 57.33 รองลงมา ได้แก่ การกู้เงินไปซื้อปศุสัตว์ จำนวน 11 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 14.67 (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.10 จำนวนครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ที่กู้เงินตามแหล่งเงินกู้ต่างๆ แยกตามตำบลที่ทำการศึกษ ปีการเพาะปลูก 2544/2545

แหล่งเงินกู้	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แหล่งเงินกู้ที่เป็นสถาบัน										
- ธ.ก.ส.	17	100	20	100	20	100	18	100	75	100
- กองทุนหมู่บ้าน	7	41.17	14	70	13	65	14	22.22	38	50.67
แหล่งเงินกู้ที่ไม่ใช่สถาบัน										
- นายทุน	2	11.76	1	5	-	-	7	38.89	10	13.33
- เพื่อนบ้าน	-	-	-	-	-	-	1	5.56	1	1.33
- ญาติพี่น้อง	1	5.88	-	-	2	10	1	5.56	4	5.33

ตารางที่ 4.11 ปริมาณหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษา ปีการเพาะปลูก 2544/2545

จำนวนเงินกู้ (บาท)	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
≤ 50,000	4	23.53	7	35	2	10	5	27.77	18	24.00
50,001- 100,000	8	47.06	4	20	4	20	3	16.67	19	25.34
100,001- 150,000	4	23.53	5	25	7	35	1	5.55	17	22.67

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

จำนวนเงินกู้ (บาท)	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
150,001- 200,000	1	5.88	2	10	1	5	5	27.77	9	12.00
200,001- 250,000	-	-	1	5	2	10	1	5.56	4	5.33
250,001- 300,000	-	-	-	-	2	10	1	5.56	3	4.00
300,001- 350,000	-	-	-	-	2	10	-	-	2	2.67
350,001- 400,000	-	-	-	-	-	-	1	5.56	1	1.33
400,001- 450,000	-	-	-	-	-	-	1	5.56	1	1.33
450,001- 500,000	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
500,001- 550,000	-	-	1	5	-	-	-	-	1	1.33
รวม	17	100	20	100	20	100	18	100	75	100
$\bar{X}$	77,441		107,400		152,750		144,111		120,425	

ตารางที่ 4.12 วัตถุประสงค์ในการกู้เงินจาก ธ.ก.ส.ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตาม
ตำบลที่ทำการศึกษ ปีการเพาะปลูก 2544/2545

วัตถุประสงค์	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายใน การเกษตร	12	70.59	18	90.00	12	60	16	88.89	58	77.34

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2. เพื่อเป็นค่าลงทุนในภาคการเกษตร	2	11.76	-	-	-	-	-	-	2	2.67
3. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตร และเพื่อใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร	-	-	-	-	3	15.00	-	-	1	1.33
4. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตร และเพื่อลงทุนในภาคการเกษตร	-	-	-	-	3	15.00	2	11.11	3	4.00
5. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร และเพื่อเป็นค่าลงทุนในภาคการเกษตร	3	17.65	2	10	1	5	-	-	10	13.33
6. เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายใน - นอกภาคการเกษตร และเพื่อเป็นค่าลงทุนในภาคการเกษตร	-	-	-	-	1	5	-	-	1	1.33
รวม	17	100	20	100	20	100	18	100	75	100

ตารางที่ 4.13 การใช้เงินกู้ที่ได้รับจาก ธ.ก.ส.ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่
ทำการศึกษา ปีการเพาะปลูก 2544/2545

การใช้เงินกู้	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ซื้อและลงทุน ในปีจ่ายการ ผลิต	9	52.94	10	50.00	10	50.00	14	77.78	43	57.33
2. ใช้จ่ายใน ครอบครัว	1	5.89	-	-	-	-	1	5.56	2	2.66
3. ซื้อปศุสัตว์	3	17.64	4	20.00	4	20.00	-	-	11	14.67
4. ปรับพื้นที่	-	-	1	5.00	-	-	-	-	1	1.34
5. ชำระหนี้เก่า	1	5.88	1	5.00	-	-	-	-	2	2.67
6. ซื้อเครื่องมือ และอุปกรณ์ การเกษตร	-	-	1	5.00	-	-	-	-	1	1.34
7. ซื้อรถ จักรยานยนต์	-	-	-	-	-	-	1	5.56	1	1.34
8. ซื้อที่ดิน	-	-	-	-	1	5.00	-	-	1	1.33
9. ค่า รักษาพยาบาล	-	-	1	5.00	-	-	-	-	1	1.33
10. ค่าขายของชำ	-	-	1	5.00	-	-	-	-	1	1.33
11. ช่อมรดก 6 ล้อ	1	5.89	-	-	-	-	-	-	1	1.33
12. ซื้อและลงทุน ในปีจ่ายการ ผลิตและซื้อปศุ สัตว์	2	11.76	3	15.00	3	15.00	1	5.55	9	12.00
13. ซื้อปศุสัตว์ และซื้อ เครื่องมือและ อุปกรณ์ การเกษตร	-	-	-	-	-	-	1	5.55	1	1.33
รวม	17	100	20	100	20	100	18	100	75	100

5.5 เหตุผลในการใช้เงินกู้กรณีผิดวัตถุประสงค์

จากการสำรวจในการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ พิจารณาจากการนำเงินกู้จำนวนมากกว่าหรือเท่ากับ 70 เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ โดยพบว่า เหตุผลที่ทำให้เกษตรกรใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์มากที่สุด คือเพื่อลดความเสี่ยงในด้านการผลิต เนื่องจากกรณีที่ถูกค่าของเงินเพื่อไปลงทุนทำไร่มันสำปะหลังและปรากฏว่าราคามันสำปะหลังในช่วงนั้นตกต่ำลูกค้าก็จะเปลี่ยนใจไปปลูกอ้อยแทนหรือลูกค้าตั้งใจจะกู้เงินไปลงทุนปลูกอ้อยแต่ปรากฏว่า ฝนแล้ง ราคาอ้อยไม่คิลูกค้าก็จะเปลี่ยนใจมาปลูกมันสำปะหลังแทน หรือในกรณีที่ลูกค้าของเงินธนาคารไปลงทุนปลูก อ้อย ปลูกมันสำปะหลัง แต่ ปรากฏว่า ฝนแล้ง ราคาผลผลิตตกต่ำลูกค้าก็จะเปลี่ยนใจไปเลี้ยงปลุสัตว์แทน จากการสำรวจพบว่ามีถึง 16 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 51.61 รongลงมา คือไม่กล้าบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริง เนื่องจากลูกค้ากลัวว่าถ้าบอกวัตถุประสงค์ที่จะขอกู้ในปัจจุบันถ้าเป็นวัตถุประสงค์ใหม่จะต้องมีการสอบถามข้อมูลก่อนจะให้กู้กลัวจะเสียเวลาหรือกลัวจะกู้เงินไม่ได้อีกเหตุผลหนึ่งก็คือถ้าลูกค้าทำการผลิตในปีนี้ลดลงลูกค้าจะไม่กล้าบอกว่าปีนี้ทำอะไรบ้างเพราะกลัวจะกู้ได้น้อยลงลูกค้าจึงบอกกับพนักงานว่าทำการผลิตเหมือนกับในปีที่ผ่านมาจำนวน 11 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 35.48 (ตารางที่ 4.14)

ตารางที่ 4.14 เหตุผลในการใช้เงินกู้กรณีผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แยกตามตำบลที่ทำการศึกษ ปีการเพาะปลูก 2544/2545

เหตุผล	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ลดความเสี่ยงในด้านการผลิต	5	62.50	4	44.44	4	50	3	50	16	51.61
2. มีค่าใช้จ่ายลูกเงินในครัวเรือน	-	-	1	11.12	-	-	-	-	1	3.23
3. ไม่กล้าบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริง	1	12.50	4	44.44	3	37.50	3	50	11	35.48

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

เหตุผล	ตำบล									
	หนองประจักษ์		หนองนกแก้ว		เลาขวัญ		หนองฝ้าย		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. เพื่อ ช่วยเหลือ ญาติพี่น้องที่ เดือดร้อน	1	12.50	-	-	-	-	-	-	1	3.23
5. ชำระหนี้ นายทุน เนื่องจาก ดอกเบี้ยแพง	1	12.50	-	-	1	12.50	-	-	2	6.45
รวม	8	100	9	100	8	100	6	100	31	100

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้จะอธิบายถึงผลการศึกษาโดยใช้แบบจำลองโลจิทในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ซึ่งเทคนิคที่เหมาะสมคือ การใช้วิธีประมาณค่าแบบ Maximum likelihood โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Eviews ในการวิเคราะห์และประมวลผล เนื้อหาในบทนี้จะแยกการพิจารณาออกเป็น 3 ส่วน คือส่วนแรกจะกล่าวถึงปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร ส่วนที่สอง เป็นการกล่าวถึงผลการประมาณค่าทางสถิติ ส่วนที่สามเป็นการกล่าวถึงผลกระทบของการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

1. ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร

ในการศึกษานี้ได้กำหนดรูปแบบสมการของฟังก์ชันไว้ดังนี้

$$L_i = f(Z_j, \mu_j) \quad (\text{เมื่อ } i = 0,1 \text{ และ } j = 1,2,3,\dots,8)$$

โดย L_i = แสดงสถานะการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรตามความหมายของธ.ก.ส.

$L = 0$ สำหรับครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ตามที่ได้ระบุไว้ในสัญญา (โดยนำเงินกู้น้อยกว่า 70% ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดไปใช้ในการผลิต)

$L = 1$ สำหรับครัวเรือนเกษตรกรที่ใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในสัญญา (โดยนำเงินกู้น้อยกว่า หรือเท่ากับ 70% ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดไปใช้ในการผลิต)

μ_j = error terms

Z_j = ตัวแปรอิสระ j ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกร ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1.1 เนื้อที่เพาะปลูก (Z_1) คาดว่าเนื้อที่เพาะปลูกจะมีความสัมพันธ์กับการใช้เงินกู้ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในสัญญาในเชิงบวก กล่าวคือครัวเรือนเกษตรกรที่มีเนื้อที่เพาะปลูกมากจะใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์มากขึ้น ทั้งนี้ เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรที่มีเนื้อที่

เพาะปลูกมากจะได้รับเงินกู้มากกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีเนื้อที่เพาะปลูกน้อย ดังนั้นจึงสามารถนำเงินกู้ในจำนวนมากกว่าหรือเท่ากับ 70 % ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดไปใช้ในการผลิตตามวัตถุประสงค์ ที่ได้รับไว้ในสัญญาได้มากกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีเนื้อที่เพาะปลูกน้อย

1.2 ปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ (Z_2) ครัวเรือนเกษตรกรที่กู้เงินเพื่อซื้อปุ๋ยและมีการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ในปริมาณค่อนข้างสูงแสดงให้เห็นว่าครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นจึงคาดว่าปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อ ไร่จะมีความสัมพันธ์กับการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ในเชิงบวก

1.3 อายุของหัวหน้าครัวเรือน (Z_3) หัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุมากขึ้น มีแนวโน้มที่จะใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์มาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเมื่ออายุมากขึ้น เกษตรกรจะกลัวความเสี่ยงมาก จึงเกิดความไม่มั่นใจที่จะนำเงินกู้ไปใช้ในกิจกรรมการเกษตรเพียงอย่างเดียว แต่จะนำเงินกู้ไปประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลาย ๆ กิจกรรม เพื่อเป็นการกระจายความเสี่ยงอันเกิดจากความไม่แน่นอนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตร กล่าวคือ เกษตรกรอาจจะนำเงินกู้ไปลงทุนเพื่อค้าขายลงทุนในการทอผ้าหรือลงทุนในกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อให้ครัวเรือนเกษตรกรมีรายได้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มีความสามารถในการชำระหนี้เงินกู้ได้มากขึ้น ดังนั้นจึงคาดว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์กับการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ในเชิงลบ

1.4 มูลค่าของทรัพย์สินของครัวเรือน (Z_4) ในที่นี้มูลค่ารวมของทรัพย์สินประกอบด้วยมูลค่าของที่ดินทำการเกษตร มูลค่าของบ้านอาศัย มูลค่าของที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัย มูลค่าของรถไถใหญ่ มูลค่าของรถไถเดินตาม มูลค่าของรถบรรทุก 4 ล้อ มูลค่าของรถบรรทุก 6 ล้อ มูลค่าของรถบรรทุก 10 ล้อและมูลค่าของสัตว์ใช้งานและทำพันธุ์ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะเป็นดัชนีวัดฐานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้นจึงคาดว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีมูลค่าของทรัพย์สินสูง มีแนวโน้มจะใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์มากกว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีมูลค่าของทรัพย์สินต่ำ

1.5 รายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร (Z_5) คาดว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร อาทิเช่น ค้าขาย มีรถบรรทุกรับจ้าง มีรถโดยสารรับจ้าง ทอผ้า เป็นต้น ในสัดส่วนค่อนข้างสูง มีแนวโน้มที่จะใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรมีโอกาสที่จะนำเงินกู้ไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวมากขึ้น ดังนั้นในการศึกษานี้จึงคาด

ว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีรายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตรสูงมีแนวโน้มที่จะนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์มากขึ้น

1.6 สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด (Z_6) สำหรับปัจจัยนี้ คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรในเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในเชิงบวกจะเห็นได้ว่าถ้าครัวเรือนเกษตรกรมีสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมดสูง แสดงว่าครัวเรือนเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์มากขึ้น เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรมีการนำเงินกู้ไปใช้ในการผลิตทางการเกษตร ส่งผลให้รายได้จากกิจกรรมการเกษตรสูงขึ้น และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ในเชิงลบจะเห็นได้ว่า ถ้าครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้กับเงินของตนเองทดแทนกัน (Fungibility) ในการผลิตทางการเกษตรแล้ว การใช้เงินกู้ในลักษณะดังกล่าวในแง่ของการใช้เงินกู้ถือว่าครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมดสูงมีแนวโน้มที่จะใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์มากขึ้น

1.7 อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน (Z_7) คืออัตราส่วนของผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงานต่อจำนวนสมาชิก(ที่อยู่ในวัยทำงาน) ของครัวเรือนสำหรับปัจจัยนี้คาดว่าจะมีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนกล่าวคือ ครัวเรือนใดที่มีสัดส่วนของจำนวนสมาชิกในวัยเด็กและคนชราสูง แสดงให้เห็นว่าจะมีรายจ่ายเพื่อการบริโภค เช่น ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น อยู่ในระดับสูงเช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงใช้อัตราส่วนข้างต้นเป็นตัวแทนวัดค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ดังนั้นจึงคาดว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีอัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงานสูงย่อมมีรายจ่ายเพื่อการบริโภคอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์มากขึ้น

1.8 การออมเฉลี่ย (Z_8) คืออัตราส่วนของเงินออมต่อรายได้ทั้งหมดซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการออมของครัวเรือนเกษตรกร ดังนั้นครัวเรือนเกษตรกรที่มีความสามารถในการออมสูง อาจมีการใช้เงินออมกับเงินกู้ทดแทนกัน ทั้งนี้เนื่องจากเงินที่ได้จากการกู้ยืมและเงินออมของเกษตรกรต่างก็เป็นเงินที่ใช้ทดแทนกันได้ ตัวอย่างเช่น เกษตรกรอาจจะนำเงินออมของตนเองไปซื้อปุ๋ยก่อนที่จะได้รับเงินกู้จาก ธ.ก.ส. และเมื่อได้รับเงินกู้แล้วจึงนำเงินกู้ไปใช้จ่ายในครัวเรือนแทน ซึ่งการใช้เงินกู้ในลักษณะดังกล่าวในแง่ของการใช้เงินกู้ถือว่าใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ดังนั้น

ครัวเรือนเกษตรกรที่มีความสามารถในการออมสูงจึงมีแนวโน้มที่จะนำเงินกู้ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์มากขึ้น

2. ผลการประมาณค่าทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระทั้งหมด 8 ตัวแปร ซึ่งผลการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวแปรมีรายละเอียดดังนี้

2.1 เนื้อที่เพาะปลูก (Z1) จากการวิเคราะห์พบว่ามีความสัมพันธ์กับการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ในเชิงบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 46.22) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอาจมีไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

2.2 ปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ (Z2) จากการวิเคราะห์พบว่ามีความสัมพันธ์กับการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ในเชิงบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 82.42) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอาจมีไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

2.3 อายุของหัวหน้าครัวเรือน (Z3) จากการวิเคราะห์พบว่ามีความสัมพันธ์กับการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ในเชิงลบ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 50.11) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอาจมีไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

2.4 มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร (Z4) จากการวิเคราะห์พบว่ามีความสัมพันธ์กับการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.ในเชิงบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แต่ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 79.06) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจำนวน

ครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอาจมีไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

2.5 รายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร (Z5) จากการวิเคราะห์พบว่าจะมีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในเชิงลบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 52.49) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอาจมีไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

2.6 สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด (Z6) จากการวิเคราะห์พบว่าจะมีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในเชิงลบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 6.50) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอาจมีไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

2.7 อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงาน (Z7) จากการวิเคราะห์พบว่าจะมีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในเชิงลบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 45.96) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอาจมีไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

2.8 การออมเฉลี่ย (Z8) จากการวิเคราะห์พบว่าจะมีความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในเชิงลบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่ตัวแปรดังกล่าวสามารถอธิบายการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 54.01) ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอาจมีไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.

3. ผลกระทบของการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

จากการสอบถามพนักงาน ธ.ก.ส. จำนวน 6 คน ซึ่งเป็นพนักงานสินเชื่อเกี่ยวกับผลกระทบของการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ ในแง่ผลกระทบกับ ธ.ก.ส. และลูกค้า พบว่า ในแง่ของผลกระทบต่อลูกค้า ธ.ก.ส. ถ้าลูกค้าใช้เงินกู้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ให้ไว้โดยนำเงินไปใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือไม่จำเป็นเช่น นำไปซื้อโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น จะส่งผลทำให้ไม่สามารถนำเงินมาใช้หนี้ธนาคารได้ ทำให้เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระและถ้าลูกค้ามีเจตนาทุจริต บิดพลิ้วเกรง ทำให้ธนาคารต้องเรียกคืนเงินกู้และดำเนินคดีในเวลาต่อมา

ในส่วนผลกระทบต่อธนาคารถ้าลูกค้าใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์และไม่สามารถส่งหนี้กับธนาคารได้ทำให้ธนาคารต้องส่งพนักงานออกติดตามลูกค้าเป็นประจำทำให้ธนาคารต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้นและถ้าลูกค้าค้างชำระธนาคารต้องมีการตั้งสำรองหนี้ โดยในปีที่ 1 จะตั้งสำรอง 40 % ในปีที่ 2 จะตั้งสำรอง 70 % และในปีที่ 3 จะตั้งสำรอง 100 % และถ้าธนาคารมีลูกค้าที่เป็นหนี้ค้างชำระมากทำให้ประสิทธิภาพขาดทุน ผู้ฝากเงินไม่มั่นใจทำให้มีการถอนเงินและธนาคารต้องปิดกิจการในที่สุด

ตารางที่ 5.1 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ของตัวแปรโดยใช้โปรแกรม Eviews

Dependent Variable: L				
Method: ML — Binary Logit (Quadratic hill climbing)				
Date: 02/02/05 Time: 23:16				
Sample: 175				
Included observations: 75				
Convergence achieved after 10 iterations				
Covariance matrix computed using second derivatives				
Variable	Coefficient	Std. Error	z-Statistic	Prob.
C	0.498152	2.363974	0.210727	0.8331
Z ₁	0.005168	0.008387	0.616161	0.5378
Z ₂	0.018140	0.013401	1.353670	0.1758
Z ₃	-0.016932	0.025041	-0.676145	0.4989
Z ₄	6.43E-07	5.12E-07	1.255184	0.2094
Z ₅	-6.14E-06	8.59E-06	-0.714226	0.4751
Z ₆	-0.167148	2.048879	-0.081580	0.9350
Z ₇	-0.196176	0.320406	-0.612272	0.5404
Z ₈	-1.212228	1.640190	-0.739077	0.4599
Mean dependent var	0.586667	S.D. dependent var	0.495748	
S.E. of regression	0.490595	Akaike info criterion	1.460842	
Sum squared resid	15.88513	Schwarz criterion	1.738941	
Log likelihood	-45.78159	Hannan-Quinn criter.	1.571884	
Restr. log likelihood	-50.85366	Avg. log likelihood	-0.610421	
LR statistic (8 df)	10.14414	McFadden R-squared	0.099739	
Probability (LR stat)	0.255054			
Obs with Dep=0	31	Total obs	75	
Obs with Dep=1	44			

บทที่ 6

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. และลักษณะของเกษตรกรที่ใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์ตลอดจนผลกระทบของการใช้สินเชื่อผิดวัตถุประสงค์โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครัวเรือนเกษตรกรในอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรีจำนวน 75 ครัวเรือน โดยแบ่งเป็นครัวเรือนเกษตรกรในตำบลหนองปรือจำนวน 17 ครัวเรือน ตำบลหนองนกแก้วจำนวน 20 ครัวเรือน ตำบลเลาขวัญจำนวน 20 ครัวเรือน และตำบลหนองฝ้ายจำนวน 18 ครัวเรือน รวมทั้งรวบรวมเอกสารของ ธ.ก.ส. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนสัมภาษณ์พนักงานสินเชื่อของ ธ.ก.ส. จำนวน 6 คน ในส่วนของการวิเคราะห์ปัจจัยที่ผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรได้ใช้แบบจำลอง โลจิต (logit model) และใช้วิธีประมาณค่าแบบ Maximum likelihood โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Eviews ในการวิเคราะห์และประมวลผล

สำหรับสภาพการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 4 ตำบล ในเขตอำเภอเลาขวัญ พบว่านอกจากเกษตรกรจะกู้เงิน ธ.ก.ส. แล้วยังกู้เงินกองทุนหมู่บ้านจำนวน 38 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 50.67 ส่วนแหล่งเงินกู้ที่ไม่ใช่สถาบัน ได้แก่ นายทุน เพื่อนบ้านและญาติพี่น้องจากการวิจัยพบว่ามีจำนวน 7 ครัวเรือนที่กู้เงินจากนายทุนหรือคิดเป็นร้อยละ 13.33 และอีก 4 ครัวเรือนกู้เงินจากญาติพี่น้องหรือคิดเป็นร้อยละ 5.33 และอีก 1 ครัวเรือนกู้ยืมเพื่อนบ้านหรือคิดเป็นร้อยละ 1.33 สำหรับหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรในเขตอำเภอเลาขวัญมีหนี้เงินกู้เฉลี่ยอยู่ที่ 50,001 – 100,000 บาท จำนวน 19 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 25.34 รองลงมาอยู่ที่ 0-50,000 บาท จำนวน 18 ครัวเรือนหรือคิดเป็น ร้อยละ 24 และค่าเฉลี่ยหนี้สินทั้งหมดต่อครัวเรือนอยู่ที่ 120,425 บาทต่อครัวเรือน ส่วนวัตถุประสงค์ในการกู้เงิน ธ.ก.ส. พบว่ากู้เป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตรโดยนำมาทำไร่ อ้อย ทำนาข้าว ปลูกมันสำปะหลัง ปลูกข้าวโพด โคนื้อ เป็นต้น โดยนำเงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ย ค่าจ้างแรงงานในการถากหญ้า ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ย ฉีดยา ค่าจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยว เป็นต้น พบว่ามีจำนวน 58 ครัวเรือนที่กู้เงินเป็นค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรอย่างเดียวหรือคิดเป็นร้อยละ 77.34 รองลงมาเกษตรกรจะกู้เงินมาใช้จ่ายในการเกษตรและเพื่อเป็นค่าลงทุนในการเกษตร

ค่าลงทุนในภาคการเกษตรส่วนมากลูกค้าจะกู้เงินไปลงทุนซื้อโคแม่พันธุ์เป็นส่วนใหญ่มีจำนวน 10 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 13.33 การใช้เงินกู้ของครัวเรือนพบว่าลูกค้ากู้เงินแล้วนำเงินกूपไปใช้ในการซื้อและลงทุนในปีจ้ยการผลิตเช่น ค่าปุ๋ย ค่ายาฆ่าแมลง ค่ายากำจัดวัชพืช ค่ากิ่งพันธุ์ เป็นต้น จากการสำรวจพบว่ามีจำนวน 43 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 57.33 รองลงมาได้แก่การกู้เงินไปซื้อปศุสัตว์ซึ่งปศุสัตว์ในที่นี้ส่วนมากจะเป็นโคแม่พันธุ์ โคนื้อ เป็นส่วนมากมีจำนวน 11 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 14.67

จากการพิจารณาถึงการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรใน 4 ตำบลของอำเภอเลาขวัญ จะเห็นได้ว่ามีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 44 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 58.66 มีการนำเงินกู้จำนวนมากกว่าหรือเท่ากับ 70 % ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดไปใช้ในการผลิตหรือมีการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในสัญญา และมีจำนวนครัวเรือนอีก 31 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 41.34 มีการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ในสัญญา หรือนำเงินกู้จำนวนน้อยกว่า 70 % ของจำนวนเงินกู้ทั้งหมดไปใช้ในการผลิต การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ทั้ง 31 ครัวเรือนแยกเป็นตำบลหนองประดู่จำนวน 8 ครัวเรือนตำบลหนองนกแก้ว 9 ครัวเรือนตำบลเลาขวัญ 8 ครัวเรือนและตำบลหนองฝ้ายจำนวน 6 ครัวเรือนส่วนเหตุผลในการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ทั้ง 31 ครัวเรือนพบว่าเพื่อลดความเสี่ยงในด้านการผลิตหมายถึงลูกค้าขอเงินเพื่อไปลงทุนทำไร่มันสำปะหลังและปรากฏว่าราคามันสำปะหลังในช่วงนั้นตกต่ำลูกค้าก็จะเปลี่ยนใจไปปลูกอ้อยแทนหรือลูกค้าตั้งใจจะกู้เงินไปลงทุนปลูกอ้อยแต่ปรากฏว่าฝนแล้งราคาอ้อยไม่ดีลูกค้าก็จะเปลี่ยนใจมาปลูกมันสำปะหลังแทน หรือในกรณีที่ลูกค้าขอเงินธนาคาร ไปลงทุนปลูก อ้อย ปลูกมันสำปะหลัง แต่ ปรากฏว่า ฝนแล้ง ราคาผลผลิตตกต่ำ ลูกค้าก็จะเปลี่ยนใจไปเลี้ยงปศุสัตว์แทน จากการสำรวจพบว่ามีจำนวน 16 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 51.61 รองลงมา คือไม่กล้าบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริง หมายถึงลูกค้ากลัวว่าถ้าบอกวัตถุประสงค์ที่จะขอกู้ในปัจจุบันถ้าเป็นวัตถุประสงค์ใหม่จะต้องมีการสอบถามข้อมูลก่อนจะให้กู้ กลัวจะเสียเวลาหรือกลัวจะกู้เงินไม่ได้อีกเหตุผลหนึ่งก็คือถ้าลูกค้าทำการผลิตในปีนี้ลดลงลูกค้าจะไม่กล้าบอกกว่าปีนี้จะทำอะไรบ้าง เพราะกลัวจะกู้ได้น้อยลงลูกค้าจึงบอกกับพนักงานว่าทำการผลิตเหมือนกับในปีที่ผ่านมา มีจำนวน 11 ครัวเรือนหรือคิดเป็นร้อยละ 35.48 ส่วนเหตุผลอื่น ๆ ได้แก่ ชำระหนี้รายทุน มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือนและช่วยเหลือญาติพี่น้องที่เดือดร้อน เป็นต้น

ส่วนปัจจัยต่างๆที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แบ่งเป็น 3 ประเภท ประเภทที่ 1 คือปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร ประเภทที่ 2 คือปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือน

เกษตรกรลูกค้าฯ.ก.ส.ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน รายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงานและการออมเฉลี่ยประเภทที่ 3 คือปัจจัยที่เป็นไปได้ทั้ง 2 ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นได้แก่ สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด ถ้าสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมดสูงแสดงว่าครัวเรือนเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะใช้เงินกู้ยืมต้องตามวัตถุประสงค์เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรมีการนำเงินกู้ไปใช้ในการผลิตทางการเกษตรส่งผลให้รายได้จากกิจกรรมการเกษตรสูงขึ้นและถ้าครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้กับเงินของตนเองทดแทนกันในการผลิตทางการเกษตรแล้วการใช้เงินกู้ในลักษณะดังกล่าวในแง่ของการใช้เงินกู้ถือว่าครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมดสูงมีแนวโน้มที่จะใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรปรากฏว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ต้องตามวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้าฯ.ก.ส. ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรและปัจจัยที่มีผลต่อการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้าฯ.ก.ส.ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน รายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงานและการออมเฉลี่ย แต่จากผลการวิเคราะห์พบว่าทิศทางความสัมพันธ์กับการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แต่จากการประมาณค่าทางสถิติพบว่ากับไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรตัวอย่างอาจมีไม่เพียงพอที่จะอธิบายถึงการใช้งบการเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้าฯ.ก.ส.

ส่วนผลกระทบของการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์จากการสอบถามพนักงานฯ.ก.ส. ที่เป็นผู้ทำงานด้านสินเชื่อจำนวน 6 คน โดยแยกศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ผลกระทบต่อฯ.ก.ส.และผลกระทบต่อลูกค้าฯ.ก.ส. ในส่วนผลกระทบต่อลูกค้าฯ.ก.ส.ถ้าลูกค้าใช้เงินกู้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ให้ไว้โดยนำเงินกู้ไปใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือไม่จำเป็นเช่น นำไปซื้อโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น จะส่งผลทำให้ไม่สามารถนำเงินมาใช้หนี้ธนาคารได้ ทำให้เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระและถ้าลูกค้ามีเจตนาทุจริต บิดพลิ้ว เกรง ทำให้ธนาคารต้องเรียกคืนเงินกู้และดำเนินคดีในเวลาต่อมา

ในส่วนผลกระทบต่อธนาคารถ้าลูกค้าใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์และไม่สามารถส่งหนี้กับธนาคารได้ทำให้ธนาคารต้องส่งพนักงานออกติดตามลูกค้าเป็นประจำทำให้ธนาคารต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้นและถ้าลูกค้าค้างชำระธนาคารต้องมีการตั้งสำรองหนี้ โดยในปีที่ 1 จะตั้งสำรอง 40 %

ในปีที่ 2 จะตั้งสำรอง 70 % และในปีที่ 3 จะตั้งสำรอง 100 % และถ้าธนาคารมีหนี้ค้างชำระมากทำให้ประสิทธิภาพขาดทุน ผู้ฝากเงินไม่มั่นใจทำให้มีการถอนเงินและธนาคารต้องปิดกิจการในที่สุด

2. อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาถึงการใช้จ่ายเงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาเลขาวิทยุ จากการสุ่มตัวอย่างจำนวน 75 ตัวอย่าง พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 44 คราวเรือนที่ใช้จ่ายเงินกู้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ แต่อีก 31 คราวเรือนใช้จ่ายเงินกู้ผิดวัตถุประสงค์แต่ถ้ามีการสุ่มตัวอย่างมากกว่านี้ผลการวิจัยก็น่าจะมีการใช้จ่ายเงินกู้ผิดวัตถุประสงค์มากกว่านี้ เพราะลูกค้า ธ.ก.ส. บางครั้งไม่กล้าบอกความจริงเพราะกลัวผลกระทบต่อการใช้เงินกับ ธ.ก.ส. ส่วนผลการวิเคราะห์พบว่าตัวแปรอิสระ ทั้ง 8 ตัวแปร ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณการใช้จ่ายเฉลี่ยต่อไร่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร รายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงานและการออมเฉลี่ย พบว่าทิศทางความสัมพันธ์กับการใช้จ่ายเงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่การประมาณการทางสถิติกลับพบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอาจเนื่องมาจากพื้นที่ทำการศึกษาร้อยละ 8 จำนวนตัวอย่างอาจมีจำนวนน้อยเกินไป ถ้าจะทำการศึกษาในพื้นที่อื่น ควรเก็บตัวอย่างให้มากกว่านี้

จากการศึกษาถึงผลกระทบของการใช้จ่ายเงินกู้ผิดวัตถุประสงค์จากการสอบถามพนักงาน ธ.ก.ส. ที่เป็นผู้ทำงานด้านสินเชื่อจำนวน 6 คน โดยแยกศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ผลกระทบต่อ ธ.ก.ส. และผลกระทบต่อลูกค้า ธ.ก.ส. ในส่วนผลกระทบต่อลูกค้า ธ.ก.ส. ถ้าลูกค้าใช้จ่ายเงินกู้ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ให้ไว้โดยนำเงินไปใช้จ่ายในสิ่งที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้หรือไม่จำเป็นเช่น นำไปซื้อโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น จะส่งผลทำให้ไม่สามารถนำเงินมาใช้หนี้ธนาคารได้ ทำให้เกิดปัญหาหนี้ค้างชำระและถ้าลูกค้ามีเจตนาทุจริต บิดพลิ้ว เกเร ทำให้ธนาคารต้องเรียกคืนเงินกู้และดำเนินคดีในเวลาต่อมาแต่ถ้าลูกค้านำเงินไปลงทุนที่ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์แต่นำไปลงทุนที่ทำให้ก่อเกิดรายได้และส่งชำระหนี้ธนาคารได้เช่นนำไปลงทุนค้าขาย เป็นต้น ถ้าเป็นกรณีนี้พนักงานสินเชื่อต้องบอกกับลูกค้าว่า ธ.ก.ส. ได้ขยายขอบเขตวัตถุประสงค์ครอบคลุมสินเชื่อทุกประเภท ให้ลูกค้าบอกความจริงกับพนักงานเพื่อจะได้เป็นประโยชน์กับลูกค้าในกรณีที่ไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้เนื่องจากมีเหตุผลควรผ่อนผันธนาคารจะได้ผ่อนผันให้โดยไม่ปรับดอกเบี้ย

ในส่วนผลกระทบต่อธนาคารถ้าลูกค้าใช้จ่ายเงินกู้ผิดวัตถุประสงค์และไม่สามารถส่งหนี้กับธนาคารได้ทำให้ธนาคารต้องส่งพนักงานออกติดตามลูกค้าเป็นประจำทำให้ธนาคารต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้นและถ้าลูกค้าค้างชำระธนาคารต้องมีการตั้งสำรองหนี้ โดยในปีที่ 1 จะตั้งสำรอง 40 %

ในปีที่ 2 จะตั้งสำรอง 70 % และในปีที่ 3 จะตั้งสำรอง 100 % และถ้าธนาคารมีหนี้ค้างชำระมากทำให้ประสิทธิภาพขาดทุน ผู้ฝากเงินไม่มั่นใจทำให้มีการถอนเงินและธนาคารต้องปิดกิจการในที่สุดแต่ถ้าลูกค้าเป็นหนี้ค้างชำระเนื่องจากเหตุสุดวิสัยและจำเป็นลูกค้าสามารถมาทำสัญญาปรับปรุงโครงสร้างหนี้ขยายเวลาชำระหนี้ออกไปได้อีก 20 ปี

3. ข้อเสนอแนะ

ในส่วนนี้จะแยกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ แนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีผลต่อเกษตรกรเอง แนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีผลต่อ ธ.ก.ส. และแนวทางการศึกษาในอนาคต

3.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีผลต่อเกษตรกร จากการวิจัยพบว่าเหตุผลที่เกษตรกรใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์มีอยู่ 5 ประเภท ได้แก่ เพื่อลดความเสี่ยงทางการผลิต ไม่กล้าบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริง ชำระหนี้นายทุน มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือนและช่วยเหลือญาติพี่น้องที่เดือดร้อน

3.1.1 เพื่อลดความเสี่ยงทางการผลิต คือลูกค้าขอเงินเพื่อไปลงทุนทำไร่ทำสวนล่าปะหลังและ ปรากฏว่าราคามันล่าปะหลังในช่วงนั้นตกต่ำลูกค้าก็จะเปลี่ยนใจไปปลูกอ้อยแทนหรือลูกค้าตั้งใจจะกู้เงินไปลงทุนปลูกอ้อยแต่ปรากฏว่าฝนแล้งราคาอ้อยไม่ดีลูกค้าก็จะเปลี่ยนใจมาปลูกมันล่าปะหลังแทน หรือในกรณีที่ลูกค้าขอเงินธนาคารไปลงทุนปลูก อ้อย ปลูกมันล่าปะหลัง แต่ ปรากฏว่า ฝนแล้ง ราคาผลผลิตตกต่ำ ลูกค้าก็จะเปลี่ยนใจไปเลี้ยงปศุสัตว์แทน กรณีนี้ถ้าลูกค้าส่งเงินแล้วแต่ยังไม่รู้จะลงทุนทำอะไรก็ไม่ควรกู้เงินไปในช่วงนี้ แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องลงทุนก็มาติดต่อขอเงินได้ทันที

3.1.2 ไม่กล้าบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริง คือลูกค้ากลัวว่าถ้าบอกวัตถุประสงค์ที่จะขอกู้ในปัจจุบันถ้าเป็นวัตถุประสงค์ใหม่จะต้องมีการสอบถามข้อมูลก่อนจะให้กู้กลัวจะเสียเวลาหรือกลัวจะกู้เงิน ไม่ได้ อีกเหตุผลหนึ่งก็คือถ้าลูกค้าทำการผลิตในปีนี้ลดลงลูกค้าจะไม่กล้าบอกว่าปีนี้จะทำอะไรบ้างเพราะกลัวจะกู้ได้น้อยลงลูกค้าจึงบอกกับพนักงานว่าทำการผลิตเหมือนกับในปีที่ผ่านมาในกรณีนี้ถ้าลูกค้าไปลงทุนทำอะไรขอให้บอกกับพนักงานตามตรงเพราะขณะนี้ธนาคารสามารถให้ลูกค้ากู้เงินไปได้ทุกวัตถุประสงค์เพื่อเป็นประโยชน์กับลูกค้าเองจะต้องบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริงกับพนักงาน ธ.ก.ส. เพราะถ้ามีปัญหาไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้เนื่องจากสาเหตุสุดวิสัย เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง เป็นต้นธนาคารสามารถผ่อนการชำระหนี้ได้โดยไม่ปรับดอกเบี้ยเพิ่ม

3.1.3 ชำระหนี้นายทุนเนื่องจากดอกเบี้ยสูง ถ้าลูกค้านำโฉนดที่ดินไปจำนองกับ นายทุนไว้ลูกค้าสามารถขอกู้เงินกับ สป.กษ. (สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์) ซึ่งจะ เสียดอกเบี้ยที่ถูกและมีเวลาชำระหนี้หลายปี

3.1.4 มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือน ในกรณีนี้ถ้าลูกค้ากู้ไปเป็นค่าใช้จ่าย เช่น ค่า เหมอมลูก ค่ารักษาพยาบาล ธนาคารสามารถให้กู้ได้และการกำหนดชำระขึ้นอยู่กับรายได้และเหตุผล

3.1.5 ช่วยเหลือญาติพี่น้องที่เดือดร้อน ในกรณีนี้ธนาคารไม่ให้กู้เงินแทนกันเพราะ จะมีปัญหาในการส่งชำระเพราะแต่ละคนมีเงินพร้อมไม่เหมือนกันท้ายที่สุดจะเป็นหนี้ค้างชำระ ถ้า ญาติพี่น้องเดือดร้อนจะกู้เงินสามารถไปติดต่อได้ที่ ธ.ก.ส. ธนาคารของรัฐหรือธนาคารพาณิชย์

จากการสำรวจพบว่า ปริมาณหนี้สินของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. เฉลี่ยเท่ากับ 120,425 บาท แต่มีรายได้คงเหลือเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 44,415 บาท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าลูกค้า ธ.ก.ส. มีหนี้สินมากกว่ารายได้ทำให้ลูกค้าไม่สามารถชำระหนี้ได้จึงต้องกู้ยืมจากญาติพี่น้อง ลูกค้า ในกลุ่มเดียวกันและนายทุนมาส่งชำระ เป็นต้น การที่ลูกค้ามีรายได้น้อยกว่าหนี้สินอันเนื่องมาจาก ราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น ฝนแล้ง น้ำท่วม เป็นต้น ซึ่งการแก้ปัญหาของ ธ.ก.ส. ก็ คือเข้าไปดูแลในเรื่องการกระจายสินค้าที่ออกสู่ตลาดในปริมาณที่มากโดยผ่าน สหกรณ์การเกษตร เพื่อการตลาดลูกค้า ธ.ก.ส. ในทุกจังหวัดทำให้ขายของได้และทำให้ราคาสินค้าสูงขึ้น การอบรมใน โครงการสังขจรชีวิต เพื่อให้ลดละ เลิกอบายมุขต่าง ๆ และลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออกไปและมีการ ประกันภัยพืชผลเพื่อลดความเสี่ยงให้กับเกษตรกร เป็นต้น ซึ่งเป็นแนวทางที่ ธ.ก.ส. กำลัง ดำเนินการเพื่อให้ลูกค้ามีความเป็นอยู่ที่ดีและมีรายได้สูงขึ้น

3.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีต่อ ธ.ก.ส. จากสมมติฐานที่ว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. แบ่งเป็น 3 ประเภท ประเภทที่ 1 คือปัจจัยที่มีผลต่อ การใช้เงินกู้ที่ต้องตามวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้าธ.ก.ส. ได้แก่ เนื้อที่เพาะปลูก ปริมาณการใช้ปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่ มูลค่าทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร ประเภทที่ 2 คือปัจจัยที่มีผลต่อ การใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ได้แก่ อายุของหัวหน้าครัวเรือน รายได้จากกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร อัตราส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในวัยทำงานและการออมเฉลี่ยและประเภท ที่ 3 คือปัจจัยที่เป็นไปได้ทั้ง 2 ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ได้แก่ สัดส่วนของรายได้จากกิจกรรม การเกษตรต่อรายได้ทั้งหมด ถ้าสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมดสูงแสดง ว่าครัวเรือนเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะใช้เงินกู้ที่ต้องตามวัตถุประสงค์เนื่องจากครัวเรือนเกษตรกรมี การนำเงินกู้ไปใช้ในการผลิตทางการเกษตรส่งผลให้รายได้จากกิจกรรมการเกษตรสูงขึ้นและถ้า ครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้กับเงินของตนเองทดแทนกันในการผลิตทางการเกษตรแล้วการใช้

เงินกู้ในลักษณะดังกล่าวในแง่ของการใช้เงินกู้ถือว่าครัวเรือนเกษตรกรมีการใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ตั้งนั้นจึงกล่าวได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรที่มีสัดส่วนของรายได้จากกิจกรรมการเกษตรต่อรายได้ทั้งหมดสูงมีแนวโน้มที่จะใช้เงินกู้ผิดวัตถุประสงค์ จากปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ช.ก.ส.นำปัจจัยต่างเป็นส่วนประกอบในการตัดสินใจให้ลูกค้าเงินก็จะ เป็นประโยชน์ทำให้ลดปัญหาในส่วนที่เป็นหนี้ค้างชำระได้อีกทางหนึ่ง

ในส่วนของ ช.ก.ส. ได้ขยายการให้สินเชื่อครอบคลุมทั้งการให้กู้ภาคการเกษตรและนอกภาคการเกษตรและทำให้บุคคลในครัวเรือนเดียวกันได้ แต่เกษตรกรลูกค้ายังมีความไม่เข้าใจและไม่อยากบอกวัตถุประสงค์อื่นเนื่องจากกลัวจะต้องตอบคำถามมาก และกลัวจะถูกได้ซ้ำถ้าเปลี่ยนวัตถุประสงค์ ลูกค้าจึงบอกวัตถุประสงค์เหมือนในปีที่ผ่านมา ๆ มา ส่วนพนักงานสินเชื่อของ ช.ก.ส. ในการให้สินเชื่อบางครั้งลูกค้ามาก ทำให้พนักงานสอบถามข้อมูลจากเกษตรกรได้น้อยทำให้พนักงานมักใช้ข้อมูลของลูกค้าในปีที่ผ่านมา ๆ มาทำให้ข้อมูลการกู้เงินไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในสัญญาเพราะฉะนั้นลูกค้าจะต้องบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริงกับพนักงานและพนักงานช.ก.ส. ก็จะต้องดำเนินการเขียนสัญญาให้ตรงกับวัตถุประสงค์การกู้เงินของลูกค้า

3.3 แนวทางการศึกษาในอนาคต ถ้ามีปัจจัยอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นว่ามีผลต่อการใช้เงินกู้ของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้าช.ก.ส.ที่น่าจะนำมาทำการวิเคราะห์ก็จะได้อานวิจัยใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น และเนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. ในอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เท่านั้น ดังนั้นควรจะมีการศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้สินเชื่อของครัวเรือนเกษตรกรในเขตพื้นที่อื่น ๆ และควรเพิ่มตัวอย่างให้มากกว่านี้แล้วนำผลมาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัมปนาท เพ็ญสุภา “ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการชำระค่านินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกรลูกค้า
ช.ก.ส. ในอำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ปีการเพาะปลูก 2534-2535” วิทยานิพนธ์
ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2536
- กัลยา โทวิศิษฐ์ชัย “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ส. ใน
โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ในรอบปีบัญชี 2533”
วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2535
- กัลยาพร กัลยาบุตร “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้เงินเชื่อของเกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์”
วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2535
- ขวัญใจ รังษิสุริยะชัย “การวิเคราะห์การใช้เงินเชื่อของเกษตรกรในจังหวัดกาฬสินธุ์” วิทยานิพนธ์
ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2530
- ดารณี บุญนาม “การวิเคราะห์การใช้เงินเชื่อของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดในอำเภอพระพุทธรบาท
จังหวัดสระบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2530
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร **คู่มือการปฏิบัติงานสินเชื่อด้านเกษตรกรรายคนของ
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร** กรุงเทพมหานคร ธนาคารเพื่อ
การเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร 2531
- **ข้อบังคับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรฉบับที่ 44 ว่าด้วยการให้
เกษตรกรกู้เงิน** กรุงเทพมหานคร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 2542
- **รายงานกิจการงบดุล งบกำไรขาดทุน (1 เมษายน 2542- 31 มีนาคม 2543)**
กรุงเทพมหานคร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 2543
- **รายงานกิจการงบดุล งบกำไรขาดทุน (1 เมษายน 2544 – 31 มีนาคม 2545)**
กรุงเทพมหานคร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 2545

----- **แผนพัฒนาสาขา 3 ปี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาเลขาวิบูลย์**

กาญจนบุรี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร 2545

นิตยา ลิ้มไพศาล “การวิเคราะห์การใช้สินเชื่อเพื่อการเกษตรของเกษตรกรในบางจังหวัดของประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2526

พิชิต ธานี “ผลการถือครองที่ดินต่อประสิทธิภาพการผลิต การออม และการกระจายรายได้ของเกษตรกรในอำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2519

มงคล การ์ดี “ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาแม่แตง กรณีศึกษาหน่วยอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2541

ขงยุทธ แฉล้มวงษ์ **หลักเศรษฐมิติ** กรุงเทพมหานคร ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2529

ยุวดี พุดระกูด “การวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส.” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2539

วาสนา กันทะรัตน์ “ปัจจัยที่มีผลต่อการค้างชำระหนี้เงินกู้ของลูกค้า ธ.ก.ส. สาขาแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์สหกรณ์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2544

สถาพร ทักยาดิพงษ์ “ทัศนคติของชาวนาไทยที่มีต่อความเสี่ยง ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตอำเภอห้วยทับทันและอำเภอบุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2527

สามารถ นิตย์เสมอ “การแก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร” **วารสาร ธ.ก.ส.** 9 (สิงหาคม-พฤศจิกายน 2536) หน้า 4-13

สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ **การวิจัยและประเมินผลการศึกษาผู้ใหญ่** กรุงเทพมหานคร โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์ 2542

สุวิทย์ จินดาสงวน “เศรษฐกิจการใช้สินเชื่อของชาวนาในจังหวัดอ่างทอง” วิทยานิพนธ์ปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2522

อภิชาติ คันธา “ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นหนี้เงินกู้ค้างชำระในการกู้เงินเพื่อประกอบอาชีพอย่างอื่นที่
เกี่ยวเนื่องในการเกษตรของเกษตรกรรูกค้า ธ.ก.ส. สาขาลำปาง อำเภอเมือง จังหวัด
ลำปาง กรณีศึกษาหน่วยอำเภอเมืองพัฒนา” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชา
เศรษฐศาสตร์เกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2540

Maddala, G.S. *Limited Dependent And Qualitative Variables In Econometrics*. Cambridge
University Press, 1992.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างแบบสอบถาม

แบบสอบถาม

โครงการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สินเชื่อของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร : กรณีศึกษาอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

เลขที่แบบสอบถาม.....วันที่.....

ชื่อเกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ชื่อผู้ตรวจแบบสอบถาม.....

ส่วนที่ 1 ลักษณะของครัวเรือนเกษตรกร

1. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

2. อายุ..... ปี

3. การศึกษา

( ) ไม่ได้รับการศึกษา	( ) ประถมศึกษาปี 1-4
( ) ประถมศึกษาปีที่ 5-6	( ) มัธยมศึกษาปีที่ 1-3
( ) มัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6	( ) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
( ) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	( ) ปริญญาตรี
( ) อื่น ๆ (ระบุ).....	

4. สถานภาพ

( ) โสด ( ) สมรส
( ) หย่า ( ) ม่าย

5. จำนวนบุคคลภายในครอบครัว ..... คน

6. จำนวนบุคคลภายในครอบครัวที่กำลังศึกษาอยู่ (ระบุ) จำนวน.....คน

7. จำนวนบุคคลภายในครอบครัวที่ไม่ได้ช่วยทำงาน (ระบุ) จำนวน.....คน

8. จำนวนบุคคลภายในครอบครัวที่ทำงานแล้ว (ระบุ) จำนวน.....คน

8.1 ทำงานในฟาร์มจำนวน .....คน

8.2 ทำงานนอกฟาร์มจำนวน.....คน

ส่วนที่ 2 โครงสร้างการผลิตทางการเกษตร

9. ลักษณะการใช้ที่ดินทำการเกษตร

- 9.1 ปลูกข้าว จำนวน.....ไร่
- 9.2 ปลูกมันสำปะหลัง จำนวน.....ไร่
- 9.3 ปลูกอ้อย จำนวน.....ไร่
- 9.4 เลี้ยงสัตว์ ระบุ..... จำนวน.....ตัว
- 9.5 อื่น ๆ (ระบุ).....

10. ลักษณะการถือครองที่ดิน

- 10.1 จำนวนที่ดินที่เป็นเจ้าของจำนวน .....ไร่
ลักษณะแยกตามเอกสารแสดงสิทธิ์
  - น.ส.4 จ. จำนวน.....ไร่
  - น.ส.3 ก. , น.ส.3 ข. จำนวน .....ไร่
  - น.ส.3 จำนวน.....ไร่
- 10.2 จำนวนที่ดินที่เช่าจำนวน.....ไร่
- 10.3 จำนวนที่ดินที่ให้ทำกิน (ไม่คิดค่าเช่า)จำนวน.....ไร่
- 10.4 จำนวนที่ดินที่ครอบครองประเภทอื่น ๆ จำนวน.....ไร่
  - 10.4.1 ส.ป.ก. 4-01 ก. , ส.ป.ก. 4-01 ข. จำนวน.....ไร่
  - 10.4.2 ภบท.5 จำนวน .....ไร่

11. ปริมาณผลผลิตและปริมาณปุ๋ยที่ใช้

- 11.1 ประเภทผลผลิต.....
ผลผลิตที่ได้รับ จำนวน.....ตัน ปริมาณปุ๋ยที่ใช้ จำนวน.....กระสอบ
- 11.2 ประเภทผลผลิต.....
ผลผลิตที่ได้รับ จำนวน.....ตัน ปริมาณปุ๋ยที่ใช้ จำนวน.....กระสอบ
- 11.3 ประเภทผลผลิต.....
ผลผลิตที่ได้รับ จำนวน.....ตัน ปริมาณปุ๋ยที่ใช้ จำนวน.....กระสอบ
- 11.4 ประเภทผลผลิต อื่น ๆ (ระบุ).....
ผลผลิตที่ได้รับ จำนวน.....ตัน ปริมาณปุ๋ยที่ใช้ จำนวน.....กระสอบ

ส่วนที่ 3 รายรับ-รายจ่าย

12. รายได้จากการทำการเกษตร

12.1 ประเภทผลผลิต.....รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

12.2 ประเภทผลผลิต.....รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

12.3 ประเภทผลผลิต.....รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

12.4 ประเภทผลผลิต อื่น ๆ (ระบุ).....รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

12.5 รายได้จากการรับจ้างในการเกษตร

ระบุ 1 รับจ้างปลูกมัน ปลูกอ้อย ขุดมัน ปลูกอ้อย เป็นต้นรายได้ต่อปีจำนวน.....บาท

2 อื่น ๆ ระบุ.....รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

12.6 รายได้จากการรับจ้างในกิจกรรมที่มีใช้การเกษตร

ระบุ 1 ทอผ้า รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

2 ค้าขาย รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

3 อื่น ๆ ระบุ..... รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

12.7 รายได้อื่น ๆ

ระบุ 1 บุตร – หลานส่งมาให้ รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

2 ให้เช่าที่ดิน รายได้ต่อปี จำนวน..... ..บาท

3 อื่น ๆ ระบุ .....รายได้ต่อปี จำนวน.....บาท

13. รายจ่ายในการทำการเกษตร

13.1 ประเภทผลผลิต.....

ค่าจ้างแรงงาน.....บาท/ปี

ค่าปุ๋ย.....บาท/ปี

ค่ายากำจัดวัชพืช(ยาคุม ยาฆ่า).....บาท/ปี

ค่ายากำจัดโรคและแมลง.....บาท/ปี

อื่น ๆ ระบุ 1. ค่าไถครั้งที่ 1 .....บาท/ปี

2. ค่าไถครั้งที่ 2 .....บาท/ปี

3. ค่าพันธุ์.....บาท/ปี

4. ค่า.....บาท/ปี

13.2 ประเภทผลผลิต.....

- ค่าจ้างแรงงาน.....บาท/ปี
- ค่าปุ๋ย.....บาท/ปี
- ค่ายากำจัดวัชพืช(ยาคุม ยาฆ่า).....บาท/ปี
- ค่ายากำจัดโรคและแมลง.....บาท/ปี
- อื่น ๆ ระบุ
  1. ค่าไถครั้งที่ 1 .....บาท/ปี
  2. ค่าไถครั้งที่ 2 .....บาท/ปี
  3. ค่าพันธุ์.....บาท/ปี
  4. ค่า.....บาท/ปี

13.3 ประเภทผลผลิต.....

- ค่าจ้างแรงงาน.....บาท/ปี
- ค่าปุ๋ย.....บาท/ปี
- ค่ายากำจัดวัชพืช(ยาคุม ยาฆ่า).....บาท/ปี
- ค่ายากำจัดโรคและแมลง.....บาท/ปี
- อื่น ๆ ระบุ
  1. ค่าไถครั้งที่ 1 .....บาท/ปี
  2. ค่าไถครั้งที่ 2 .....บาท/ปี
  3. ค่าพันธุ์.....บาท/ปี
  4. ค่า.....บาท/ปี

13.4 ประเภทผลผลิต อื่น ๆ (ระบุ).....

- ค่าจ้างแรงงาน.....บาท/ปี
- ค่าปุ๋ย.....บาท/ปี
- ค่ายากำจัดโรคและแมลง.....บาท/ปี
- อื่น ๆ ระบุ
  1. ค่าไถครั้งที่ 1 .....บาท/ปี
  2. ค่าไถครั้งที่ 2 .....บาท/ปี
  3. ค่าพันธุ์.....บาท/ปี
  4. ค่า.....บาท/ปี

14. รายจ่ายในการอุปโภค-บริโภค

- 14.1 ค่าอาหาร.....บาท/ปี
- 14.2 ค่ารักษาพยาบาล.....บาท/ปี
- 14.3 ค่าใช้จ่ายในการศึกษา.....บาท/ปี
- 14.4 ค่าเสื้อผ้า , เครื่องแต่งกาย.....บาท/ปี
- 14.5 อื่น ๆ ระบุ
  - 1. ค่าน้ำ ค่าไฟ.....บาท/ปี
  - 2. ค่าทำบุญ บริจาค ช่วยงานต่าง ๆ.....บาท/ปี
  - 3. ค่าชำระคืนเงินกู้
    - หนี้ ฐ.ก.ส. จำนวน .....บาท
    - หนี้กองทุนหมู่บ้าน จำนวน.....บาท
    - หนี้นายทุน จำนวน .....บาท
    - หนี้.....จำนวน.....บาท
  - 4. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ .....บาท/ปี

ส่วนที่ 4 ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร

15. ทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกร

- 15.1 มูลค่าบ้านอยู่อาศัยจำนวน .....หลัง มูลค่า.....บาท
- 15.2 จำนวนที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัยจำนวน.....ไร่มูลค่า.....บาท
มีลักษณะการถือครองดังนี้
  - 15.1.1 ( ) ที่ดินเช่า
  - 15.1.2 ( ) ที่ดินที่มีผู้ให้อยู่อาศัย(โดยยังไม่ได้ทำเรื่องแบ่งแยก)
  - 15.1.3 ( ) ที่ดินมีเอกสารแสดงสิทธิ์ น.ส.4 จ.
  - 15.1.4 ( ) ที่ดินมีเอกสารแสดงสิทธิ์ น.ส.3 ก. , น.ส.3 ข.
  - 15.1.5 ( ) ที่ดินมีเอกสารแสดงสิทธิ์ น.ส. 3
  - 15.1.6 ( ) ที่ดินมีเอกสารแสดงสิทธิ์ ส.ป.ก. 4-01 ก. , ส.ป.ก. 4-01 ข.
  - 15.1.7 ( ) ที่ดินมีเอกสารแสดงสิทธิ์ ภบท.5

15.3 มูลค่าทรัพย์สินทางการผลิต

รถไถเดินตาม	จำนวน.....คัน	ราคา.....บาท
รถแทรกเตอร์ใหญ่	จำนวน.....คัน	ราคา.....บาท
รถการเกษตร	จำนวน.....คัน	ราคา.....บาท
รถบรรทุก 4 ล้อ	จำนวน.....คัน	ราคา.....บาท
รถบรรทุก 6 ล้อ	จำนวน.....คัน	ราคา.....บาท
รถบรรทุก 10 ล้อ	จำนวน.....คัน	ราคา.....บาท
วัวแม่พันธุ์	จำนวน.....ตัว	ราคา.....บาท
วัวขุน	จำนวน.....ตัว	ราคา.....บาท
วัวเนื้อ	จำนวน.....ตัว	ราคา.....บาท
สุกรแม่พันธุ์	จำนวน.....ตัว	ราคา.....บาท
สุกรขุน	จำนวน.....ตัว	ราคา.....บาท
กระบือ	จำนวน.....ตัว	ราคา.....บาท

ส่วนที่ 5 สภาพการกู้ยืมของครัวเรือนเกษตรกร

16. การกู้ยืมของเกษตรกร

แหล่งเงินกู้	จำนวนเงิน (บาท)	อัตราดอกเบี้ย (%)	หลักประกัน(ระบุ)
( ) ธ.ก.ส.	.....	.....	.....
( ) ธนาคารพาณิชย์	.....	.....	.....
( ) กองทุนหมู่บ้าน	.....	.....	.....
( ) นายทุน	.....	.....	.....
( ) เพื่อนบ้าน	.....	.....	.....
( ) ญาติพี่น้อง	.....	.....	.....
( ) อื่น ๆ (ระบุ).....	.....	.....	.....

17. วัตถุประสงค์ในการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. (ดูจากข้อมูลลูกค้ารายคน)

ประเภทสัญญากู้เงิน	วัตถุประสงค์	จำนวนเงิน(บาท)
( ) เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายนอกภาคเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายนอกภาคเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้เพื่อรอกการขายผลผลิตทางการเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้เพื่อเป็นค่าลงทุนในภาคการเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้เพื่อเป็นค่าลงทุนในภาคการเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้เพื่อเป็นค่าลงทุนนอกภาคการเกษตร	.....	.....
( ) เงินกู้ อื่น ๆ (ระบุ).....	.....	.....

18. การใช้เงินกู้ที่ได้รับจากธ.ก.ส.วัตถุประสงค์.....

กรณีใช้เงินกู้ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ พิจารณาจาก 70% ของเงินกู้ โดยนำไปใช้ในการ

( ) ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	( ) ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
( ) ซื้อที่ดิน	( ) ให้ญาติพี่น้องยืม
( ) ซื้อปศุสัตว์	( ) ค่ารักษาพยาบาล
( ) ซื้อและลงทุนในปัจจัยการผลิต	( ) ซื้อรถจักรยานยนต์/รถยนต์ 4 ล้อ
( ) ใช้จ่ายในครอบครัว	( ) ชำระหนี้เก่า
( ) อื่น ๆ (ระบุ).....	

กรณีใช้เงินกู้ ผิดวัตถุประสงค์ พิจารณาจาก 70% ของเงินกู้ โดยนำไปใช้ในการ

( ) ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	( ) ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
( ) ซื้อที่ดิน	( ) ให้ญาติพี่น้องยืม
( ) ซื้อปศุสัตว์	( ) ค่ารักษาพยาบาล
( ) ซื้อและลงทุนในปัจจัยการผลิต	( ) ซื้อรถจักรยานยนต์/รถยนต์ 4 ล้อ
( ) ใช้จ่ายในครอบครัว	( ) ชำระหนี้เก่า
( ) อื่น ๆ (ระบุ).....	

กรณีใช้เงินกู้ ผิดวัตถุประสงค์ โปรตระบุเหตุผล

- ( ) ลดความเสี่ยงในด้านการผลิต

- ( ) มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือน ระบุ.....
- ( ) ไม่กล้าบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริง (เนื่องจากกลัวจะกู้ไม่ได้)
- ( ) เพื่อช่วยเหลือญาติพี่น้องที่เดือดร้อน
- ( ) ต้องการดอกเบี้ยจากการปล่อยเงินกู้
- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

19. การใช้เงินกู้ที่ได้รับจาก ธ.ก.ส. วัตถุประสงค์.....

กรณีใช้เงินกู้ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ พิจารณาจาก 70% ของเงินกู้ โดยนำไปใช้ในการ

- ( ) ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร
- ( ) ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
- ( ) ซื้อที่ดิน
- ( ) ให้ญาติพี่น้องยืม
- ( ) ซื้อปศุสัตว์
- ( ) ค่ารักษาพยาบาล
- ( ) ซื้อและลงทุนในปัจจัยการผลิต
- ( ) ซื้อรถจักรยานยนต์/รถยนต์ 4 ล้อ
- ( ) ใช้จ่ายในครอบครัว
- ( ) ชำระหนี้เก่า
- ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

กรณีใช้เงินกู้ ผิดวัตถุประสงค์ พิจารณาจาก 70% ของเงินกู้ โดยนำไปใช้ในการ

- ( ) ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร
- ( ) ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
- ( ) ซื้อที่ดิน
- ( ) ให้ญาติพี่น้องยืม
- ( ) ซื้อปศุสัตว์
- ( ) ค่ารักษาพยาบาล
- ( ) ซื้อและลงทุนในปัจจัยการผลิต
- ( ) ซื้อรถจักรยานยนต์/รถยนต์ 4 ล้อ
- ( ) ใช้จ่ายในครอบครัว
- ( ) ชำระหนี้เก่า
- ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

กรณีใช้เงินกู้ ผิดวัตถุประสงค์ โปรดระบุเหตุผล

- ( ) ลดความเสี่ยงในด้านการผลิต
- ( ) มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือน ระบุ.....
- ( ) ไม่กล้าบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริง (เนื่องจากกลัวจะกู้ไม่ได้)
- ( ) เพื่อช่วยเหลือญาติพี่น้องที่เดือดร้อน
- ( ) ต้องการดอกเบี้ยจากการปล่อยเงินกู้
- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

20. การใช้เงินกู้ที่ได้รับจาก ธ.ก.ส. วัตถุประสงค์.....

กรณีใช้เงินกู้ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ พิจารณาจาก 70% ของเงินกู้ โดยนำไปใช้ในการ

( ) ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	( ) ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
( ) ซื้อที่ดิน	( ) ให้ญาติพี่น้องยืม
( ) ซื้อปุ๋ยสัตว์	( ) ค่ารักษาพยาบาล
( ) ซื้อและลงทุนในปัจจัยการผลิต	( ) ซื้อรถจักรยานยนต์/รถยนต์ 4 ล้อ
( ) ใช้จ่ายในครอบครัว	( ) ชำระหนี้เก่า
( ) อื่น ๆ (ระบุ).....	

กรณีใช้เงินกู้ ผิดวัตถุประสงค์ พิจารณาจาก 70% ของเงินกู้ โดยนำไปใช้ในการ

( ) ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	( ) ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
( ) ซื้อที่ดิน	( ) ให้ญาติพี่น้องยืม
( ) ซื้อปุ๋ยสัตว์	( ) ค่ารักษาพยาบาล
( ) ซื้อและลงทุนในปัจจัยการผลิต	( ) ซื้อรถจักรยานยนต์/รถยนต์ 4 ล้อ
( ) ใช้จ่ายในครอบครัว	( ) ชำระหนี้เก่า
( ) อื่น ๆ (ระบุ).....	

กรณีใช้เงินกู้ ผิดวัตถุประสงค์ โปรดระบุเหตุผล

- ( ) ลดความเสี่ยงในด้านการผลิต
- ( ) มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือน ระบุ.....
- ( ) ไม่กล้าบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริง (เนื่องจากกลัวจะกู้ไม่ได้)
- ( ) เพื่อช่วยเหลือญาติพี่น้องที่เดือดร้อน
- ( ) ต้องการดอกเบี้ยจากการปล่อยเงินกู้
- ( ) อื่น ๆ ระบุ.....

21. การใช้เงินกู้ที่ได้รับจาก ธ.ก.ส. วัตถุประสงค์.....

กรณีใช้เงินกู้ ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ พิจารณาจาก 70% ของเงินกู้ โดยนำไปใช้ในการ

☐ ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	☐ ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
☐ ซื้อที่ดิน	☐ ให้ญาติพี่น้องยืม
☐ ซื้อปศุสัตว์	☐ ค่ารักษาพยาบาล
☐ ซื้อและลงทุนในปัจจัยการผลิต	☐ ซื้อรถจักรยานยนต์/รถยนต์ 4 ล้อ
☐ ใช้จ่ายในครอบครัว	☐ ชำระหนี้เก่า
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	

กรณีใช้เงินกู้ ผิดวัตถุประสงค์ พิจารณาจาก 70% ของเงินกู้ โดยนำไปใช้ในการ

☐ ซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร	☐ ซ่อมแซมที่อยู่อาศัย
☐ ซื้อที่ดิน	☐ ให้ญาติพี่น้องยืม
☐ ซื้อปศุสัตว์	☐ ค่ารักษาพยาบาล
☐ ซื้อและลงทุนในปัจจัยการผลิต	☐ ซื้อรถจักรยานยนต์/รถยนต์ 4 ล้อ
☐ ใช้จ่ายในครอบครัว	☐ ชำระหนี้เก่า
☐ อื่น ๆ (ระบุ).....	

กรณีใช้เงินกู้ ผิดวัตถุประสงค์ โปรดระบุเหตุผล

- ลดความเสี่ยงในด้านการผลิต
- มีค่าใช้จ่ายฉุกเฉินในครัวเรือน ระบุ.....
- ไม่กล้าบอกวัตถุประสงค์การกู้เงินที่แท้จริง (เนื่องจากกลัวจะกู้ไม่ได้)
- เพื่อช่วยเหลือญาติพี่น้องที่เดือดร้อน
- ต้องการดอกเบี้ยจากการปล่อยเงินกู้
- อื่น ๆ ระบุ.....

22. แหล่งรายได้ที่มาส่งชำระหนี้ ธ.ก.ส.

☐ จากการขายผลผลิต	☐ จากเงินกู้เพื่อรอการขายผลิตผล
☐ จากการขายสัตว์	☐ ญาติพี่น้อง
☐ บุตรหลานส่งมาให้	☐ รับจ้าง
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	

ภาคผนวก ข

ข้อมูลดิบที่สรุปจากแบบสอบถาม

ตารางภาคผนวกที่ 1 แสดงรายละเอียดการสำรวจภาคสนามของครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าว ช.ก.ส. ใน
เขตอำเภอ เลขาวิทย จังหวัดกาญจนบุรี

obs	L	Z ₁	Z ₂	Z ₃	Z ₄	Z ₅	Z ₆	Z ₇	Z ₈
1	0	24	20.83	42	264,000	10,000	0.91	4.00	0.11
2	1	100	2.00	39	1,408,500	0	1.00	3.00	0.04
3	1	60	58.33	76	1,004,000	0	1.00	2.00	0.06
4	1	100	50.00	73	2,500,000	0	1.00	0.33	0.03
5	1	35	48.57	36	1,110,000	3,000	0.98	1.00	0.13
6	1	155	33.87	55	1,319,000	36,000	0.97	0.25	0.01
7	1	60	36.66	57	1,200,000	180,000	0.45	0.66	0.22
8	1	45	28.88	47	1,541,000	13,000	0.92	0.33	0.09
9	0	26	34.61	51	458,000	0	1.00	2.00	0.27
10	1	25	36.00	42	1,300,000	1,200	0.99	0.00	0.03
11	0	30	25.00	34	1,460,000	0	1.00	1.00	0.32
12	0	4	12.50	55	454,000	72,000	0.06	2.00	0.68
13	0	10	15.00	44	613,000	0	1.00	1.00	0.14
14	1	25	70.00	33	508,000	0	1.00	2.00	0.23
15	1	45	61.11	38	1,485,000	36,000	0.94	1.50	0.03
16	1	120	50.00	59	1,752,500	0	1.00	0.50	0.33
17	0	35	11.43	62	1,875,000	0	1.00	3.00	0.17
18	1	9	0.00	66	210,500	36,000	0.57	1.00	0.49
19	0	80	37.50	55	300,000	18,000	0.73	1.00	0.32
20	0	20	25.00	46	40,000	80,000	0.15	1.00	0.06
21	1	100	15.00	49	520,000	56,000	0.81	0.25	0.28
22	1	30	33.33	42	150,000	5,000	0.94	1.50	0.04
23	1	50	30.00	48	130,000	10,000	0.92	1.00	0.16
24	0	50	15.00	47	440,000	15,000	0.89	0.25	0.29
25	1	65	30.77	55	1,946,000	20,000	0.92	0.75	0.30

ตารางภาคผนวกที่ 2 รายละเอียดการสำรวจภาคสนามของครัวเรือนเกษตรกรปลูกข้าว ธ.ก.ส. ในเขต
อำเภอเลขขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

obs	L	Z ₁	Z ₂	Z ₃	Z ₄	Z ₅	Z ₆	Z ₇	Z ₈
26	1	300	58.33	62	4,070,000	0	1.00	0.66	0.86
27	1	20	75.00	36	155,000	17,800	0.86	0.500	0.25
28	1	32	20.31	36	460,000	0	1.00	3.00	0.01
29	1	100	25.00	38	930,000	15,000	0.95	1.50	0.52
30	0	0	0.00	53	713,000	226,000	0.00	0.66	0.54
31	1	75	46.66	49	1,460,000	30,000	0.88	0.66	0.16
32	1	100	20.00	53	2,800,000	33,800	0.91	1.00	0.57
33	1	40	23.75	64	1,040,000	12,000	0.91	1.00	0.07
34	0	60	4.16	51	894,000	1,000	0.99	0.75	0.08
35	0	25	60.00	59	546,000	80,000	0.43	0.50	0.31
36	0	12	41.66	58	315,000	15,000	0.76	0.00	0.23
37	0	90	44.44	45	1,030,000	300,000	0.40	1.00	0.17
38	1	80	37.50	36	316,500	0	1.00	1.00	0.11
39	0	170	50.00	39	860,000	0	1.00	2.00	0.03
40	1	70	0.00	28	125,000	5,000	0.97	0.50	0.31
41	1	10	40.00	36	195,000	0	1.00	0.50	0.25
42	1	20	37.50	32	190,000	55,000	0.45	1.66	0.07
43	1	110	27.27	25	1,810,000	54,000	0.88	0.33	0.01
44	0	75	40.00	32	573,000	0	1.00	1.00	0.02
45	1	60	66.66	66	904,000	0	1.00	0.00	0.11
46	0	20	15.00	32	147,000	0	1.00	1.50	0.06
47	0	10	25.00	50	260,000	0	1.00	0.25	0.37
48	0	20	17.50	28	1,043,000	0	1.00	0.50	0.08
49	1	30	25.00	26	335,000	0	1.00	0.50	0.07
50	0	52	23.07	51	1,529,000	10,000	0.99	0.75	0.10

ตารางภาคผนวกที่ 3 รายละเอียดการสำรวจภาคสนามของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ธ.ก.ส. ในเขต
อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

obs	L	Z ₁	Z ₂	Z ₃	Z ₄	Z ₅	Z ₆	Z ₇	Z ₈
51	1	81	1.04	54	2,537,000	30,000	0.87	0.00	0.27
52	0	76	3.29	53	1,192,000	20,000	0.93	0.00	0.12
53	1	80	56.25	51	2,592,500	10,000	0.95	0.66	0.05
54	1	70	46.43	51	1,198,500	0	1.00	0.00	0.13
55	0	75	33.33	42	576,500	72,000	0.78	0.50	0.57
56	1	35	37.14	32	452,000	45,000	0.69	0.50	0.22
57	0	15	0.00	61	122,000	60,000	0.29	0.50	0.24
58	1	100	22.00	44	1,373,000	80,000	0.72	1.00	0.34
59	1	78	27.56	39	372,500	0	1.00	0.33	0.11
60	0	30	78.33	47	304,000	21,000	0.90	0.00	0.36
61	0	55	34.54	35	37,500	0	1.00	0.66	0.07
62	0	18	61.11	26	322,500	0	1.00	0.50	0.36
63	1	60	10.83	34	365,000	0	1.00	0.00	0.28
64	1	100	30.00	45	586,000	0	1.00	1.00	0.34
65	1	10	50.00	30	340,000	0	1.00	0.00	0.20
66	1	30	28.33	43	574,000	0	1.00	1.50	0.35
67	1	30	41.66	52	807,500	30,000	0.87	0.50	0.58
68	1	22	45.45	55	1,104,000	10,000	0.91	1.00	0.28
69	0	27	74.07	29	30,000	130,000	0.41	1.00	0.49
70	1	30	41.66	43	341,000	50,000	0.59	1.00	0.11
71	0	70	7.14	30	830,000	0	1.00	0.50	0.44
72	1	50	10.00	29		65,000	0.54	0.50	0.23
73	0	90	20.55	51		0	1.00	0.20	0.07
74	0	140	28.57	61	1,650,000	7,000	0.97	1.50	0.33
75	0	41	4.27	54	490,000	90,000	0.60	0.00	0.49

ภาคผนวก ค

วิธีการประเมินราคาทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรลูกค้า ช.ก.ศ.

วิธีการประเมินราคาทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส.

การประเมินราคาทรัพย์สินของครัวเรือนเกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส. ในที่นี้ ประเมินเฉพาะทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดรายได้ซึ่งใช้เป็นดัชนีวัดฐานะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ที่ดินทำการเกษตร บ้านอาศัย ที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัย รถไถใหญ่ รถไถเดินตาม รถบรรทุก 4 ล้อ รถบรรทุก 6 ล้อ รถบรรทุก 10 ล้อ โคนื้อ โคนแม่พันธุ์ และ กระบือ ซึ่งมีวิธีการประเมินราคา ดังนี้
มูลค่าของที่ดินทำการเกษตร ใช้ราคาซื้อขายโดยเฉลี่ยในปัจจุบัน ซึ่งจากการสอบถามเกษตรกรปรากฏว่า ราคาที่ดินในอำเภอเลาขวัญ เฉลี่ยไร่ละ 12,000 บาท

1. มูลค่ารถไถใหญ่ รถไถนาเดินตาม รถบรรทุก 4 ล้อ รถบรรทุก 6 ล้อ รถบรรทุก 10 ล้อ ใช้มูลค่าของรถในปัจจุบัน ซึ่งได้จากราคาซื้อขายที่เกษตรกรสามารถขายได้ โดยข้อมูลส่วนนี้ ได้จากการสอบถามเกษตรกร

2. มูลค่าของสัตว์ใช้งาน ทำพันธุ์ ถ้าเป็น โค ใช้ราคาซื้อขายโดยเฉลี่ย คือประมาณตัวละ 10,000 บาท ถ้าเป็น กระบือ คือประมาณตัวละ 15,000 บาท

3. มูลค่าของบ้านอาศัยใช้ราคาซื้อขายคล่อง

4. มูลค่าของที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัย ใช้ราคาซื้อขายโดยเฉลี่ยในปัจจุบัน พบว่าราคาเฉลี่ยไร่ละ 50,000บาท

5. มูลค่าของทรัพย์สินทั้งหมดประกอบด้วย มูลค่าของที่ดินทำการเกษตร มูลค่าของบ้านอาศัย มูลค่าของที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัย มูลค่าของรถไถใหญ่ มูลค่าของรถไถเดินตาม มูลค่าของรถบรรทุก 4 ล้อ มูลค่าของรถบรรทุก 6 ล้อ มูลค่าของรถบรรทุก 10 ล้อและมูลค่าของสัตว์ใช้งานและทำพันธุ์

ภาคผนวก ง

สภาพทั่วไปของอำเภอเสนาขวัญ

สภาพทั่วไปของอำเภอเลาขวัญ

สภาพภูมิประเทศอำเภอเลาขวัญมีสภาพเป็นที่ลาดชายเขา โดยทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นที่ราบสูง มีภูเขาบริเวณตำบลหนองนกแก้ว ตำบลทุ่งกระบือ ตำบลหนองประคู้ และตำบลเลาขวัญ ตอนบนและจะลาดลงสู่ทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก บริเวณตำบลหนองโสนและตำบลเลาขวัญ ตอนล่าง สภาพดินส่วนใหญ่เป็นดินกรวดและดินปนทราย สภาพภูมิอากาศ มีสภาพภูมิอากาศที่ร้อนและแห้งแล้งในฤดูร้อนและมีฝนตกพอประมาณในฤดูฝน แต่ถ้าบางช่วงฤดูฝนมีฝนตกชุกก็จะเกิดน้ำท่วม น้ำป่าจากที่ราบสูงเชิงเขาไหลบ่าท่วมบ้านเรือนไร่นา ถนนลูกรัง ในหมู่บ้านต่าง ๆ และที่อยู่ใกล้เคียงถูกน้ำป่าไหลหลากพัดเสียหาย ถนนขาดอยู่เป็นประจำ กับน้ำท่วมขังอยู่เป็นบางช่วง ส่วนในฤดูหนาวจะมีอากาศหนาวและสภาพดังกล่าวทั้ง 3 ฤดูไม่ค่อยเอื้ออำนวยในการเพาะปลูก

อำเภอเลาขวัญแบ่งการปกครองเป็น 7 ตำบล ได้แก่ ตำบลเลาขวัญ ตำบลหนองโสน ตำบลหนองปลิง ตำบลหนองนกแก้ว ตำบลหนองประคู้ ตำบลหนองฝ้าย ตำบลทุ่งกระบือ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทั้ง 7 ตำบลในอำเภอเลาขวัญ โดยอำเภอเลาขวัญตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดกาญจนบุรี โดยห่างจากตัวจังหวัดกาญจนบุรี ระยะทาง 95 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จด	อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศใต้	จด	อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี
ทิศตะวันออก	จด	อำเภอดอนเจดีย์และอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศตะวันตก	จด	อำเภอบ่อพลอย จังหวัดกาญจนบุรี

อำเภอเลาขวัญมีจำนวนครุฑเรือนประมาณ 13,435 ครุฑเรือน เป็นครุฑเรือนเกษตรกรจำนวน 9,529 ครุฑเรือน มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 336,253 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ พื้นที่การเกษตรไม่มีแหล่งชลประทานต้องอาศัยน้ำจากธรรมชาติเป็นหลัก การเกษตรแต่ละปีจึงได้ผลผลิตไม่แน่นอน เมื่อว่างจากการทำการเกษตรก็ไปรับจ้างทั่วไปเพื่อให้มีรายได้เสริมกับครอบครัว

ประชากรร้อยละ 70.93 ของครุฑเรือน ประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ การทำนาข้าว การทำไร่มันสำปะหลัง การทำไร่อ้อย การทำไร่ข้าวโพดและการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจำแนกข้อมูลการผลิตที่สำคัญได้ดังนี้

ตารางภาคผนวกที่ 4 ข้อมูลการผลิตทางการเกษตรปี พ.ศ.2544/2545

ลำดับ	ชนิดพืช/สัตว์	พื้นที่ผลิต (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	มูลค่ารวม (ล้านบาท)	ผลผลิตเฉลี่ย (ต่อไร่)	ต้นทุนเฉลี่ย (ต่อไร่)
1	ข้าว	72,972	18,247	93.05	25 ถัง	700
2	มันสำปะหลัง	119,302	322,115	241.58	2.7 ตัน	1,200
3	อ้อย	116,790	759,135	394.75	6.5 ตัน	2,300
4	ข้าวโพด	15,330	7,830	32.10	0.5 ตัน	1,000
5	โคเนื้อ	8,532 (ตัว)	3,412	68.25	400 กก/ตัว	9,500/ตัว

ปัญหาการประกอบอาชีพการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ มีต้นทุนการผลิตสูง ในขณะที่ราคาผลผลิตมีความผันผวนตลอดเวลา ทำให้ประสบภาวะขาดทุน นอกจากนี้ยังประสบกับภัยธรรมชาติบ่อยครั้ง จึงทำให้เกษตรกรมีรายได้อันไม่แน่นอนและขาดแรงจูงใจในการลงทุนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพทางการผลิต

ภาคผนวก จ

สภาพทั่วไปของจังหวัดกาญจนบุรี

สภาพทั่วไปของจังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดกาญจนบุรีตั้งอยู่ภาคกลางของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพมหานคร 129 กิโลเมตร มีพื้นที่ 12 ล้านไร่หรือ 19,483 ตารางกิโลเมตร มีชายแดนติดต่อกับสหภาพพม่า ระยะทางประมาณ 370 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงได้แก่

ทิศเหนือ จด จังหวัดตากและจังหวัดอุทัยธานี

ทิศใต้ จด จังหวัดราชบุรี

ทิศตะวันออก จด จังหวัดสุพรรณบุรีและนครปฐม

ทิศตะวันตก จด สหภาพพม่า

จังหวัดกาญจนบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 95 ตำบล 915 หมู่บ้าน มีจำนวนประชากร 800,513 คน ประชากรในเขตเทศบาลจำนวน 161,593 คน ประชากรในเขต อบต. จำนวน 638,920 คนและมีจำนวนครัวเรือน 220,126 ครัวเรือนและประชากร 814,466 คน เป็นครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 80,142 ครัวเรือน ประชากรการเกษตร 320,568 คน คิดเป็นร้อยละ 39.36 ของประชากรทั้งจังหวัด มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ปีละ 44,000 ล้านบาทและผลิตภัณฑ์การเกษตร 8,537 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 37.64 โดยมีผลผลิตสำคัญเป็นวัตถุดิบหลักของอุตสาหกรรมการเกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อ้อย โคเนื้อ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดฝักอ่อนและสับปะรด เพื่อผลิตน้ำตาลทรายและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ผลไม้กระป๋อง ข้าวโพดฝักอ่อนกระป๋อง เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศ

จังหวัดกาญจนบุรีมีพื้นที่ 12,176,962 ไร่ มากเป็นอันดับ 3 ของประเทศ เป็นพื้นที่การเกษตร 3.58 ล้านไร่ โดยส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 55 ของเกษตรกรทั้งหมดมีอาชีพปลูกพืชไร่ และส่วนใหญ่พื้นที่การเกษตรยังขาดระบบชลประทาน ต้องอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ ทำให้ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ค่อนข้างต่ำ จึงมีรายได้สุทธิในครัวเรือนน้อยและยังมีภาระผูกพันหนี้สินภายนอกกับพ่อค้าท้องถิ่น นอกจากนี้วิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540-2541 ได้กระตุ้นให้ปัญหาในชนบททวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

จังหวัดกาญจนบุรีมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 220,126 ครัวเรือน ร้อยละ 36.41 ของครัวเรือนประชากรทั้งหมดประกอบอาชีพทางการเกษตร ได้แก่ การทำไร่อ้อย โคเนื้อ ทำนาข้าว ทำไร่มันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดฝักอ่อน สับปะรด ซึ่งจำแนกข้อมูลการผลิตตามชนิดพืช/สัตว์ ผลผลิตและมูลค่าที่สำคัญได้ดังนี้

ตารางภาคผนวกที่ 5 ข้อมูลการผลิตทางการเกษตรปี พ.ศ. 2543/2544

ลำดับ	ชนิดพืช/ สัตว์	พื้นที่ผลิต (ไร่)	ผลผลิต รวม (ตัน)	มูลค่ารวม (ล้านบาท)	ผลผลิต เฉลี่ย (ต่อไร่)	ต้นทุน เฉลี่ย (ต่อไร่)	ปริมาณการ ส่งออก (ตัน)
1	อ้อย	771,505	7,438,731	4,091	9,642 กก.	3,278	720,000
2	ข้าว	475,810	283,950	1,221	597 กก.	2,143	200,000
3	มัน	370,775	809,409	608	2,177 กก.	1,611	750,000
	ลำปะหลัง						
4	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	200,864	111,445	446	555 กก.	1,598	100,000
5	ข้าวโพด ฝักอ่อน	92,777	90,476	271	975 กก.	1,800	85,000
6	สับปะรด	35,121	99,467	250	2,832 กก.	4,000	95,000
7	โคเนื้อ	263,806 ตัว (5,000 ไร่)	21,000	650	4,200 กก.	82,000	18,000
8	อื่น ๆ	1,624,240	800,000	1,000	500 กก.	2,000	700,000

รายได้ของเกษตรกรโดยเฉลี่ยประมาณ 106,500 บาท/ครัวเรือน ค่าใช้จ่ายการผลิตและ
ค่าใช้จ่ายบริโภคประมาณ 100,500 บาท/ครัวเรือน รายได้สุทธิประมาณ 6,000 บาท/ครัวเรือน

ปัญหาการประกอบอาชีพภาคการเกษตรที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่

1) ปัญหาแหล่งน้ำเนื่องจากมีพื้นที่การเกษตรในเขตชลประทานมีเพียง 500,000 ไร่
(17%) ส่วนที่เหลือ (83%) ต้องอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ ทำให้เกิดปัญหาพืชผลเสียหายจากฝนแล้งและ
ผลผลิตต่อไร่ค่อนข้างต่ำ

2) มีต้นทุนการผลิตสูง ในขณะที่ราคาผลผลิตมีความผันผวนตลอดเวลา ทำให้ประสบ
ภาวะขาดทุน นอกจากนี้ยังขาดระบบการจัดการฟาร์มที่ดี ใช้พันธุ์พืชเดิมที่ให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ
ต้านทานโรคแมลงศัตรูพืชไม่ดีและมีภาระหนี้สินภายนอกกับพ่อค้าท้องถิ่น จึงทำให้เกษตรกรมี
รายได้ไม่แน่นอนและขาดแรงจูงใจในการลงทุนเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพทางการผลิต

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสมพล อบเชย
วัน เดือน ปีเกิด	27 ตุลาคม 2515
สถานที่เกิด	เขตพญาไท จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2) สถาบันราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา พ.ศ.2538 เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. 2543
สถานที่ทำงาน	ช.ก.ส. สาขาท่ายาง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี
ตำแหน่ง	พนักงานพัฒนาธุรกิจ 7